

SAMSUN İLİ TARIM VE KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI

2018 - 2023

SAMSUN İLİ TARIM VE KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI (2018-2023)

Hazırlayan
Prof.Dr. Mehmet BOZOĞLU
Moderatör- Raportör

Küresel ekonomide değişim ve dönüşümlerin yaşandığı çağımızda, ülkemizde yapılan yatırımların 2023 vizyonu doğrultusunda planlanmasının son derece önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu vizyonu gerçekleştirmek için kamu sektörü, özel sektör, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarıyla toplumun bütün taraflarının ortak akıl bilinciyle hareket etmesi son derece değerlidir.

Bu kapsamda, Samsun ilinin Türkiye ekonomisinin gelişim ve toplumsal dönüşüm sürecine uyum gösterebilmesi amacıyla, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) koordinasyonunda başlatılan 2018-2023 Samsun İli Sektörel Eylem Planları çalışması tamamlanmıştır. Çalışma kapsamında, başkanlığında toplanan yönetim heyetince belirlenen 11 adet sektörel konu başlığında Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) tarafından görevlendirilen akademik personel moderatörlüğünde ve raportörlüğünde sektörlerin ilgili kurumlarından ve bütün paydaşlarından destek alınarak katılımcı bir anlayışla raporlar hazırlanmıştır. Çalışmalarda ilgili sektördeki uluslararası eğilimler dikkate alınarak ülkemizin ulusal ölçekli planlarına, akademik çalışmalarına değin geniş yelpazeli bir bilgi dağarcığından istifade edilerek Samsun için yapılması gerekenler ortaya konulmuştur. Böylece her sektörel eylem planında yıllara sair, hangi kurumların beraber çalışarak hangi faaliyetleri gerçekleştireceği konusunda detaylı bir yol haritası belirlenmiştir. İlgili kurumlarımız, bu eylem planları içerisinde ilimizin sektörel bazda gereksinimlerine göre, Samsun'da farklılık yaratacak 5 yıllık proje ve faaliyetlerini tasarlama imkânı bulacaktır.

Sektörel eylem planlarının ilimizin ekonomik ve sosyal kalkınması için yol gösterici olmasını temenni ederken, bu çalışmaların hazırlanmasında emeği geçen Ondokuz Mayıs Üniversitesi, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve OKA yetkililerine teşekkür ederim. Sektörel eylem planlarının ilimize hayırlı olmasını dilerim.

OSMAN KAYMAK
Samsun Valisi

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	6
TABLolar LİSTESİ.....	6
KISALTMALAR LİSTESİ	7
AKADEMİSYEN ÖNSÖZ	8
YÖNETİCİ ÖZETİ	9
1.GİRİŞ.....	6
2. DURUM ANALİZİ	15
2.1. Coğrafi Yapı ve İklim	15
2.2. Arazi Varlığı ve Kullanımı	19
2.3. Bitkisel Üretim	23
2.4. Hayvansal Üretim	27
2.5. Su Ürünleri Üretimi.....	30
2.6. Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Destekleri.....	31
2.7. Çevre Analizi.....	35
2.8. Paydaş Analizi	41
2.9. GZTF Analizi	48
3. GELECEĞE BAKIŞ	50
3.1. Milyon	50
3.2. Vizyon	50
3.3. Temel Değerler	51
4. EYLEM PLANI	52
4.1. Eylem Planının Yapısı	52
4.2. Eylem Planının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesi	52
4.3. Stratejik Amaçlar, Hedefler ve Eylemler	53
KAYNAKÇA	70
EKLER.....	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1. Samsun İlindeki potansiyel tarım alanları
Şekil 2. Samsun İlindeki kullanım kabiliyetlerine göre arazilerinin dağılımı
Şekil 3. Samsun İli arazisinin erozyon sınıfları
Şekil 4. Samsun İlindeki arazilerin tasarruf durumu

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1. Samsun İlinde sulamaya elverişli ve sulanan arazi miktarları
Tablo 2. Samsun İli 1950-2014 ortalamasına göre meteorolojik verileri
Tablo 3. Samsun İlindeki tarım arazisi kullanımındaki gelişmeler
Tablo 4. Samsun İlindeki bitkisel ürünler ekim veya dikim alanlarındaki gelişmeler
Tablo 5. Samsun İlindeki bitkisel üretim miktarlarındaki gelişmeler
Tablo 6. Samsun örtüaltı tarım alanları
Tablo 7. Samsun organik bitkisel üretim miktar ve alanı
Tablo 8. Samsun İli yem bitkileri ekiliş alanları ve üretim miktarları
Tablo 9. Samsun İlindeki hayvan sayılarındaki gelişmeler
Tablo 10. Samsun İlindeki süt üretim miktarındaki gelişmeler
Tablo 11. Samsun İlindeki et üretim miktarındaki gelişmeler
Tablo 12. Samsun İlindeki yumurta tavuğu sayısındaki gelişmeler
Tablo 13. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin güncel kurulu kapasiteleri
Tablo 14. Samsun İlinde su ürünleri avcılığı ve yetiştiricilik yoluyla sağlanan üretim miktarındaki gelişmeler
Tablo 15. Samsun ilinde tarım sektörüne sağlanan destekler
Tablo 16. Samsun ilindeki tarımsal örgütlenme durumu
Tablo 17. Samsun İl Koordinatörlüğü IPARD I ve II performans icmalı
Tablo 18. Samsun İlinde IPARD I döneminde tamamlanan proje sayısı, yatırım ve hibe tutarları
Tablo 19. Samsun ilinde sözleşme imzalayıp yatırımları devam eden projeler
Tablo 20. TKDK tarafından 2018-2023 döneminde IPARD kaynaklı destekleme hedefleri
Tablo 21. GTHB Samsun İl ve ilçelerin hizmet binası, lojman ve araç sayıları
Tablo 22. GTHB Samsun İl Müdürlüğü personel durumu
Tablo 23. Paydaşların gözüyle Samsun İli tarım ve kırsal sektörünün sorunları
Tablo 24. Eylem planının yapısı
Tablo 25. Tarımsal üretim ve arz güvencesi
Tablo 26. Gıda güvenilirliği
Tablo 27. Bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı
Tablo 28. Tarımsal altyapı ve kırsal kalkınma
Tablo 29. Su ürünleri ve balıkçılık kaynakları yönetimi
Tablo 30. Araştırma – Geliştirme
Tablo 31. Kurumsal kapasite

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
GKLM	: Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
GTHB	: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GTHBİM	: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü
DF	: Danışmanlık Firmaları
DOKAPBKİ	: Doğu Karadeniz Kalkınma Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
DSİ	: Devlet Su İşleri
ICARDA	: Kurak Alanlar Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KTAE	: Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
OKA	: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
OMÜ	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ÖS	: Özel Sektör
SBB	: Samsun Büyükşehir Belediyesi
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuzu
TKDK	: Tarım ve Kırsal Destekleme Kurumu
TKDKİK	: Tarım ve Kırsal Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüğü
TKK	: Tarım Kredi Kooperatifi
TRBM	: Tarım Reformu Bölge Müdürlüğü
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TSTM	: Tohum Sertifikasyon ve Test Müdürlüğü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
OSİB	: Orman ve Su İşleri Bakanlığı
SLVSKNM	: Samsun Limanı Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü
SOBM	: Samsun Bölge Orman Müdürlüğü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STKBM	: Samsun Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğü
STO	: Sanayi ve Ticaret Odası
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuzu
TB	: Ticaret Borsası
TKK	: Tarım Kredi Kooperatifi
TRBM	: Tarım Reformu Bölge Müdürlüğü
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ÜÖ	: Üretici Örgütleri
VKE	: Veteriner Kontrol Enstitüsü
VPKM	: Valilik Proje Koordinasyon Merkezi
VSNKM	: Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü
YGYB	: Yerel Yazılı ve Görsel Basın
ZB	: Ziraat Bankası
ZKM	: Zirai Karantina Müdürlüğü
YGYB	: Yerel Görsel ve Yazılı Basın

AKADEMİSYEN ÖNSÖZ

Samsun Valiliğinin talimatları doğrultusunda oluşturulan komisyonun yoğun çalışmaları sonucunda 2018-2023 dönemini kapsayan Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı hazırlanmıştır. Eylem Planının hazırlanmasında gerçekleştirilen paydaş çalışmaları ve kurumsal ziyaretler aracılığıyla kamu kurumları, üretici örgütleri ve özel sektörün geniş bir katılımı sağlanmıştır. Eylem Planında Samsun İlinin tarım ve kırsal kalkınmasının mevcut durumu, yaşanan sorunlar, sorunların çözümü için odaklanılması gereken temel alanlar ve gerçekleştirilmesi gereken eylemler ortaya konulmuştur. Bununla birlikte eylemlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu kurumlar, işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar ile yapılacak işlemlerle ilgili açıklamalar ortaya konulmuştur. Hazırlanan eylem planı raporunda; Samsun İlinin coğrafi yapısı ve iklimi, arazi varlığı ve kullanımı, bitkisel üretim, hayvansal üretim, kanatlı sektörü üretimi, su ürünleri üretimi, kırsal kalkınma ve tarımsal desteklerdeki 2000 sonrası gelişmeler ortaya konulmuştur. Daha sonraki bölümlerde ise çevre analizi, paydaş analizi ve GZTF analizi, misyon, vizyon, temel değerler, stratejik amaçlar ve hedefler, eylem planının yapısı, uygulanması ve izlenmesi ile öngörülen eylemler ortaya konulmuştur. Eylem Planının hazırlanması için bizlere fırsat veren başta Samsun Valiliğine, eylem planının hazırlanmasında genel koordinasyonunu sağlayan Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı ve Ondokuz Mayıs Üniversitesine, Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının hazırlanmasına çok önemli katkılar sağlayan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Samsun İl Müdürlüğüne, Tarım ve Kırsal Kalkınma Samsun İl Koordinatörlüğüne, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsüne ve Samsun Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığına çok teşekkür ediyoruz. Bununla birlikte, eylem planının paydaş çalıştayına katılarak sektörün temel sorunları, odaklanılması gereken alanlar ve gerçekleştirilmesi gereken başlıca eylemler konusunda görüşlerini bizlerle paylaşan tüm katılımcılara ve çalışma gruplarının moderasyonunu yapan akademisyen meslektaşlarıma teşekkür ediyoruz.

Hazırlanan Eylem Planının Samsun İlindeki tarımın ve kırsal alanların kalkınmasına katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

14.05.2018

Prof.Dr. Mehmet BOZOĞLU

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kamu yönetimi ve hizmet sunumunda şeffaflık, katılımcılık, sorumluluk ve hesap verilebilirlik gibi yaklaşımlar, kamu kurumlarının geleceğini kurumsal bir stratejik plan ve eylem planına göre yönlendirmelerini gerekli kılmaktadır. Bu raporda Samsun İlinde 2018-2023 döneminde tarım ve kırsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik gerekli eylemler ortaya konulmuştur.

Samsun İli sahip olduğu coğrafi konum, doğal ve insan kaynağı varlığı nedeniyle önemli bir tarımsal potansiyele sahiptir. Samsun İlinin toplam yüzölçümü 957.900 ha olup, bunun %40,3'ünü tarım alanları oluşturmaktadır. Toplam tarım alanlarının büyük çoğunluğu düşük nitelikteki tarım arazilerinden oluşmaktadır. Samsun İlindeki tarım arazisi varlığı ve işlenen tarım arazisi varlığında önemli bir azalış yaşanırken, işlenmeyen tarım arazilerinde artış yaşanmaktadır.

Samsun İlinde en fazla ekilen veya dikilen bitkisel ürünler sırasıyla; tahıllar, meyveler, diğer yağlı tohumlar, dane mısır, çeltik, ayçiçeği, tütün, soya, kuru baklagiller ve şekerpancarıdır. Tahıllar, dane mısır, kuru baklagiller, şeker pancarı, soya ve tütün alanlarında azalış yaşanmışken, çeltik, ayçiçeği ve diğer yağlı tohumların üretim alanlarında artışın yaşanmaktadır. İlde yem bitkilerine sağlanan desteklerin de etkisiyle özellikle silajlık mısır, fiğ, yonca ve fiğ ekim alanları ve üretimlerinde önemli artışlar gerçekleştirilmiştir.

Samsun İlinde toplam büyükbaş hayvan varlığında artış yaşanmasına rağmen, küçükbaş hayvan varlığında azalış yaşanmıştır. Sığır varlığı içinde yerli ırkların payı azalırken, melez ve kültür ırklarının payında artış yaşanmaktadır. Halen sığır varlığının yaklaşık 1/5'i düşük verimli yerli ırklardan oluşmaktadır. İldeki toplam küçükbaş hayvan varlığında da çok önemli bir azalış yaşanmaktadır. Bu azalış koyun varlığındaki gerilemeden kaynaklanırken, keçi varlığında önemli bir artış gerçekleştirilmiştir. Toplam büyükbaş hayvan varlığında yaşanan azalışa rağmen, süt üretimi, kırmızı et üretimi ve özellikle kanatlı eti üretiminde artış yaşanmaktadır.

Samsun İlinde su ürünleri üretim potansiyelinin çok üstünde bir avcılık kapasitesi bulunmaktadır. İlde avcılıktan yaklaşık 51-67 bin ton, yetiştiricilikten yaklaşık 5,5-8 bin ton arasında değişen bir su ürünleri üretimi gerçekleşmektedir.

Samsun İlindeki üreticilerin büyük bir kısmının halen mevcut tarımsal örgütlere üye olmadıkları, mevcut üretici örgütlerinin ise sermaye yetersizliği, örgüt bağlılığın düşüklüğü, iyi yönetilememe vb nedenlerden dolayı üyelerine yeterli hizmeti sağlayamamaktadırlar.

Türkiye'de tarım sektörünün geliştirilmesine yönelik olarak; alan bazlı destekler, biyolojik ve biyoteknik mücadele desteği, diğer tarımsal amaçlı destekler, fark ödemesi, hayvancılık destekleri, tarımsal yayım ve danışmanlık destekleri şeklinde destekler sağlanmaktadır. Bununla birlikte Ziraat Bankası aracılığıyla tarım sektörüne sübvansiyonlu krediler sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, TKDK İl Koordinatörlüğü aracılığıyla kırsal bölgelerdeki süt ve et işletmelerine ahır yapımı, süt ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, meyve ve sebze işlenmesi ve paketlenmesi, su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, yerel ürünler ve mikro işletmelerin geliştirilmesi, kırsal turizm ve kültür balıkçılığının geliştirilmesi amacıyla projeye dayalı hibeler de sağlamaktadır. IPARD I döneminde Samsun İlinde 740 proje tamamlanmış olup, yaklaşık 225 milyon TL'lik yatırıma 102 milyon TL'lik bir hibe sağlanmıştır.

Paydaş analizinde Samsun İli tarım ve kırsal kalkınma alanlarında öne çıkan en önemli sorunlar; küçük ve çok parçalı işletmelerin yaygınlığı, işletmelerin altyapılarının yetersizliği, işletmelerin rekabet gücünün düşüklüğü, sermaye ve finansman yetersizliği, yeterli damızlık materyalin sağlanamaması, tarım topraklarının amaç dışı kullanımı, meraların yeterli olmaması, kaynak kullanımı ve üretim planlamasının olmaması, su kirliliği, iklimsel değişikliğinin yaşanması, arazi ve hayvan başına verimin düşüklüğü, girdi fiyatlarının yüksekliği, mekanizasyon yetersizliği, tarımdaki nüfusun yaşlanması ve genç nüfusun tarımda kalmak istememesi, kırsaldan göçün yaşanması, üreticilerin mesleki bilgi ve uygulama yetersizliği, tarımsal örgütlere katılımın yetersizliği ve yeterli hizmetlerin sağlanamaması, üreticilerin yeterli gelir elde edilememeleri, aşırı avcılık kapasitesine karşılık avlanma alanının darlığı, balık hastalık ve ölümlerinin yaygınlığı, bilinçsiz ilaçlama kaynaklı kalıntı probleminin yaşanması, ürün fiyatlarının düşük ve istikrarsız olması, tarım piyasalarıyla ilgili yeterli ve güncel bilginin olmaması, tarım ürünlerinin araçlarla pazarlanması ve yüksek aracı marjlarının varlığı, kırsal alanlarda yeterli tarıma dayalı sanayinin olmaması, bazı meyve ve sebzelerde işleme sanayinin olması, tarım ürünlerinde soğuk zincirinin yetersizliği, sahada yeterli teknik personelin bulunmaması, üreticilere yeterli kamu yayım ve eğitim hizmetinin sağlanmaması, ziraat fakültelerinde yeterli uygulamalı eğitim yapılmaması, tarım danışmanlara gerekli hizmet içi eğitimin sağlanmaması, antibiyotik kullanımının yeterince izlememesi ve denetlenmemesi ile alan bazlı desteklemenin üreticileri üretimden uzaklaştırması şeklindedir.

Samsun İlinde tarım ve kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik stratejik amaçlar; tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak ve rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü oluşturmak, gıda ve yem güvenilirliğini sağlamak, bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahını artırmak, kırsal alanlarda tarımsal, sosyal ve fiziki altyapıyı iyileştirerek ekonomiyi geliştirmek, su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak, tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırılmasına yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarını yürütmek ve kurumsal kapasiteyi geliştirmek şeklindedir.

Plan döneminde Samsun İli tarım ve kırsal kalkınmasının sağlanmasına yönelik gerçekleştirilmesi öngörülen başlıca eylemler aşağıda belirtilmiştir.

Samsun İlinin ülkenin arz güvencesine katkı sağlayabilmesi ve rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü oluşturulabilmesi için; kullanılmayan tarım arazilerinin tarımsal üretime kazandırılması, sertifikalı tohum kullanımının artırılması, tarım sigortasının yaygınlaştırılması, havza bazlı destek planlamasının yapılması, hayvan başına verimin artırılması, hayvancılık işletmelerinin modernizasyonunun sağlanması, işletmelerinin sürdürülebilir ölçeğe ulaştırılması, meraıslah ve amenajman çalışmalarının yapılması, tarım-sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi, tarımsal ürünlerin fiyatlarının takip edilmesi, üretici örgütlerinin pazarlama ve tanıtım alanlarında güçlendirilmesi, tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretlenmesi konularında eylemlerin gerçekleştirilmesi, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması konularında eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde gıda ve yem güvenliğinin sağlanabilmesi için; tarım işletmelerinin hatalı pestisit kullanımının önlenmesine yönelik denetimlerin artırılması, veteriner ilaçların uygun kullanımına yönelik denetimlerin etkinliğinin artırılması, gıda risk değerlendirmelerinin yapılması, gıda güvenilirliği bilincinin artırılması konusunda eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahının geliştirilmesi için; bitkisel üretimde kimyasal uygulamalara alternatif biyolojik ve biyoteknik mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması, bitki sağlığı alanında zararlı organizmalara karşı entegre mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması, hayvan sağlığı ve refahının sağlanması için gerekli sistemlerin ve standartların oluşturulması, İlin şap hastalığından arılık statüsüne kavuşturulması, buzağı ölümlerinin azaltılması için gerekli çalışmaların yapılması, veteriner sağlık ürünleri ve üretim yerlerinin nakli, depolanması ve kullanımlarının kontrol ve denetim faaliyetlerinin geliştirilmesi ve kullanılan antibiyotiklerin mikroorganizmalar üzerindeki etkinliklerini izlemek için sürveyans ağı kurulması konularında eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde tarımsal altyapının iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için; tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması, kırsal turizmin geliştirmesi, kırsal alanlarda geleneksel gıda, tarım ürünleri ve el sanatları üretiminin geliştirilmesi, kırsal alanda kadınların ve gençlerin istihdamını artırmaya yönelik sürdürülebilir projelerin gerçekleştirilmesi, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı konularındaki tescil sayısının artırılması, markalaşma potansiyeli bulunan tarımsal ürünlerin tespiti ve markalaşmasının desteklenmesi, küçük ve parçalı arazilerin toplulaştırılması ve arazi kullanım planlarının yapılması, mirasa konu tarım arazilerinde devir işlemlerinin gerçekleştirilmesi, modern basınçlı sulama yöntemlerinin kullanımının yaygınlaştırılarak bilinçli su kullanımının sağlanması, yerüstü ve yeraltı sularında tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğinin izlenmesi, kirliliği önlemeye ve azaltmaya yönelik çalışmalar yapılması, tarımsal yayım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması, genç çiftçilerin tarıma teşvik edilmesi, IPARD Programı kapsamında kurulan yerel eylem gruplarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, kırsal kalkınma yatırım desteklerinden daha fazla yararlanılması konularında eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak için; ticari balık stoklarının belirlenmesi ve sosyo-ekonomik analizlerin yapılması, Su Ürünleri Bilgi Sistemleri alt yapısının güçlendirilmesi, Balıkçı Gemilerini İzleme Sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, balıkçı filosundaki av gücü fazlalığının azaltılması, su kaynaklarında alıcı ortam izleme çalışmaları yapılması, su ürünleri yetiştiricilik alanlarının ve taşıma kapasitelerinin belirlenmesi, balıklandırma programı hazırlanması ve uygulanması, su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinde izlenebilirliğin yaygınlaştırılması konularında gerekli eylemler yerine getirilecektir.

Samsun İlinde tarım ve kırsal alanlara yönelik ar-ge çalışmaları kapsamında; biyotik ve abiyotik stres koşullarına toleranslı kaliteli, standart çeşit ve teknoloji geliştirilmesi, tavukçulukta yerli yumurtacı ve etçi damızlıkların ıslah edilerek verimlerinin artırılması, bölgeye uygun verim özellikleri yüksek yerli hayvan ırklarının ıslah edilmesi, moleküler destekli seleksiyon modellerinin geliştirilmesi, tarımsal ürünlerde zararlı organizmalara karşı mücadelede çevreci metotların geliştirilmesi, zararlı organizmalara karşı mücadelede organik tarımı destekleyen biyolojik, biyoteknik ve kültürel mücadele metotlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, tarımsal atıkların ekonomiye kazandırılması, genetik kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin taranması, kayıt altına alınması ve muhafaza edilmesi, araştırma enstitülerinin altyapısının diğer kuruluşlara açılması, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla ortak projeler yapılması ve finansman sağlanması, iklim değişikliğine uyum stratejileri, tarımsal kuraklık ve ürün tahmin sistemlerinin geliştirilmesi, topraktaki organik karbon stoku ve biokütlenin belirlenmesi, ar-ge faaliyetleri için izleme ve değerlendirme sistemi kurulması, tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması amacıyla üretici örgütleriyle işbirliği yapılması, tarımsal sulama ve arazi ıslahı konusunda teknik rehber yayınlanması konularında gerekli eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde tarıma hizmet sunan kurumların kapasitesinin geliştirilebilmesi için; ilgili kurumların bilişim altyapısının iyileştirilmesi, iç kontrol sisteminin etkin olarak uygulanması, yürütülen faaliyetlerin mevzuata uygunluğunun sağlanması, personel dağılımının norm kadroya göre planlanması, personelin nicel ve nitel kapasitelerinin artırılması, çalışanların moral ve motivasyonlarını artırmak için sosyal ve kültürel aktiviteler düzenlenmesi, tarımsal üretici örgütlerinin rekabet gücünün geliştirilmesi, üretici örgütlerinin pazarlama kabiliyetlerinin geliştirilmesi, ihtiyaç duyulan hizmet binalarının inşa edilmesi ile mevcut binaların bakım ve onarımlarının sağlanması konularında gerekli eylemler gerçekleştirilecektir.

GİRİŞ

Son yıllarda kamu yönetimi ve hizmet sunumunda şeffaflık, katılımcılık, sorumluluk ve hesap verilebilirlik gibi yaklaşımların uygulanması, kamu idarelerinin geleceklerini kurumsal bir stratejik plan ve buna göre hazırlanacak eylem planına göre yönlendirmelerini gerekli kılmaktadır. Eylem Planının hazırlık çalışmaları, Samsun Valiliğinin 14.11.2017 tarihinde yapılan toplantıda verilen talimatla başlamıştır. Eylem Planı; GTHB İl Müdürlüğü, TKDK, KTAE, SBB Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği ve desteklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Eylem Planı çalışmaları, Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğretim üyesi Prof.Dr. Mehmet BOZOĞLU'nun moderasyonu ve raportörlüğü aracılığıyla tamamlanmıştır. Eylem Planının hazırlanmasına; GTHB İl Müdürlüğünden İl Müdür Vekili Nail Kırmacı, Ziraat Mühendisleri Erol BAŞ, Mustafa ALTINDEĞER ve Burhan HEKİMOĞLU, TKDK İl Koordinatörlüğünden İl Koordinatörü Dr. Bülent TURAN ve Uzman Tolga Özongan, KTAE'den Enstitü Müdürü Dr. Kibar AK, Müdür Yardımcısı Dr. İdris MACİT ve Ziraat Mühendisi Yunus Emre TERZİ, Büyükşehir Belediyesi Kırsal Altyapı Hizmetleri Daire Başkanlığından Daire Başkanı Mehmet Akif Özdemir, Ziraat Mühendisi Hicran ÇIKIŞ KANCA, Ziraat Mühendisi Çağatay BATMAN ve Veteriner Hekim Mehmet YILDIZ tarafından katkılar sağlanmıştır.

Eylem Planının aşamaları aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir:

- Samsun İl Eylem Planı tanıtım toplantısı
- Eylem Planı Hazırlama Ekibinin oluşturulması
- Temel Politika Belgelerinin incelenmesi
- İlgili literatür ve raporların incelenmesi
- Eylem Planı I. izleme toplantısı
- Eylem Planı kapsamı ve yönteminin belirlenmesi
- İlgili kurum ve kuruluşlarla toplantıların gerçekleştirilmesi
- Paydaş çalıştayının planlanması ve gerçekleştirilmesi
- Eylem Planı II. izleme toplantısı
- Eylem Planı taslak raporun hazırlanması
- Eylem Planı III. izleme toplantısı
- Eylem Planı raporunun sonuçlandırılması
- Eylem Planı Sonuç Raporunun sunulması

Eylem Planının hazırlanmasında tarım ve kırsal kalkınma ile ilgili temel politika belgeleri ve literatür incelenmiştir. Bu kapsamda incelenen temel politika belgeleri; Tarım Kanunu, Onbirinci Kalkınma Planı Tarım ve Gıdada Rekabetçi Üretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Doğu Karadeniz Projesi Eylem Planı, Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi Bölge Planı, GTHB 2018-2022 Stratejik Planı, GTHB 2015-2018 Kırsal Kalkınma Eylem Planı ve Samsun İli Tarım Master Planı şeklindedir. Bununla birlikte, iç ve dış paydaşlarının ilin tarım ve kırsal kalkınma konularında karşılaşılan temel sorunlar, odaklanması gereken alanlar ve gerçekleştirilmesi gereken eylemlerin ortaya konulması için 86 kurum, kuruluş veya işletmeye davet yazısı gönderilmiş (Ek 1), toplantıya farklı kurum ve kuruluşlardan katılan 56 kişinin katkılarıyla paydaş çalıştay gerçekleştirilmiştir (Ek 2). Paydaş çalıştay, Prof. Dr. İsmet BOZ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi) ve Yard. Doç. Dr. Bakiye KILIÇ TOPUZ (İğdır Üniversitesi), Araştırma Görevlileri Selime CANAN, Uğur BAŞER ve Cevahir KAYNAKÇI'nın çok değerli katılım ve katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırmalar, fikir geliştirme toplantıları, paydaş analizi ve çalışmalarından elde edilen bulgulardan yararlanarak ildeki tarım ve kırsal kalkınma konuları ile ilgili mevcut durum analiz edilmiş, gelişme eksenleri ve bunlara dair eylemler ortaya konulmuştur. Samsun Valisi ve OKA Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Osman KAYMAK'ın talimatları doğrultusunda hazırlanan Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planıyla başta 2023 Vizyonu ve Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) hedeflerine ulaşabilmek üzere ildeki tarım ve kırsal alanlarında kalkınmanın gerçekleştirilmesi için alınması gereken önlemler konularında bir yol haritası sunulmaktadır.

Eylem planlarında yer alan faaliyetler birden fazla kurumun sorumluluk alanına giren ve kurumlar arası etkin koordinasyon gerektirecek şekilde tasarlanmıştır. Bu kapsamda, 2018-2023 döneminde Samsun ilindeki tarım ve kırsal kalkınma alanındaki 7 gelişme eksenini kapsayacak şekilde toplamda 98 eylemin hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Plandaki eylemler, eylemlerden sorumlu kuruluşlar tarafından ilgili eylemlerle ilgili kuruluşlarla koordinasyon halinde uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Eylem Planının izleme ve değerlendirmesinin her yıl sonunda hazırlanacak bir raporla ortaya konulması gerekmektedir.

2. DURUM ANALİZİ

2.1.Coğrafi Yapı ve İklim

Samsun İli, coğrafi olarak 40°50' ve 41°51' kuzey enlemleri ile 37°08' ve 34°25' doğu boylamları arasında yer almakta ve 9.579 km²'lik bir yüz ölçümüne sahiptir. İlin yüzölçümü ülkenin %1,2'sini oluşturmaktadır. Samsun İli Karadeniz Bölgesinin orta kesiminde yer almaktadır. Samsun İl sınırlarının kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Ünye ve Akkuş (Ordu), batısında Durağan ve Gerze (Sinop), güneyinde ise Erbaa (Tokat),Amasya Merkez, Taşova, Suluova, Merzifon, Gümüşhacıköy (Amasya)ve Osmancık (Çorum) ilçeleri yer almaktadır.

Samsun İli genelde pek yüksek olmayan plato ve dağlardan oluşan bir topoğrafik yapıya sahiptir. Samsun İlinin güneyde dağlık alanlar, dağlık kesimle kıyı şeridi arasında yaylalar, yaylalar ile Karadeniz arasında ise kıyı ovaları yer almaktadır. Kuzey Anadolu Sıra Dağlarının yükseltileri, Samsun İlinde en düşük seviyeye inmektedir. Karadeniz Bölgesinin büyük sıra dağlarından Canik Dağlarının batı uçları ilin doğu sınırından içeri sokularak kuzey batıya doğru uzanmaktadır. İlde yükseklikleri 900-1790 m arasında değişen başlıca dağlar; güneyde Kocadağ, Bünyen Dağı, Sıralıdağ, Hacılar ve Karaömer Dağları ve doğuda ise Aksınar ve Böğürtlen Dağlarıdır. Samsun İlindeki farklı fizyografya, değişik toprakların oluşmasına yol açmaktadır. Dağlık ve tepelik kısımlarda zonal topraklar, akarsu vadileri ve düzlüklerde taşınmış materyal üzerinde intrazonal ve azonal topraklar bulunmaktadır.

Kızılırmak ve Yeşilirmak akarsularının oluşturduğu delta alanlarında ülkenin tarımsal potansiyeli en yüksek Bafra Ovası ve Çarşamba Ovası yer almaktadır.Çarşamba Ovasının yüz ölçümü 89.500 hektardır. DSİ tarafından yaptırılan su kanalları sayesinde arazinin %70'i tarıma elverişli hale getirilmiş, %30'luk kısım ise ormanlık, sazlık ve bataklıklardan oluşmaktadır. Sulama alanı 82.707 ha olup, 19.031 hektarının inşaatı devam etmektedir.Bafra Ovasının yüzölçümü ise 47.727 hektar olup, 6.150 hektarı DSİ tarafından yaptırılan sulama kanalları ile sulanmaktadır. Ovanın halen sulanamayan kuzey bölgelerinde ise hayvancılığa dayalı üretim yaygındır.

Samsun İlinde Yeşilirmak, Kızılırmak ve Terme Çayı gibi büyük akarsular bulunmaktadır. Uzunluğu 468 km olan Yeşilirmak'ın saatteki akış hızı 5 km, en kurak mevsimde su yüksekliği 9 metre, doğu sahilinde ise 5.5 metredir. Türkiye sınırları içinde denize ulaşan en uzun nehri (1182 km) Kızılırmak'ın en kurak zamandaki genişliği 46 metre, derinliği 1.30 metre, saniyedeki akış hızı 21 metreküp, akış hızı ise saatte 4 ila 6 km arasındadır. Terme çayının genişliği 30 metre, derinliği ise yaklaşık 1 metredir. Bunların dışında Samsun İlinde Mert Irmağı, Kürtün Çayı, Miliçırmağı,Tersakan Çayı, Karaboğaz Deresi, Akçay, Uluçay, Esenli, İncesu, Hızırilyas, Ballica deresi, Abdal deresi ve Güdedi gibi irili ufaklı akarsular da bulunmaktadır.

Samsun ilindeki önemli göller Bafra, Çarşamba ve Ladik ilçelerindeki Liman, Ladik ve Siment Gölüdür. Bafra'ya 20 km uzaklıkta bulunan Liman Gölü'nün uzunluğu 3 km olup, bazı kolları denize açılmıştır. Gölde kefal ve sazan balığı avcılığı yapılmaktadır. Liman Gölü'nün güneyinde Balık Gölü, kuzeyinde ise Karaboğaz Gölü vardır. Ladik'e 10 km uzaklıktaki Ladik Gölü'nün uzunluğu 5 km, genişliği 2 km, yüz ölçümü ise 10 km²'dir. Gölde, alabalık ve turna balığı bulunmaktadır. Bununla birlikte, üzerinde yüzen adacıkları (Torf) ve geniş bir sazlık alanlarıyla son derece ilgi çekici bir doğal sit alanı ve mesire yeridir.

Terme'ye uzaklığı 20 km olan Siment Gölü'nde göl balıkçılığı yapılmaktadır. Kışın yağmur suları ile beslenen göl, fırtınalı zamanlarda zaman zaman deniz suyunu göle karışması ile dolmaktadır. Bununla birlikte, ilde bulunan diğer göller; Kızılırmak tarafından meydana getirilmiş Karagöz, Dutedibi, Çernek, Uzun Göl ve Tombul Gölü (Bafra), Yeşilirmak tarafından oluşturulan Akçagöl, Akarcık, Dumanlı ve Kör İrmak (Çarşamba)'dır.

Samsun ilinde bulunan barajlar; Hasan Uğurlu, Suat Uğurlu, Altınkaya, Derbent, Çakmak, Vezirköprü ve Ondokuzmayıs barajlarıdır. Türkiye'nin en büyük barajlarından biri olan Hasan Uğurlu Barajı, Yeşilirmak'ın Ayvacık İlçesinden geçtiği alanda, elektrik enerjisi üretimi amacı ile 1971-1981 yılları arasında inşa edilmiştir. Hasan Uğurlu barajının 18 km aşağısında Yeşilirmak'ın Çarşamba ovasına açıldığı yerde bulunan Suat Uğurlu Barajının amacı, enerji üretimi ve Çarşamba ovasının sulanmasıdır. Bafra ilçe merkezinin 35 km güney batısında Kızılırmak üzerinde yer alan Altınkaya Barajı, elektrik enerjisi üretimi ve taşkın önleme maksadıyla yapılmıştır. Bafra'ya 7 km uzaklıkta olan Derbent Barajında enerji üretilmekte ve Bafra Ovasının sulanması yapılmaktadır. İçme-kullanma-sanayi suyu temini için inşa edilen Çakmak Barajından verilen toplam 4.000 l/s'lik suyun 3.540 l/s'si içme suyu için kullanılmaktadır. İstavroz Çayı üzerinde kurulan Vezirköprü Barajı ise sulama amacıyla kullanılmaktadır. Engiz Çayı üzerinde sulama ve içme suyu amacıyla inşa edilen Ondokuzmayıs Barajından 1.665 hektarlık bir alana sulama hizmeti verilmekte ve yıllık 38 hm³'lük de içme suyu sağlamaktadır.

Samsun ilinde etüdü yapılan 223.898ha'lık arazinin 186.899 ha (%83,5)'i sulamaya elverişli olup, bunun da 160.454ha'ı ekonomik olarak sulanabilecek araziden oluşmaktadır. İldeki ekonomik olarak sulanabilir arazilerin 135.318 ha'ı sulamaya açılmıştır. Sulamaya açılan arazilerin %59,1'i halk sulaması, %34,3'ü DSİ ve %6,6'sı ise KHGM sulaması şeklindedir (Tablo 1).

Tablo 1. Samsun İlinde sulamaya elverişli ve sulanan arazi miktarları (ha)

Yatırımcı	Etüd Edilen Arazi	Sulamaya Elverişli Arazi	Ekonomik Sulanabilir Arazi	Sulamaya Açılan Arazi
DSİ	223.898	186.899	160.454	46.447
KHGM	-	-	-	8.871
Halk Sulaması	-	-	-	80.000
Toplam	223.898	186.899	160.454	135.318

Kaynak: DSİ Samsun 7.Bölge Müdürlüğü, 2018

Samsun'da bulunan Akdağ ve Nebiyan Dağları eteklerinde birçok yayla bulunur. Bu yaylalardan Akdağ Yaylası özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin hizmetindedir. Şehrin diğer önemli yaylaları ise Ladik, Havza, Alaçam, Vezirköprü ve Kunduz yaylalarıdır. Ladik Yaylasının rakımı 1.500 metre olup, ilçeye uzaklığı 7 km ve yolu stabilize edilmiştir. Akdağ Kayak merkezinin Akdağ Yaylasında, kayakla birlikte uçurtma şenliği, yamaç paraşütü, yayla şenlikleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Bununla birlikte, ilçe merkezine giden yol üzerinde trekking yapabilecek parkurlar da bulunmaktadır. Vezirköprü ilçesine 52 km uzaklıkta bulunan Kunduz Yaylasında yayla turizminin yanı sıra doğa yürüyüşleri, su sporları, balık avcılığı, motor gezileri ve kamp yapmak için son derece elverişli alanlara ulunmaktadır. Bölgedeki Orman İşletme Tesisi, yaz kış gelenlerin dinlenme ve konaklama ihtiyacını karşılamaktadır. Ladik ilçesine 9 km uzaklıkta bulunan 950 metre rakımlı Aktaş Yaylası; asfalt yolu, Ladik Gölü manzarası, çam ağaçları, kır çiçekleri ve temiz havasıyla önemli bir mesire yeri olup, yayla turizm açısından önemli bir gelecek vadetmektedir. Ladik ilçesine 23 km uzaklıkta ve 1.600 metre rakımlı Küpecik Yaylasının yolunun 9 km'lik kısmı asfalt olup, böbrek taşlarını eriten suyu ile tanınmaktadır. Ladik ilçesine 10 km uzaklıkta ve 1.600 metre rakımlı Büyükkızıoğlu Yaylasına ise ham yolla ulaşım sağlanmaktadır. Ladik ilçesine 12 km uzaklıkta ve 1.500 metre rakımlı Çakırgümüş Yaylasına ham yolla ulaşım sağlanmaktadır. Ladik ilçesine 5 km uzaklıkta ve 1500 metre rakımlı Gürcü Yaylasına stabilize yolla ulaşım sağlanmakta ve kışın donan gölünde doğal bir buz pisti oluşmaktadır. Samsun İli, genellikle ılıman bir iklime sahiptir. Bununla birlikte, sahil şeridi ve iç kesimlerde iki ayrı iklim özelliği görülmektedir. Sahil şeridinde Karadeniz ikliminin etkisiyle yazlar sıcak, kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir. İç kesimler ise Akdağ ve Canik dağlarının etkisiyle kışları soğuk, yağmur ve kar yağışlı, yazları serin geçmektedir. Sıcaklık ve yağış açısından Samsun İlinde sıcaklık ve yağışlar aynı gün içerisinde çok değişebilmektedir. Sahil şeridinde kar ile kaplı günlerin sayısı 2-3 günü geçmezken, iç kesimlerde kar yağışından bazen ulaşım aksayabilmektedir.

Samsun İlinde yıllık ortalama sıcaklık 14.5°C'dir. Yıllık ortalamalara göre en sıcak geçen aylar; Ağustos (27.0°C) ve Temmuz (26.5°C), en soğuk geçen aylar ise Şubat (3.9°C) ve Ocak (4.2°C) aylarıdır. Yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 18.2°C, en düşük sıcaklık ise 11°C'dir. İlin sahil kesiminde ölçülen sıcaklıklar ile sahilden 10-15 km iç kısımlarda ölçülen sıcaklıklar arasında 10°C'ye varan farklılıklar bulunmaktadır.

Özellikle kış aylarında deniz kıyısından uzaklaştıkça iç kısımlara doğru gidildiğinde sıcaklık değerleri büyük değişim göstermektedir. Güneş, Temmuz ve Ağustos aylarında çok etkilidir.

Karla örtülü gün sayısı Aralık'ta 2 gün, Ocak'ta 3 gün, Şubat'ta 4 gün, Mart'ta 2 gün ve Nisan'da 1 gün olup, 1993 yılı Kasım ayında 1 gün ve 1995 yılı Nisan ayında 1 gün kar örtüsü tespit edilmiştir. En yüksek kar örtülü gün sayısı, Şubat'ta 4 gün olarak belirlenmiştir. Donlu gün sayısı yıllık ortalama 8'dir.

Tablo 2. Samsun İli 1950-2014 ortalamasına göre meteorolojik verileri

İklim Parametresi	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama sıcaklık (°C)	7.1	7.0	7.9	11.4	15.6	20.3	23.3	23.5	20.0	16.0	12.3	9.4
Ortalama en yüksek sıcaklık (°C)	10.9	11.1	12.0	15.3	19.0	23.7	26.5	27.0	23.9	20.1	16.7	13.2
Ortalama en düşük sıcaklık (°C)	4.2	3.9	4.7	8.0	12.1	16.2	19.2	19.6	16.5	12.8	9.2	6.4
Ortalama güneşlenme süresi (saat)	2.5	3.2	3.3	4.3	6.2	8.2	8,5	8.2	6.2	4.4	3.4	2.4
Ortalama yağışlı gün sayısı	13.5	13.5	15.4	14.2	12.8	9.4	5.9	6.3	9.9	12.1	12.0	13.0
Ortalama aylık toplam yağış miktarı (kg/m ²)	67.2	57.1	63.2	56.5	49.0	45.4	32.0	40.1	51.7	80.8	84.7	77.7
Gerçekleşen en yüksek sıcaklık	24.2	26.5	33.6	37.0	36.4	37.4	37.5	35.2	38.3	38.4	31.4	28.9
Gerçekleşen en düşük sıcaklık	-8.1	-7.4	-7.0	-2.4	2.7	9.0	13.4	14.0	7.0	1.5	-2.8	-4.0
Günlük toplam en yüksek yağış miktarı	238.2 (kg/m ²), (9.11.1967)											
Günlük en hızlı rüzgâr	124.2 km/saat (15.12.1978)											
En yüksek kar	76.0 cm (3.2.1960)											

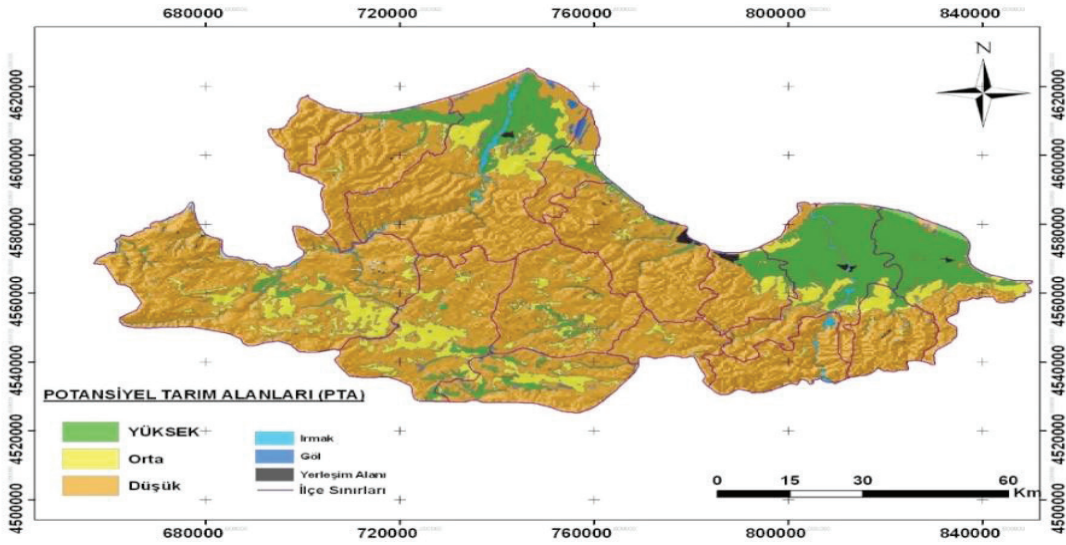
Kaynak: <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=SAMSUN=sfB>

Yıllık ortalama yağış ülke ortalamasının üzerindedir (705.4 mm) ile en çok yağış Kasım (84.7 mm) ve Ekim (80.8 mm) aylarında düşmektedir. İlin doğusundaki yağış miktarı batısına göre daha fazladır. Yıllık ortalama yağışlı gün sayısı ise 138 gündür (Tablo 2).

Samsun, kuzey rüzgârlarına devamlı olarak açıktır. Aralık ayında esen en şiddetli rüzgâr Kible rüzgârı olup, yönü güney-güneybatıdır.

2.2. Arazi Varlığı ve Kullanımı

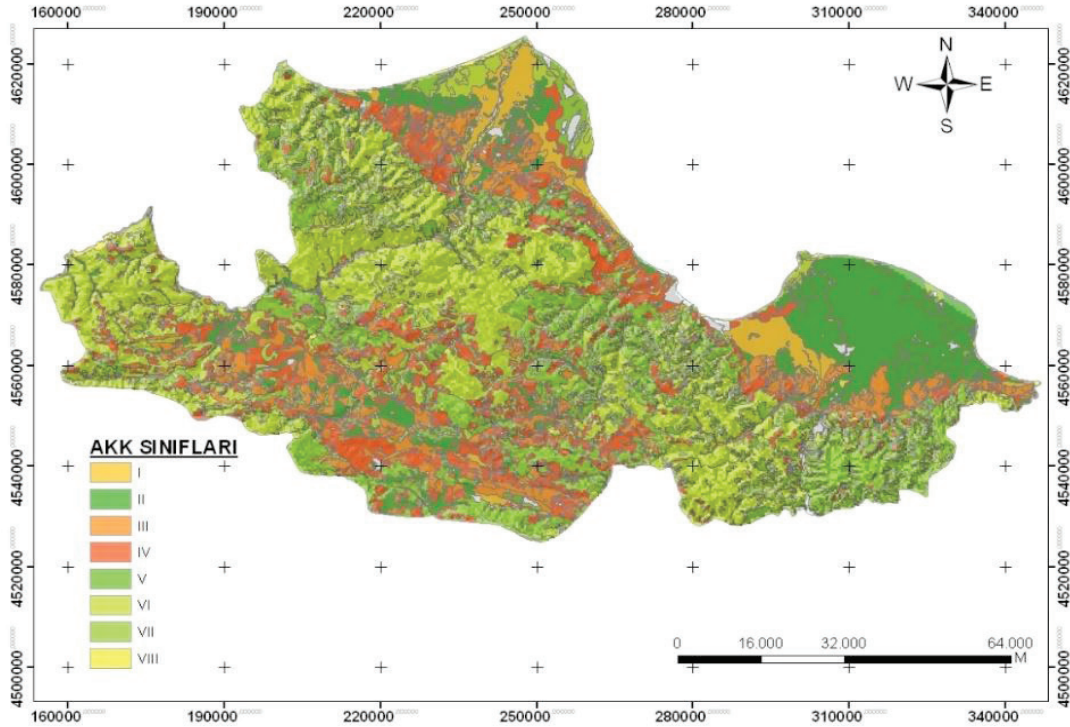
Samsun ilinin toplam yüzölçümü 957.900 ha olup, bunun 381.873 ha (%40,3)'ünü tarım alanları oluşturmaktadır. Toplam tarım alanlarının çok az bir kısmını yüksek ve orta kalitedeki topraklar oluşturmakta, büyük çoğunluğu ise düşük nitelikteki tarım arazilerinden oluşmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Samsun ilindeki potansiyel tarım alanları (Dengiz ve Sarıoğlu, 2011)

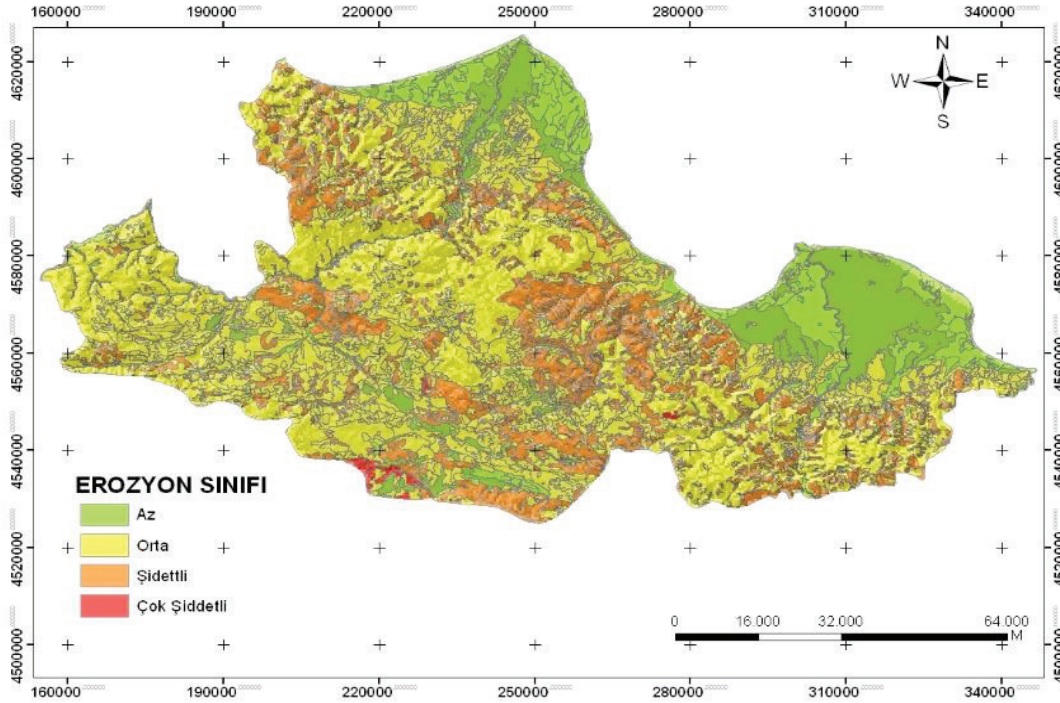
Samsun ilindeki arazilerin kullanım kabiliyetlerine göre dağılımı Şekil 'de verilmiştir. İldeki I. Sınıf araziler 42.079 hektar olup, il yüzölçümünün %4,4'ünü oluşturmaktadır. Bu arazilerin tamamına yakını %2'den daha az eğimli olup, %98,3'ü derin, %1,7'si ise orta derin topraklardan oluşmaktadır. İkinci sınıf araziler 115.504 hektarlık yüzölçümü ile %12,1'lik bir oran teşkil etmektedirler. Bu sınıftaki arazilerin %75,4'ünün eğimi %0,2, %23,6'sının %2-6 ve %1'inde ise %12'den fazladır. Eğimi %0,2 olanların %69,8'inde drenaj yetersizliği görülmektedir. Bu arazilerin %83,3'ü derin, %16,7'si orta derin veya sığdır. Üçüncü sınıf araziler 99.253 hektar olup, il arazisinin %10,4'ünü teşkil etmektedir. Çoğu orta eğimli, %4,3'ü düz veya düze yakın, %3,3'ü hafif eğimli, %0,2'si de dik eğimlidir. Bu arazilerin %4,2'si derin, %59,7'si orta derin, %36,1'i ise sığdır. Dördüncü sınıf araziler 135.994 hektar olup, %14,3'lük bir orana sahiptir. Bu sınıf arazilerin %3,6'sı düz veya düze yakın, %0,3'ü hafif, %7'si orta, %89,2'si de dik ve daha fazla eğime sahiptir. Toprakların %16,6'sı derin, %36,1'i orta derin, %40'ı sığ ve %6,6'sı çok sığdır. Dördüncü sınıf arazileri, ya sık sık sel basması nedeniyle sürekli yaş, kayalık, tamamı hafif tuzlu, düz veya derin hidromorfik alüvyallerden ibarettir. Altıncı sınıf topraklar 47.300 hektar ile %5'lik bir paya sahiptir. Bu arazilerin %33,1'i düz veya düze yakın, %0,12'si hafif, %0,1'i orta ve %65,9'u dik, çok dik veya sarptır. Bu sınıftaki toprakların 15.691 hektarında drenaj bozuktur. Toprakların %38,2'si derin, %22,5'i orta derin, %36,34'ü sığ ve %0,3'ü çok sığdır.

Bu sınıftaki toprakların %90'dan fazlasında aşırı tuz sorunu yaşanmaktadır. Samsun ilindeki VII. sınıf araziler 499.884 hektar ile %52,5'lik bir paya sahiptir. Bu sınıftaki toprakların %2,34'ü düz veya düze yakın, %0,1'i orta, %97,6'sı dik ve çok dik eğimlidir. Düz alanlarda drenaj bozukluğu ve çoraklık görülmektedir. Bu arazilerin %2,3'ü derin, % 51,1'i sığ, %46,6'sı ise çok sığdır. Sekizinci sınıf araziler 11.251 hektarlık yüzölçümü ile %1,2'lik bir paya sahiptir. Bu arazilerin 5.976 hektarı ırmak taşkın yatağı, 3.557 hektarı kıyı kumulu, 1.718 hektarı ise çıplak kayalıklardan oluşmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Samsun ilindeki kullanım kabiliyetlerine göre arazilerinin dağılımı (Dengiz ve Sarıoğlu, 2011)

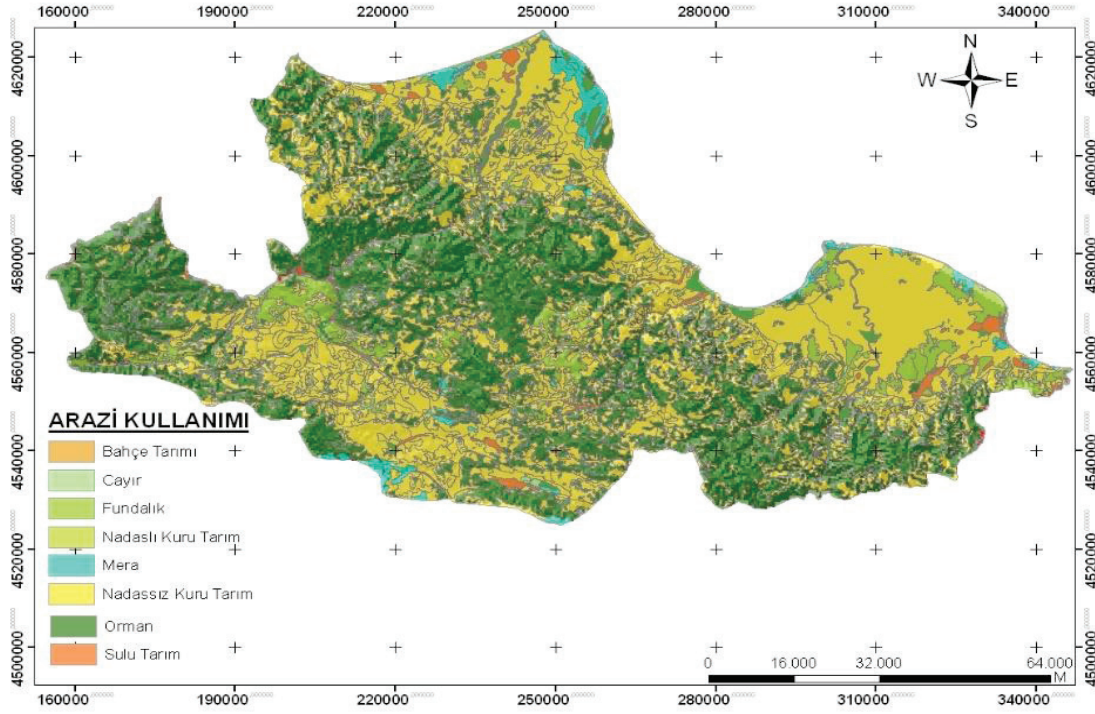
Samsun ilindeki I. sınıf arazilerin bir kısmında hafif veya orta derecede erozyon hüküm sürmektedir. Üçüncü sınıftaki arazilerin %4,3'ü hafif, %95,4'ü orta, %0,3'ü ise şiddetli erozyona maruzdur. Düz ve düze yakın eğimli araziler hariç dördüncü sınıf arazilerin %96,2'sinde orta, %0,3'ünde ise şiddetli erozyon hüküm sürmektedir. Altıncı sınıf arazilerin büyük çoğunluğu (%56) orta şiddetli erozyona maruzdur. Yedinci sınıftaki arazilerin %2,3'ünde hiç veya hafif, %0,3'ünde orta, %96,5'inde şiddetli, %0,9'unda ise çok şiddetli erozyon söz konusudur (Şekil 3).

Şekil 3. Samsun İli arazisinin erozyon sınıfları

Samsun ilindeki I. sınıf arazilerin 10.399 hektarında sulu ve 28.696 hektarında kuru tarım yapılmaktadır. Bu arazilerin 10.395 hektarında fındık, 689 hektarında orman ve fundalık, 1.210 hektarı yerleşik alanlardan oluşmaktadır. Üçüncü sınıf arazilerin 73.482 hektar kuru tarım ve 192 hektarında sulu tarım yapılmaktadır. Bu sınıftaki arazilerin 2.026 hektarında fındık, 375 hektarında mera ve 22.310 hektarında orman ve fundalık bulunmakta, 868 hektarise yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Dördüncü sınıf arazilerin büyük bir kısmında (108.919 hektar) kuru tarım yapılmakta, 28.899 hektarı orman ve fundalık, 1.115 hektarı ise yerleşim alanları, geri kalanı ise sulu tarım arazisi, fındık bahçesi ve meralardan oluşmaktadır. Beşinci sınıf araziler çayır alanı olarak kullanılmaktadır. Altıncı sınıftaki arazilerin 27.259 hektarında kuru tarım, 1.584 hektarında ise sulu tarım yapılmaktadır. Bu sınıftaki arazilerin 13.947 hektarı orman ve fundalık, 2.739 hektarı fındık, 27 hektarı ise yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Yedinci sınıftaki araziler 499.884 hektar olup, 131.920 hektarında kuru tarım yapılmakta, 18.850 hektarı mera, 348.939 hektarı orman ve fundalık, 175 hektarı ise yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Samsun ilindeki V-VIII. Sınıflardaki 134.103 hektarlık arazide halen tarım yapılıyor olması, agro-ekolojik faktörlerin üretimde önemli kısıt teşkil ettiğini göstermektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Samsun ilindeki arazilerin tasarruf durumu (Dengiz ve Sarıoğlu, 2011).

Samsun ilinin toplam arazi varlığı 376.128 hektar olup, bunun %74,9'unda (281.805 hektar) işlemeli tarım yapılırken, %25'inde (94.259 hektar) uzun ömürlü bitkiler, %16,1'inde (60.582 hektar) ise yem bitkileri yetiştirilmektedir. İlindeki toplam tarım arazisi, ekilen tarım arazisi, sebze arazisi ve zeytin arazisinde önemli bir azalış yaşanmaktadır. Şöyle ki; 2000-2016 döneminde Samsun ilindeki toplam tarım arazisi 402 bin ha'dan %6,3 azalarak 376 bin ha'a, işlenen tarım alanları 339 bin ha'dan %17,6 azalışla 280 bin ha'a düşmüştür. Ekilen araziler de 278 bin ha'dan %17,7 azalışla 229 bin ha'a düşmüştür. Sebze arazileri 43 bin ha'dan %32,3 azalarak 29 bin ha'a, bağ arazileri ise 200 ha'dan %58,5 azalışla 83 ha'a düşmüştür. Buna karşın, Samsun ilindeki meyve ve baharat bitkileri ile yem bitkileri dikim veya ekim alanlarında incelenen dönemde artış yaşanmıştır. Şöyle ki; meyve ve baharat bitkisi dikim veya ekim alanları 63 bin ha'dan %54,8 artışla 97 bin ha'a, yem bitkileri arazisi ise 2.6 bin ha'dan 23 kat artışla 60 bin ha'a çıkmıştır. Nadas alanlarında da önemli bir artış yaşanmakta olup, 2000 yılında 18 bin ha olan nadas alanları 2016 yılında %17,8 artışla 21.526 ha'a çıkmıştır. Bu veriler, açıkça tarım ve kırsaldan kaçışı ortaya koymaktadır. Samsun ilindeki toplam tarım arazisinin 2016 yılı itibarıyla %60,8'inde tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, %25,8'inde meyve ve baharat bitkileri, %15,9'unu yem bitkileri, %7,8'inde sebze, %0,02'sinde bağ, %0,006'sında zeytin yetiştirilirken, %5,7'ü ise işlenmeyen veya nadasa bırakılan tarım arazilerinden oluşmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Samsun ilindeki tarım arazisikullanımındaki gelişmeler (ha)

Yıl	Toplam arazi	İşlenen Arazi				Uzun Ömürlü Bitkiler			Yem Bitkileri
		Tahıl	Nadas	Sebze	Toplam	Meyve ve baharat	Bağ	Zeytin	
2000	402.251	278.429	18.267	42.726	339.422	62.792	-	37	2.628
2001	409.545	282.667	17.241	44.229	344.137	65.372	-	36	2.414
2002	408.834	284.181	12.318	44.954	341.453	67.153	200	28	1.791
2003	409.772	274.157	10.781	42.590	327.528	82.017	200	27	1.628
2004	432.768	294.711	12.244	39.385	346.340	86.203	200	25	22.336
2005	432.522	292.484	10.864	38.679	342.027	90.365	105	25	26.214
2006	424.680	291.655	12.803	28.745	333.202	91.342	113	24	50.503
2007	400.061	265.354	11.381	29.356	306.091	93.855	93	21	48.309
2008	408.051	267.243	13.021	31.264	311.527	96.403	101	20	52.305
2009	391.686	251.004	14.284	31.946	297.234	94.332	101	20	46.597
2010	379.267	237.356	16.047	33.789	287.192	91.946	105	24	47.984
2011	369.612	228.172	15.604	33.538	277.314	92.110	105	24	50.456
2012	381.873	233.645	20.057	34.393	288.095	93.587	105	24	62.537
2013	368.144	222.305	19.113	33.158	274.576	93.431	113	24	55.912
2014	374.226	228.726	19.683	32.236	280.645	93.381	113	24	58.228
2015	376.128	228.685	20.187	32.933	281.805	94.135	102	22	60.581
2016	376.845	229.019	21.526	28.908	279.516	97.225	83	21	60.050

Kaynak: TÜİK,2017.

2.3. Bitkisel Üretim

Samsun ilinde 2016 yılı itibariyle en fazla ekilen veya dikilen bitkisel ürünler sırasıyla; tahıllar, meyveler, diğer yağlı tohumlar, dane mısır, çeltik, ayçiçeği, tütün, soya, kuru baklagiller ve şekerpancarıdır. Bitkisel ürünlerin ekim veya dikim alanlarındaki 2000-2016 dönemindeki gelişmeler Tablo 10'dan incelendiğinde; tahıllar, dane mısır, kuru baklagiller, şeker pancarı, soya ve tütün alanlarında azalış yaşanmışken, çeltik, ayçiçeği ve diğer yağlı tohumların üretim alanlarında artışın yaşandığı görülmektedir. Ekim alanlarındaki azalış tahıllarda %22 (43 bin ha), dane mısırdaki %69,2 (37 bin ha), kuru baklagillerde %89,8 (21 bin ha), şekerpancarında %89,3 (12 bin ha), tütünde % 76 (18 bin ha), soyada ise % 28,7 (bin ha) olarak gerçekleşmiştir. İncelenen dönemde ekim alanlarındaki artış; çeltikte % 157 (10 bin ha), meyvelerde %54,6 (55 bin ha), ayçiçeğinde ise %82,2 (7 bin ha), diğer yağlı tohumlarda ise %47,5 (4,2 bin ha) olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Samsun İlindeki bitkisel ürünler ekim veya dikim alanlarındaki gelişmeler (ha)

	Tahıllar	Meyveler	Yağlı Tohumlar	Dane Mısır	Çeltik	Ayçiçeği	Tütün	Soya	Kuru Baklagiller	Şeker Pancarı
2000	194.651	62.829	12.543	53.872	6.446	8.630	23.242	3.580	23.736	13.698
2001	196.586	65.408	12.046	54.455	6.090	8.196	22.232	3.630	24.702	13.550
2002	198.382	67.381	11.924	46.347	6.773	7.989	20.746	3.666	25.428	13.911
2003	195.974	82.244	11.726	42.732	8.172	7.722	17.915	3.634	20.838	13.720
2004	210.233	86.428	11.596	36.054	9.195	9.167	16.351	3.222	18.357	11.031
2005	205.704	90.495	9.619	33.112	10.278	7.349	17.828	2.217	18.359	10.311
2006	186.168	91.479	11.335	29.532	9.859	8.907	13.988	2.200	16.701	8.901
2007	167.541	93.970	10.293	25.890	7.364	7.714	12.583	2.110	16.495	5.946
2008	175.304	96.524	10.487	27.493	8.582	8.014	11.894	2.110	8.973	3.664
2009	169.639	94.453	10.257	29.303	9.895	7.800	8.006	1.887	7.864	4.185
2010	155.825	92.075	11.011	26.027	14.464	7.884	5.125	2.505	9.579	3.665
2011	155.393	92.239	14.598	24.285	13.562	12.011	5.056	2.533	9.072	2.799
2012	149.521	92.440	13.481	18.668	15.369	10.486	7.197	2.963	6.410	1.924
2013	144.806	93.568	14.262	16.706	14.413	11.565	10.630	2.640	4.674	1.136
2014	153.095	93.518	14.911	16.623	16.038	11.858	8.139	2.982	4.201	1.683
2015	149.687	94.121	16.198	15.154	14.982	12.787	8.462	3.347	2.343	1.635
2016	150.334	97.203	18.408	16.543	15.630	15.190	6.906	3.008	2.237	1.549
2017	151.878	97.136	18.496	16.545	16.597	15.732	5.587	2.554	2.414	1.472

Kaynak: TÜİK, 2017

Bitkisel üretim alanlarında yaşanan değişimde desteklemelerin önemli etkilerinin olduğu ifade edilebilir. Şöyle ki; destekleme alımlarının sona erdirildiği ve üretim sınırlamaların uygulandığı tütün ve şekerpancarının ekim alanlarında azalış yaşanmıştır. Çeltik ve soyaya sağlanan fark ödemesi desteği ve uygun fiyatlı sertifikalı tohumluğun etkisiyle bu ürünlerin ekim alanlarında artışlar yaşanmıştır. Tahıllar, dane mısır, kuru baklagiller ve soya gibi ürünlerde yaşanan üretim açığı gerçeği, bu ürünlerin ekim alanlarının artırılmasının gerekliliği ortaya koymaktadır.

Samsun İlinde 2017 yılı itibariyle 552 bin ton tahıl, 315 bin ton buğday, 168 bin ton meyve, 633 ton kolza, 133 bin ton çeltik, 68 bin ton şekerpancarı, 75 bin ton dane mısır, 49 bin ton yağlı tohumlar, 38 bin ton ayçiçeği, 10 bin ton soya, 6 bin ton tütün üretilmiştir. İlde 2000-2017 döneminde bitkisel ürünlerden toplam tahıl, buğday, dane mısır, şekerpancarı ve tütün üretim miktarlarında azalış yaşanmışken, çeltik, kolza, ayçiçeği, diğer yağlı tohumlar, soya ve meyve üretiminde ise artış yaşanmıştır. Üretiminde en fazla oransal azalış yaşanan bitkisel ürünler sırasıyla; şekerpancarı (%86,5), dane mısır (%60,1), tütün (%69,9), tahıllar toplamı(%8,7) ve buğdaydır (%1). Üretiminde artış yaşanan bitkisel ürünler ise sırasıyla kolza (26,5 kat), çeltik (%244), ayçiçeği (%146,1), meyveler (%55,6) ve soyadır (%6,9) (Tablo 5).

Tablo 5. Samsun İlindeki bitkisel üretim miktarlarındaki gelişmeler (ton)

	Toplam Tahıl	Buğday	Mısır (dane)	Çeltik	Şeker Pancarı	Top. Y. Tohum	Kolza	Ayçiçeği	Soya	Tütün	Meyveler
2000	604.248	318.232	187.885	38.672	505.626	25.062	23	15.546	9.432	20.004	107.713
2001	549.554	290.395	161.500	39.891	391.479	21.854	35	12.855	8.948	14.577	128.617
2002	592.436	356.065	141.560	42.275	555.793	24.371	110	13.666	10.568	16.389	120.630
2003	573.134	325.455	156.428	47.373	440.784	21.512	6	9.840	11.598	10.753	123.979
2004	547.191	300.742	134.156	56.860	430.574	29.612	8	21.614	7.970	10.606	61.251
2005	559.857	339.487	109.316	60.401	344.131	21.393	3	14.049	7.332	11.122	139.777
2006	597.704	337.336	146.124	71.192	368.640	28.187	473	20.076	7.627	9.820	176.986
2007	556.898	368.276	104.559	50.281	217.184	24.666	1147	16.248	7.249	9.112	105.613
2008	647.029	416.459	128.560	65.405	155.361	23.629	965	15.373	7.281	8.201	188.325
2009	586.697	343.987	129.873	81.336	190.961	27.066	1.780	18.522	6.761	10.029	115.165
2010	527.264	251.973	120.928	125.182	160.466	28.966	1.878	18.475	8.606	3.208	149.274
2011	572.663	302.371	113.782	125.691	121.522	43.913	136	33.948	9.893	3.165	115.994
2012	505.811	269.671	94.076	111.754	80.353	49.843	88	37.659	12.092	7.568	168.328
2013	513.091	280.590	81.209	122.710	41.471	43.957	198	33.018	10.740	8.120	138.538
2014	487.944	271.121	76.099	114.698	77.703	40.408	236	27.652	12.513	7.031	126.303
2015	546.664	325.255	68.983	122.600	74.391	53.990	132	39.083	14.704	8.215	161.056
2016	554.861	324.452	73.244	128.715	72.937	48.015	633	35.546	11.751	6.659	134.831
2017	551.599	315.016	74.945	133.038	68.274	49.068	633	38.253	10.081	6.020	167.633

Kaynak: TÜİK, 2017

Samsun İlinde 2016 yılında yaklaşık 20bin da'lık alanda örtü altı tarımı yapılmaktadır. Toplam örtü altı tarım alanlarında 2000-2016 döneminde yaklaşık 2,73 katlık bir artış yaşanmıştır. Örtü altı alanların %64,7'si alçak tünel, %34,7'si yüksek tünel ve %0,6'sı ise plastik sera niteliğindedir (Tablo 6).

Tablo 6. Samsun örtüaltı tarım alanları (da)

	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Alçak Tünel	Toplam
2000	2	3.599	764	3.156	7.521
2001	1	3.872	770	3.150	7.793
2002	3	4.163	901	6.520	11.587
2003	3	4.280	900	6.695	11.878
2004	1	4.364	651	6.015	11.031
2005	2	4.206	699	6.060	10.967
2006	2	4.302	710	6.910	11.924
2007	1	4.335	702	6.760	11.798
2008		5.342	702	3.950	9.994
2009		248	5.802	11.430	17.480
2010		267	6.162	14.060	20.489
2011		295	6.473	14.070	20.838
2012		302	6.313	14.580	21.195
2013		346	6.467	16.130	22.944
2014		348	6.473	14.690	21.511
2015		36	6.984	15.030	22.050
2016		115	7.139	13.280	20.534

Kaynak: TÜİK, 2017

Samsun İlinde 2016 yılı itibariyle 1295 üretici 4.700 da alanda 11.108 ton organik üretim gerçekleştirmiştir. 2005-2016 döneminde organik üretim yapan üretici sayısında 14,6 kat, üretim alanında 6,3 kat ve üretim miktarında ise 6,7 katlık bir artış gerçekleştirilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Samsun organik bitkisel üretim miktar ve alanı

	Çiftçi Sayısı (adet)	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
2005	89	747	1.659
2006	77	1.559	1.514
2007	127	4.759	3.351
2008	469	5.702	6.662
2009	835	2.770	5.275
2010	1.076	3.471	7.501
2011	1.007	4.366	6.660
2012	979	4.421	6.475
2013	1.122	4.991	11.724
2014	1.299	4.422	8.570
2015	1.203	4.507	10.696
2016	1.295	4.700	11.108

Kaynak: TÜİK, 2017.

Türkiye’de hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla yem bitkileri yetiştiriciliğine alan bazlı desteklemeler sağlanmaktadır. İlde yem bitkilerine sağlanan desteklerin de etkisiyle özellikle silajlık mısır, fiğ, yonca ve fiğ ekim alanları ve üretimlerinde önemli artışlar gerçekleştirilmiştir. Şöyle ki; Samsun İlinde 2004-2017 döneminde fiğ ekim alanları 14 bin ha’dan %146 artışla 33 bin ha’a, silajlık mısır ekim alanları 4,3 bin ha’dan %360 artışla 20 bin ha’a, yonca ekim alanları 1,1 bin ha’dan %12,6 artışla 1,2 bin ha’a, korunga ekim alanları ise 0,9 bin ha’dan 6,7 kat artışla 1,6 bin ha’a çıkmıştır. Üretimdeki artış oranları fiğde 13,3 kat, korungada 6,7 kat, yoncada 3,4 kat, silajlık mısırdaki ise 4,8 kat olarak gerçekleşmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Samsun İli yem bitkileri ekiliş alanları ve üretim miktarları

	Silajlık Mısır		Fiğ		Yonca		Korunga	
	Ekiliş (ha)	Üretim (ton)	Ekiliş (ha)	Üretim (ton)	Ekiliş (ha)	Üretimi (ton)	Ekiliş (ha)	Üretim (ton)
2000				9.935	1.335	14.710	1.192	5.341
2001				20.807	1.225	11.894	1.154	4.261
2002				23.266	606	5.811	1.154	4.826
2003				26.082	683	5.810	930	4.519
2004	4.350	129.584	13.567	34.672	1.079	9.434	929	3.447
2005	8.730	231.814	14.730	41.029	918	12.487	815	3.746
2006	15.945	387.905	31.904	120.036	835	10.244	781	5.476
2007	12.568	366.829	33.976	142.696	516	5.987	1.000	3.660
2008	13.141	400.110	36.178	127.816	509	5.786	1.155	4.896
2009	11.908	403.024	32.416	112.855	596	8.368	1.406	5.967
2010	14.555	467.894	31.756	456.394	545	18.588	1.078	19.257
2011	15.516	533.663	33.005	505.284	743	32.340	1.141	20.365
2012	16.330	550.808	40.526	468.678	829	22.040	1.273	18.799
2013	17.459	644.608	33.718	454.738	8.360	25.683	1.079	18.413
2014	18.696	691.405	34.360	481.890	1.113	31.550	1.056	17.594
2015	20.341	768.299	35.013	501.214	1.083	37.063	1.084	19.115
2016	19.752	741.639	34.434	509.184	1.149	38.805	1.380	24.889
2017	19.995	750.990	33.427	496.095	1.215	41.544	1.580	26.658

Kaynak: TÜİK, 2017.

2.4. Hayvansal Üretim

Samsun ilinde 2000-2017 döneminde toplam büyükbaş hayvan varlığında artış yaşanmasına rağmen, küçükbaş hayvan varlığında azalış yaşanmıştır. İlde 2000 yılında 345 bin adet olan büyükbaş hayvan sayısı %17,4 artışla 405.133'e çıkmıştır. Aynı dönemde sığır sayısı ise 325 bin baştan %18,4 artışla 385 bin başa çıkmıştır. Ele alınan dönem içinde yerli ırkı sığırın popülasyondaki payı %40,6'dan %19,6'ya düşmüşken, melez sığırların payı %48,7'den %52,9'a, kültür ırkı sığırların oranı ise %10,7'den %27,5'e çıkmıştır. İldeki manda sayısında 2000-2010 döneminde azalış yaşanmış, 2012 sonrasında ise artış yaşanmıştır. Samsun ilindeki büyükbaş hayvancılığın en önemli sorunları; küçük ve rantabilitesi düşük işletmelerin yaygınlığı, yerli ve melez ırkı sığırların popülasyon içindeki oranların yüksekliği, sperma kalitesinin düşüklüğü ve uygulama ücretinin yüksekliği, kaba ve kesif yemin kalite ve miktar olarak yetersizliği, yem fiyatlarının yüksekliği, çayır ve mera alanlarının yetersizliği ile aşırı otlatma, et ve süt verimliliğinin düşüklüğü, et ve sütün genellikle düşük fiyatla araçılara pazarlanması, sokak sütçülüğünün yaygınlığı, et ve süt işleme tesislerinin sayı ve kapasite yetersizliği olarak bildirilmektedir (Altindeğer, 2017).

Ele alınan dönemin başında 276 bin olan koyun sayısı dönemin sonunda %20,8 azalarak 219 bin başa düşmüştür. Keçi sayısı ise 14 bin baştan %76,7 artışla 25 bin başa çıkmıştır. Küçükbaş hayvan sayısı yaklaşık 1/3'lük bir azalışla 2015 yılında 204 bin başa düşmüştür. Kanatlı hayvan sayısında 3,6 milyon adetten %6,4 azalışla 3,4 milyon adete düşmüştür. Yine, arı kovanı sayısı 84 binden %0,9 azalışla 83 bine düşmüştür (Tablo 9).

Tablo 9. Samsun İlindeki hayvan sayılarındaki gelişmeler (adet)

Cinsi	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sığır	325.500	282.276	282.493	354.559	330.441	309.199	293.806	296.454	385.237
Kültür	34.870	32.797	60.749	82.874	78.669	65.834	70.287	74.164	106.049
Melez	158.510	140.677	155.379	180.765	168.130	168.732	160.257	164.464	203.604
Yerli	132.120	108.802	66.365	90.920	83.642	74.633	63.262	57.826	75.584
Manda	19.670	13.467	11.380	14.041	14.324	16.483	17.043	17.944	19.896
Büyükbaş	345.170	295.743	293.873	368.600	344.765	325.682	310.849	314.398	405.133
Koyun	276.350	187.671	132.854	183.972	178.029	178.726	182.866	178.256	218.920
Keçi	14.210	10.718	12.615	20.002	20.019	21.560	21.302	20.685	25.108
Küçükbaş	290.560	198.389	145.469	203.974	198.048	200.286	204.168	198.941	244.028
Kanatlı	3.635.200	1.964.655	2.715.903	3.241.295	2.542.862	3.223.922	4.496.834	4.054.062	3.401.509
Arı Kovanı	83.928	78.133	71.618	76.286	78.526	79.367	77.677	81.314	83.202

Kaynak: TÜİK, 2017.

Samsun İlindeki süt üretim miktarında hayvan varlığına benzer bir gelişme trendi yaşanmıştır. Şöyle ki; sığırların süt üretimi 2000 yılında 325 bin ton iken %9,9 artışla 2017 yılında 358 bin tona çıkmıştır. Aynı dönemde manda sayısındaki artışa rağmen süt üretiminde %50,3 oranında bir azalış yaşanmıştır. Küçükbaşlardan elde edilen süt üretimi ise aynı dönemde yaklaşık 6,4 bin tondan %71,6 artarak 10,9 bin tona çıkmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Samsun İlindeki süt üretim miktarındaki gelişmeler (ton)

	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sığır	325.500	295.743	282.490	354.559	320.180	300.192	278.714	281.534	357.670
Kültür	34.870	32.797	60.749	82.874	109.963	94.187	87.196	94.304	134.776
Melez	158.510	140.677	155.379	180.765	172.844	170.465	160.650	161.271	191.058
Yerli	132.120	108.802	66.365	90.920	37.377	35.540	30.868	25.959	31.836
Manda	19.670	13.467	11.380	14.041	6.735	8.147	8.873	8.782	9.773
Büyükbaş	345.170	309.210	293.687	368.600	326.919	308.339	287.587	290.316	367.443
Küçükbaş	6.380	6.843	5857	8.436	8.241	9.388	9.569	9.240	10.945
Koyun	5.820	6.378	5.195	7.615	7.405	8.327	8.511	8.235	9.808
Keçi	560	465	662	821	836	1.061	1.058	1.005	1.137
Toplam	351.550	316.053	299.544	377.036	335.160	317.727	297.156	299.556	378.388

Kaynak: TÜİK, 2017.

Samsun ilinde 2000 yılında 6,7 bin ton olan kırmızı et üretimi %44,3 artışla 2017 yılında 9,6 bin tona çıkmıştır. Aynı dönemde kanatlı eti ise 11 bin tondan %153,6 artışla 27 bin tona çıkmıştır. İldeki 2017 yılındaki toplam et üretimi 36 bin ton olup, üretimin %26,5'i kırmızı et, %73,5'ini ise kanatlı eti oluşturmuştur (Tablo 11).

Tablo 11. Samsun ilindeki et üretim miktarındaki gelişmeler (ton)

Üretim kaynağı	2002	2013	2014	2015	2016	2017
Kırmızı et	6.683	5.702	11.503	11.944	10.467	9.643
Beyaz et	10.537	18.252	47.037	40.387	25.765	26.722

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü 2018.

Samsun'da aile işletmeciliği şeklinde 17 adet yumurta tavukçuluğu üretim işletmesi bulunmaktadır. İldeki yumurta tavuğu sayısı 2007 1,1 milyon adetten %46,2 artışla 2017 yılında 1,7 milyona çıkmıştır. Aynı dönemde etlik piliç sayısı ise 1,3 milyon adetten %22,5 artışla 1,6 milyona çıkmıştır (Tablo 12). İldeki büyük firmalardan biri, organik yumurta ve piliç eti üretmektedir. Bir diğer firması da, Omega3 ve Selenyumlu organik yumurta üretimine başlamıştır (Altindeğer vd. 2017).

Tablo 12. Samsun ilindeki yumurta tavuğu sayısındaki gelişmeler (adet)

Yıl	Yumurta Tavuğu Sayısı	Etlik Piliç Sayısı
2007	1.146.036	1.340.262
2008	1.136.677	703.000
2009	1.104.570	796.500
2010	1.286.778	1.361.400
2011	1.209.975	1.858.300
2012	1.332.145	1.835.950
2013	1.313.675	1.155.801
2014	1.408.734	1.740.400
2015	1.429.480	2.990.999
2016	1.378.526	2.598.020
2017	1.675.023	1.641.800

Kaynak: TÜİK, 2017.

2.5. Su Ürünleri Üretimi

Samsun İlinde denizlerde su ürünleri avcılığı yapan 0-9,99 metre boyutlarında 299 gemi (D Plakalı), 10-11,99 metre boyutlarında 35 gemi (C Plakalı), 12-14,99 metre boyutlarında 9 gemi (B Plakalı), 15 metreden büyük 133 gemi (A Plakalı) olmak üzere toplamda 476 gemi bulunmaktadır. İç sularda su ürünleri avcılığı yapan 0-10 metre boyutlarında 112 gemi bulunmaktadır. Baraj gölleri, doğal göller ve lagünlerdeki su ürünleri istihsal hakkı kiraya verilmektedir. Samsun İlinin Terme, 19 Mayıs, Canik, Alaçam ve Yakakent ilçelerinde 5 adet balıkçı barınağı bulunmaktadır (Altindeğer vd. 2017).

Uluslararası sularda avcılık, Orkinos avcılığı, ortasu trolü avcılığı, hamsi avcılığı, deniz salyangozu algarna avcılığı, deniz salyangozu dalma avcılığı ve amatör avcılık konularında toplamda 287 izin belgesi verilmiştir. Samsun İlinde 2016 yılındasu ürünleri acılığı ile ilgili zaman yasağı, uygun olmayan istihsal vasıtası, iç sulardaki istihsal yerlerinde izinsiz değişiklik, amatör avcılığa aykırılık, belge eksikliği, patlayıcı ile avcılık, yasak su ürünleri nakli satışı, ruhsat tezkeresiz avcılık konularında yapılan 2099 denetim sonucunda 100 kişiye 97.793 ceza yazılmıştır (Altın değer vd. 2017).

Samsun İlinde 40 kültür balığı yetiştiren işletme bulunmakta ve bunların 28'i alabalık, 8'i levrek, 4'ü sazan ve 1'i de çipura üretimi yapmaktadır. Bu işletmelerin yıllık toplam üretim kapasiteleri 14.108 tondur. Bir alabalık iletmesinin aynı zamanda yıllık 15 milyon adet olan yumurta üretimi bulunmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin güncel kurulu kapasiteleri

Türler	Sofralık Balık Üretimi		Yavru ve Yumurta Üretimi	
	Üretici Sayısı (adet)	Kapasite (ton/yıl)	Üretici Sayısı (adet)	Yumurta (Adet/yıl)
Gökkuşuğu Alabalığı	28	9.702	1	15.000.000
Levrek	8	4.190	-	-
Sazan	4	69	-	-
Çipura	1	148		
Toplam	40	14.108	1	15.000.000

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2017.

Samsun İlinde 2010-2017 döneminde toplam su ürünleri üretimi 25 bin tondan %134 artışla 59 bin tona çıkmıştır. Aynı dönemde avcılık yoluyla sağlanan üretim miktarı 23 bin tondan %122,6 artışla 51 bin tona, kültür balığı yetiştiriciliği ise 2,4 bin tondan %45,7'lik artışla 8,3 bin tona çıkmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Samsun İlinde su ürünleri avcılığı ve yetiştiricilik yoluyla sağlanan üretim miktarındaki gelişmeler

Yıllar	Avcılık		Yetiştiricilik		Toplam Miktar (ton)
	Miktar (ton)	Oran (%)	Miktar (ton)	Oran (%)	
2010	22.892	90,4	2.428	9,6	25.320
2011	37.928	93,0	2.844	7,0	40.772
2012	7.188	71,8	2.826	28,2	10.014
2013	17.741	78,6	4.819	21,4	22.560
2014	27.042	84,9	4.822	15,1	31.865
2015	67.235	91,1	6.589	8,9	73.824
2016	54.835	90,8	5.585	9,2	60.420
2017	50.964	86,0	8.276	14,0	59.240

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2017.

2.6. Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Destekleri

Türkiye’de devlet tarım sektörüne; alan bazlı destekler (bitkisel üretim yapan küçük aile işletmesi desteği, fındık alan bazlı gelir ve alternatif ürün desteği, iyi tarım uygulamaları desteği, mazot, gübre ve toprak analizi desteği, organik tarım desteği), biyolojik ve biyoteknik mücadele desteği (açık alan ve örtü altı destekleri), diğer tarımsal amaçlı destekler (ÇATAK desteği, geleneksel zeytin bahçelerinin rehabilitasyonu desteği, sertifikalı fidan üretim desteği, sertifikalı fide/fidan ve standart fide kullanım desteği, yurtiçi sertifikalı tohum kullanım desteği, yurt içi sertifikalı tohum üretim desteği), fark ödemesi, hayvancılık destekleri (anaç koyun-keçi desteği, arıcılık desteği, aşı desteği, besicilik erke sığır desteği, buzağı desteği, çiğ sütün değerlendirilmesi desteği, DOKAP hibe desteği, hastalıktan ari işletme desteği, hastalıktan ari işletmedeki sığır desteği, hayvan başı ödeme, hayvan genetik kaynakları, hayvan hastalığı tazminatı desteği, ipek böceği desteği, onaylı süt çiftliği desteği, programlı aşı uygulamaları, su ürünleri destekleri, sürü yöneticisi istihdamı desteği, süt pirimi, tiftik üretim desteği, yem bitkileri destekleri) ve tarımsal yayım ve danışmanlık destekleri şeklinde destekler sağlanmaktadır. Bununla birlikte Ziraat Bankası aracılığıyla tarım sektörüne sübvansiyonlu krediler sağlanmaktadır.

Samsun İlinde 2016 yılı itibariyle GTHB İl Müdürlüğü aracılığıyla tarım sektörüne toplamda yaklaşık 180 milyon TL’lik bir destek sağlanmış olup, bu desteğin 103 milyon TL’lik kısmı alan bazlı destekler, 27 milyon TL’si fark ödemesi, 24 milyon TL’si hayvancılık destekleri, 11 milyon TL’si kırsal kalkınma yatırımlarını destekleme programı destekleri ve 1 milyon TL’si telafi edici ödemeler, 14 milyon TL’si ise diğer desteklerden oluşmuştur (Tablo 15).

Tablo 15. Samsun ilinde tarım sektörüne sağlanan destekler (TL)

	Hayvancılık destekleri	Alan bazlı destekler	Fark ödemesi	Telafi edici ödemeler	KKYDP	Diğer	Toplam
2002	67.400	34.357.229	-	-	-	-	34.424.629
2003	271.959	51.931.482	-	6.203.302	-	-	58.406.743
2004	1.832.576	50.679.211	2.386.449	888.415	-	-	55.786.651
2005	1.871.973	31.914.078	7.090.547	146.014	-	-	41.123.068
2006	4.700.028	56.936.255	7.188.635	-	-	-	69.041.127
2007	5.540.319	53.044.188	3.293.426	-	2.264.630	-	64.626.635
2008	3.852.952	26.673.741	12.191.868	-	2.900.532	-	45.983.900
2009	6.846.007	63.467.733	13.606.172	829.012	7.015.346	1.662.402	93.928.416
2010	12.713.011	73.574.641	1.160.713	1.041.612	5.742.553	3.420.733	98.246.413
2011	22.781.848	80.315.508	25.326.433	830.141	9.717.407	3.536.237	143.272.062
2012	27.174.661	88.268.290	23.584.508	37.796	5.260.838	3.836.706	149.092.380
2013	26.720.084	102.009.061	23.975.526	111.626	10.622.299	7.803.716	172.319.934
2014	30.895.294	109.368.180	35.816.207	1.120.500	7.370.210	12.229.178	196.799.569
2015	11.274.946	109.719.806	27.221.216	1.203.654	2.012.020	15.121.678	166.553.320
2016	23.501.155	103.380.760	26.762.158	1.278.727	10.599.992	14.313.886	179.836.678
2017*	3.726.247	7.484.144	13.207.780	1.296.792	7.590.000	9.693.638	42.998.601

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2017

*2017 yılı destekleme ödemeleri devam etmektedir.

Samsun ilindeki 82 kooperatife üye 37.515 üretici bulunmaktadır. Bununla birlikte; 38 tarımsal üretici birliğine üye olan 11.386 üretici, 4 ıslah amaçlı yetiştirici birliğine üye olan 4.504 üretici bulunmaktadır. Ayrıca ilde bulunan 2 kooperatif bölge birliğine üye olan 5.526 kooperatif bulunmaktadır (Tablo 16). Samsun ilindeki üreticilerin halen mevcut örgütlere üye olmadıkları, üretici örgütlerinin ise sermaye yetersizliği, örgüt bağlılığın düşüklüğü, iyi yönetilememe vb nedenlerden dolayı üyelerine yeterli hizmeti sağlayamadıkları ifade edilebilir.

Tablo 16. Samsun ilindeki tarımsal örgütlenme durumu

Örgüt Yapısı	Örgüt Sayısı	Üye Sayısı
Tarımsal Amaçlı Kooperatif	82	37.515
<i>Tarımsal Kalkınma</i>	61	5.412
<i>Sulama</i>	13	1.929
<i>Su Ürünleri</i>	19	1.620
<i>Pancar Ekicileri</i>	1	28.554
Üretici Birlikleri	38	11.386
Islah Amaçlı Yetiştirici Birliği	4	4.504
Kooperatif Bölge Birliği	2	5.526
Toplam	220	96.446

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2018.

TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü aracılığıyla da; süt üreten işletmelere (süt ahırları), et üreten işletmelere (besi ahırları), et üreten tarımsal işletmelere (etlik piliç tesisleri), süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması (süt işleme, paketlenme fabrikası, süt toplama merkezleri), et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması (et kesim, işleme, paketlenme, soğuk hava deposu tesisleri), meyve ve sebze işlenmesi ve paketlenmesi (meyve-sebze işleme, paketlenme ve soğuk hava deposu tesisleri), su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması (su ürünleri işleme, paketlenme ve soğuk hava deposu tesisleri), çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi (arıcılık tesisleri, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, makine-ekipman projeleri), yerel ürünler ve mikro işletmelerin geliştirilmesi (pirinç fabrikası, çeltik kurutma tesisleri), kırsal turizm (oteller, restoranlar ve spor tesisleri) ve kültür balıkçılığının geliştirilmesi (balık üretim çiftlikleri) amacıyla projeye dayalı hibeler sağlamaktadır. İlde IPARD I ve II döneminde kırsal alanlardaki 815 projeye yaklaşık 105 milyon TL'lik bir hibe sağlanmıştır. En fazla hibe sağlanan alt tedbirler sırasıyla; et üreten tarım işletmeleri (55 milyon TL), çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve pazarlanması (26 milyon TL) ve kırsal turizm (3 milyon TL) olmuştur (Tablo 17).

Tablo 17.Samsun İl Koordinatörlüğü IPARD I ve II performans icmali

Tedbir Adı	Alt Tedbir/Sektör Adı	Proje Sayısı	Ödenen Hibe Tutarı (TL)
Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Toprak Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	Süt Üreten Tarım İşletmeleri	9	8.176.131
	Et Üreten Tarım İşletmeleri	79	54.951.530
Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	3	3.406.388
	Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	1	2.976.956
	Meyve ve Sebzelerin Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	2	1.684.532
Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi	Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	2	2.829.773
	Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Pazarlanması	707	26.316.137
	Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi	4	828.589
	Kırsal Turizm	6	3.058.623
	Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi	1	267.178
	Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Elektrik Üretimi	1	878.287
Toplam		815	105.374.123

Kaynak: TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü, 2017.

IPARD I döneminde Samsun ilinde 740 proje tamamlanmış olup, yaklaşık 225 milyon TL'lik yatırıma 102 milyon TL'lik bir hibe sağlanmıştır (Tablo 18).

Tablo 18.Samsun ilinde IPARD I döneminde tamamlanan proje sayısı, yatırım ve hibe tutarları

Desteklenen Sektörler	Desteklenen Proje Sayısı (adet)	Yatırım Tutarı (TL)	Hibe Tutarı (TL)
Süt Üreten İşletmeler	9	21.605.014	8.176.1301
Et Üreten İşletmeler	2	2.546.924	1.252.270
Et Üreten Tarımsal İşletmeler	76	109.934.344	53.705.718
Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	3	7.838.680	3.406.388
Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	1	6.781.605	2.976.956
Meyve ve Sebze İşlenmesi ve Paketlenmesi	2	4.119.014	1.684.532
Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	2	8.031.252	2.829.773
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi	634	51.468.749	24.152.794
Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi	4	2.163.806	828.589
Kırsal Turizm	6	10.084.800	3.058.623
Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi	1	571.235	267.178
Toplam	740	225.145.423	102.332.494

Kaynak: TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü, 2017.

Samsun ilinde sözleşmesi imzalanmış olup halen yatırımı devam eden 105 proje olup, toplam yatırım tutarı yaklaşık 50 milyon TL, hibe tutarı ise 23 milyon TL'dir (Tablo 19).

Tablo 19.Samsun ilinde sözleşme imzalayıp yatırımları devam eden projeler

Desteklenen Sektörler	Desteklenen Proje Sayısı (adet)	Yatırım Tutarı (TL)	Hibe Tutarı (TL)
Süt Üreten İşletmeler (Süt ahırları)	3	2.975.255	1.613.394
Et Üreten İşletmeler (Besi işletmeleri)	4	4.160.597	2.031.541
Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi	1	2.572.999	1.286.300
Su Ürünlerinin İşlenmesi	3	18.855.554	6.374.745
Meyve ve Sebzenin İşlenmesi	2	9.428.004	3.672.978
Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliği	80	3.474.730	1.987.712
Mantar ve Misel yetiştiriciliği	1	743.965	400.543
Fide ve Fidan Yetiştiriciliği (Serada fide yetiştiriciliği tesisi)	1	2.066.191	948.415
Arıcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Pazarlanması	4	435.576	195.626
Zanaatkârlık ve Yerel Ürün İşletmeleri (pirinç fabrikası, çeltik kurutma tesisleri)	3	4.143.425	2.384.025
Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri (otel)	1	1.594.806	1.011.708
Yenilenebilir Enerji Yatırımları (Güneş enerjisi sistemi kurulumu)	2	2.923.338	1.446.932
Toplam	105	53.374.440	23.353.918

Kaynak: TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü, 2017.

Samsun İlinde 2018-2023 döneminde IPARD kaynaklarından desteklenmesi hedeflenen proje sayısı 690, proje tutarı 412 milyon TL ve hibe tutarı ise 221 milyon TL'dir (Tablo 20).

Tablo 20. TKDK tarafından 2018-2023 döneminde IPARD kaynaklı destekleme hedefleri

Desteklenen Sektörler	Proje Sayısı (adet)	Yatırım Tutarı (TL)	Hibe Tutarı (TL)
Süt Üreten İşletmeler	60	60.000.000	30.000.000
Et Üreten İşletmeler	40	40.000.000	20.000.000
Et Üreten Tarımsal İşletmeler	-		
Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	1	3.000.000	1.500.000
Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	1	3.000.000	1.500.000
Meyve ve Sebze İşlenmesi ve Paketlenmesi	6	6.000.000	3.000.000
Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	2	2.000.000	1.000.000
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi	500	200.000.000	110.000.000
Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi	20	5.000.000	2.750.000
Kırsal Turizm	50	81.000.000	44.550.000
Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi	5	2.000.000	1.100.000
Yenilenebilir Enerji Yatırımları	5	10.000.000	5.500.000
Toplam	690	412.000.000	220.900.000

Kaynak:TKDK Samsun İl Koordinatörlüğü, 2017.

2.7. Çevre Analizi

Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 03/06/2011 tarih ve 639 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" çerçevesinde yeniden yapılanmıştır. İl Müdürlüğünün aşağıda belirtilen görevleri söz konusudur:

- İlin tarımsal envanterini çıkarmak ve ilin tarım üretim potansiyelini mevcut teknolojiye göre belirlemek,
- Her türlü il yayım programlarını hazırlamak ve yayınların kendi elemanlarına, tüketicilere ve çiftçilere ulaştırılmasını sağlamak,
- Çevreye duyarlı doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirlikle ilgili yeni teknolojileri ve bilgileri çiftçilere ulaştırabilmek, ilin tarımsal yayım programını hazırlamak, programın gerçekleştirilmesi için üretici, üretici örgütleri, üniversite, özel sektör ile işbirliği yapmak,
- Araştırma kuruluşları ile doğrudan merkeze bağlı olan benzeri kuruluşlarla işbirliği halinde uygulamaya dönük deneme ve demonstrasyonlar programlamak ve yürütmek,

- İlde çiftçilerin karşılaştığı problemleri araştırma enstitülerine iletmek, çözümlerin çiftçilere iletilmesini sağlamak, ilde görev yapan personelin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek,
- Tarım ürünlerinin işlenip değerlendirilmesine, pazarlamasına ve bunun için gerekli tesislerin kurdurulmasına yardımcı olacak çalışmaları yapmak, bu konuda üreticileri ve müteşebbisleri yönlendirmek,
- İlin tarım ürünlerini ekiliş, verim ve üretimlerini tahmin çalışmaları yapmak, tarımla ilgili her türlü istatistik bilgilerinin zamanında toplanmasını sağlamak,
- Hayvan ve bitki sağlığı ile gıda ve yem konusunda il düzeyinde risk kriterlerini ve yönetimi esaslarını belirleyerek değerlendirme yapmak ve gerekli iletişimi sağlamak,
- İldeki hayvanların refahının sağlanması ile salgın ve paraziter hastalıklardan korunmasını sağlamak, bulaşıcı hastalıkların yurt çapında yayılmasını önlemek amacıyla il çapında plan, program ve projeler hazırlamak, gerek bunları, gerekse Bakanlık tarafından belirlenenleri, ilde uygulamak, izlemek, denetlemek,
- İl dâhilinde çözümlenemeyen hastalık, teşhis ve tedavi problemlerini ilgili araştırma merkezlerine ve Bakanlığa intikal ettirmek, araştırma ve teşhis sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almak,
- Suni tohumlama hizmetlerini yürütmek ve soy kütüğü sisteminin yurt çapında yaygınlaştırılması için il bazında gerekli çalışmaları yapmak,
- Bakanlığa bağlı hayvan sağlığı ile ilgili hastane, klinik vb merkezleri yönetmek; özel sektörde kurulacak bu çeşit tesislere Bakanlıkça belirlenecek esaslara göre izin vermek ve kurulmuş olanları denetlemek,
- Hayvan sağlığı ile ilgili maddeve malzemelerin üretim, satış, ihracat, ithalat, taşıma, muhafazası ile ilgili kayıtları tutmak, Bakanlıkça belirlenmiş esaslarla ve yetkiyle sınırlı olarak faaliyetleri ile ilgili izin vermek, izlemek, kontrol etmek ve denetlemek
- Özel sektörde kurulacak suni tohumlama istasyonları ve damızlık yetiştirme işletmelerine Bakanlıkça belirlenecek esaslara göre izin vermek ve denetlemek,
- İl dahilinde uygulanan entegre ve münferit tarım ve kırsal kalkınma projelerinin gerektirdiği hizmetleri yapmak, yeni yapılacak projelerin gerektirdiği ön etüt ve envanter çalışmalarını yürütmek,
- Projeye dayalı olarak kurulacak işletmelere ait kredi taleplerini inceleyerek uygun olanların gerekli proje ve çiftlik geliştirme projelerini hazırlamak,
- İl dâhilindeki bitki ve hayvan sağlığı ile ilgili iç ve dış karantina hizmetlerini mevzuatı doğrultusunda yürütmek, resmi ve özel mezbaha ve kombinaları sağlık yönünden denetlemek, ildeki damızlık boğa, koç, teke ve aygırların sağlık kontrollerini yapmak, uygun olmayanları enemek,

- İl dâhilinde bitkilere zarar veren zararlı hastalık ve organizmaların tespitini yapmak ve koruma programlarını hazırlamak, onaylanmış programların uygulanmasını sağlamak,
- İl dâhilinde faaliyette bulunan bitki koruma ürünleri, zirai mücadele alet- makineleri, tohum ve gübre bayileri ile ilaçlama yapan özel ve tüzel kişilerin kontrolünü yapmak, gıda ve yem stokları, gıda ve yem konularını ilgilendiren etüt ve envanterleri hazırlamak, ruhsatlı yem fabrikalarını asgari teknik ve sağlık şartları bakımından denetlemek, gıda ve yem sanayileri ürünlerinin belirlenmiş esaslara uygunluğunu denetlemek, ihracat ve ithalatında Bakanlık ile ilgili işlemlerinin il düzeyindekileri yürütmek,
- Bitki, hayvan, gıda ve yem güvenliğini gözeterek tüketiciyi ve halk sağlığını koruma amacıyla il düzeyinde tedbirler almak, Bakanlıkça belirlenen tedbirlerin ilde uygulanmasını sağlamak, izlemek, değerlendirmek, konusunda faaliyet gösteren laboratuvarları mevzuatı çerçevesinde belgelendirilmek, kaydını almak, izlemek, yetkili oldukları hususlarda denetlemek,
- Su ürünlerinin ve su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilirlik temelinde işletilmesi ve geliştirilmesini sağlamak, buna yönelik koruma önlemlerini gerçekleştirmek, avcılık ve yetiştiriciliğe, su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına, balıkçı barınakları ve balıkçılık ve su ürünleri altyapılarının geliştirilmesi ve işletilmesine, su ürünleri ile ilgili her türlü bilgi ve belge toplanmasına ve bu bilgilere yönelik kayıt sisteminin geliştirilmesine ilişkin düzenlemeleri uygulamak, getirilen düzenlemeler kapsamında izleme, kontrol ve denetim ile cezai müeyyideleri gerçekleştirmek, su ürünleri ile ilgili inceleme ve değerlendirmeler yapmak ve her türlü teşvik ve koruma tedbirlerinin alınmasını, üretim alanlarının kiralanması ve işletilmesini ve buralarda verimliliğin artırılmasını sağlamak, su kaynaklarının kirletilmesini önleyecek ve su ürünlerini zarardan koruyacak tedbirleri almak ve aldirmek, balıkçılık ve su ürünleri ilgili ihracat, ithalat işlemlerini mevzuatı çerçevesinde yürütmek
- Mera tespit, tahdit, ıslah ve tahsis ile mera dışına çıkarılma ve bu gibi yerler ile ilin içerisinde bulunduğu tarım havzasına dair faaliyetlerde mevzuatı doğrultusunda işlemler yürütmek, tarım arazisinde ekili, dikili alanlarının ve bunların ürünlerinin taşınır ve taşınmaz çiftçi mallarının korunmasını ve tabii afetlerden zarar gören çiftçilere özel mevzuatına göre yardım yapılmasını sağlamak için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak ve çalışmalara yardımcı olmak,
- Projeler çerçevesinde köylerde istihdam imkânlarını artırmak amacıyla el sanatlarının geliştirilmesini, yayılmasını ve tanıtılmasını sağlayıcı ve mamullerinin pazarlanmasını kolaylaştırıcı tedbirler almak,
- Çiftçilerin kooperatif veya birlik şeklinde teşkilatlanmasını ve kooperatifçiliği teşvik etmek, bu amaçla etüt ve projeler hazırlamak, kooperatiflerin ve birliklerin kurulması için teknik ve yetkisi dâhilinde mali yardımda bulunmak ve denetlemek,

- Örnek çiftçi yetiştirmek gayesi ile çiftçi kadınlar ile çiftçi çocukları ve gençleri için eğitim programları ve projeleri uygulamak,
- Gıda, gıda katkı maddeleri ve gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeler konusunda faaliyette bulunan yerlerin gerekli kayıtları yapmak, izinleri vermek, üretim işleme ve satış yerlerini mevzuatı çerçevesinde denetlemek, bu malzemelerin ihracat ve ithalatında Bakanlık ile ilgili işlemlerinin il düzeyindekileri yürütmek,
- Tohumluk üretimlerinin beyanname kabulü, tarla kontrollerini yapmak ve numune alarak ilgili kuruluşlarına göndermek,
- Tohumluk piyasasında yetkilendirme ile ilgili faaliyetleri yürütmek, Tohumluk üretici ve bayilerinin kontrolünü yapmak,
- Tohumluk, süs bitkileri, doğal çiçek soğanları ve kesme çiçek ile ilgili ithalat ve ihracat işlemlerini yürütmek,
- Bakanlıkça yürütülen iç ve dış kaynaklı entegre ve münferit bitkisel üretim, hayvancılık vesu ürünleri üretim, değerlendirme, pazarlama ve kırsal kalkınma projelerinin ili ile ilgili kısımları uygulamak, uygulatmak, hibelerin zamanında ve amacına uygun olarak kullanılmasını takip ve kontrol etmek,
- Küresel iklim değişiklikleri, tarımsal çevre, kuraklık, çölleşme ile ilgili çalışmalar il düzeyinde olanları yürütmek, diğer afetler ve tarım sigortası ile ilgili olarak 14.6.2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesindeki uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim, yayım ve tanıtım ve mevzuatla verilen diğer çalışmaları yapmak,
- Hayvan ıslahı faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin veritabanı çalışmalarını yürütmek, Bakanlıkça düzenlenen suni tohumlama kurslarına ilişkin koordinasyonu sağlamak, suni tohumlama yapma izni vermek, sperma ve embriyo üretim merkezleri ve laboratuvarlarının kontrol ve denetimlerini yapmak,
- Büyükbaş ve küçükbaş damızlık yetiştiriciliği yapılan işletmelerin teknik yönden kontrolünü yapmak,
- Hayvancılık projeleriyle ilgili personel eğitimi ve bütçe ihtiyaçlarını tespit etmek ve ilin hayvancılık konusunda üretim potansiyelini belirlemek, mevzuatı doğrultusunda projeler yapmak, yürütmek, ilde hayvansal üretimin insan sağlığı ve ekolojik dengeyi koruyucu yöntemlerle yapılmasına ilişkin çalışmalar yapıp bunları denetlemek
- Projeye dayalı olarak kurulmak istenen hayvancılık işletmelerine ilişkin teknik yardım taleplerini değerlendirmek,

- İl dâhilinde faaliyette bulunan her türlü gübre ve toprak düzenleyicilerin üretim yerleri, gübre bayileri ile bu bayilerin depolarını ve buralardaki piyasaya arz edilmiş ürünleri belirlenmiş esaslara göre uygunluğunu denetlemek,
- Bakanlığın il müdürlüklerine yetki devri yaptığı gübreler için ithalat uygunluk belgelerini düzenlemek,
- İlde ilk defa faaliyete geçen gübre fabrikaları ile gübre üretim yerleri için lisans başvurularında, bu fabrika ve üretim yerlerinin mevzuata uygunluğunu denetlemek, uygunluk raporunu Bakanlığa göndermek,
- İlde bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimi ile ilgili bilgi sistemlerinin kurulması ve kullanılmasını sağlamak,
- Kayıt sistemleri veri girişleri ve kayıt sistemlerine dayalı destekleme uygulamalarını yapmak,
- Tarımsal üretimi arttırmak, geliştirmek, kolaylaştırmak, kalitesini arttırmak ve maliyeti düşürmekle ilgili iş ve işlemleri usulünce yürütmek, çiftlik muhasebe veri ağının il ile ilgili kısımlarını mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirmek,
- Üreticilerce toprak analiz sonuçlarına dayalı gübre kullanımını sağlamak için eğitim çalışmalarını yapmak,
- İlde bulunan toprak-bitki-sulama suyu analiz laboratuvarlarının yetkilendirilmesi ve faaliyetleri ile ilgili olarak Bakanlıkça istenen hususları yerine getirmek
- Alternatif üretim tekniklerine yönelik üretici, üretici örgütleri, müteşebbis ve tüketicilere eğitim ve yayım hizmetlerinde bulunmak, denetim faaliyetlerini yürütmek, alternatif tarımsal üretim tekniklerine yönelik Bakanlıkça verilecek görevleri yapmak
- Sulamaya açılan alanlarda tarım tekniklerini çiftçilere öğretmek ve yaymak,
- İlin, tohum, fidan, fide, gübre, ilaç, aşı, serum, zirai alet ve makine, damızlık hayvan, yumurta, civciv, balık yavrusu ve yumurtası, ipek böceği tohumu, ana arı, kovan, sperma zirai kredi gibi girdi ihtiyaçlarını ilçelerden gelen bilgiler ışığında tespit etmek, bunların tedarik ve dağıtımını için TC Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, tarımsal amaçlı kooperatifler, döner sermaye, bütçe imkânları ve varsa fon gibi kaynaklardan yararlanmak üzere tedbirler almak,
- Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini düzenleyen,8.9.2006 tarih ve 26283 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemleri yapmak, uygulamaları yaygınlaştırmak için eğitim, yayım ve tanıtım çalışmaları yapmak,
- İlde kurulu bulunan döner sermaye işletmesi ile ilgili iş ve işlemleri mevzuatına uygun olarak yürütmek,

- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile arazi edindirme, tarım arazilerinin parçalanmasını önlemek, arazi düzenlemesi ve toplulaştırması, sulama verimliliğini arttırmak için uygun sulama tekniklerinin kullanılması ve tesislerinin yapılması, toprak kaynaklarını korumak, tarla içi geliştirme hizmetlerini yürütmek, 3083 sayılı Kanun çerçevesinde ve Bakanlıkça verilen yetki ve görevler dâhilinde gerekli faaliyetleri yapmak,
- İlde bulunan Bakanlık kuruluşları arasında merkezden istenen verilerin toplanarak merkez kuruluşlarına bildirilmesi ve Bakanlıkça verilen talimat çerçevesinde koordinasyonu sağlamak,
- Bakanlıkça önceden tespit edilen ilke ve esaslar çerçevesinde hazırlanan il yıllık yatırım ve bütçe tekliflerinin planlanma, uygulama ve değerlendirmesini yapmak,
- İlde, Bakanlığın orta ve uzun vadeli strateji politikaları çerçevesinde çalışmalarını yürütmek
- Mevzuatla verilen diğer görevler ile Bakanlık ve vali tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak

Samsun ilindeki GTHB il ve ilçe müdürlükleri, 22 hizmet binası, 2 toplantı salonu, 40 lojman ve çeşitli niteliklerdeki 43 araç tarım ve kırsal kesimlere hizmetlerini sağlamaktadır (Tablo 21).

Tablo 21. GTHB Samsun İl ve ilçelerin hizmet binası, lojman ve araç sayıları

İl-İlçe Müdürlüğü	Hizmet Binası					Ulaşım Araçları						Toplantı Salonu
	Hükümet binası içinde	Mülk	Kira	Lojman	Binek oto	Pick-up	Minibüs	Jeep	Kamyonet	Kamyon	Traktör	
Merkez												2
Alaçam		1										
Asarcık	1											
Ayvacık			1			1						
Bafra		1			4	2	2				2	
Çarşamba		1			5	1						
Havza		1										
Kavak		1		2								
Ladik		1		1	1							
Ondokuzmayıs	1					1						
Salıpazarı	1				1							
Tekkeköy	1											
Terme		1			2	1			1			
Vezirköprü		1										
Yakakent		1		2								
Atakum	1											
Canik	1		1									
İlkadım	1											
İl Müd. Toplamı	7	13	2		17	12	7	1	2	0	3	2
Genel Toplam		22		40				43				2

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2018.

GTHB'na bağlı kurumlarda Samsun il ve ilçelerindeki tarım sektörü ve kırsal alanlara toplam 1.114 personelle hizmet sunmaktadır. Mevcut personelin 411'i ziraat mühendisi, 171'i veteriner hekim, 55'i gıda mühendisi, 31'i su ürünleri ve balıkçılık teknolojisi mühendisi, 52 diğer mühendisler ve 514'ü ise diğer personellerden oluşmaktadır (Tablo 22).

Tablo 22. GTHB Samsun İl Müdürlüğü personel durumu

Kurum	Ziraat Mühendisi	Veteriner Hekim	Gıda Mühendisi	Su Ürünleri ve Balıkçılık Teknolojisi Mühendisi	Mühendis (Diğer)	Diğer Personel	Toplam
İl ve İlçe Müdürlüğü	341	131	45	31	52	514	1.114
Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü	19					22	41
Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	21	4	6	1	1	46	79
Zirai Karantina Müdürlüğü	19	-	-	-	1	16	36
Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü	-	6	-	1	-	3	10
Veteriner Kontrol Enstitüsü Müdürlüğü	-	24	-	1	-	64	89
Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu	11	6	4	1	16	20	58
Toplam	411	171	55	35	70	685	1.427

Kaynak: GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2018.

2.8. Paydaş Analizi

Samsun İlinin Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının hazırlanması amacıyla düzenlenen çalışmaya tarım ve kırsal kalkınma konusunda ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlar (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, İlçe Müdürlükleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Gıda Mühendisliği, Çevre Mühendisliği), üretici örgütleri vb kuruluşlardan toplam 100'den fazla temsilci davet edilmesine karşın, çalışmaya katılan 56 kişi ile paydaş analizi gerçekleştirilmiştir. Paydaş analizinde katılımcılara ilgilerine göre bitkisel üretim, hayvancılık ve su ürünleri, kırsal kalkınma olmak üzere üç gruba ayrılarak çalışmaya gerçekleştirilmiştir. Çalışma esnasında katılımcılara diğer gruplara katılıp görüşlerini bildirme imkânı da tanınmıştır. Samsun İlindeki tarım (bitkisel üretim, hayvansal üretim ve su ürünleri) ve kırsal kalkınma konularındaki temel sorunların neler olduğu, sorunların çözümlenebilmesi için önlemlerin (eylemlerin) alınması gerektiği, ilgili eylemlerle ilgili olarak sorumlu kuruluş ve işbirliği yapılabilecek kuruluşlar, eylemlerin uygulanma dönemi ve performans göstergelerine dair görüşlerine başvurulmuştur.

Paydaşlar tarafından ifade edilen Samsun İli tarım ve kırsal sektörünün sorunları Tablo 23'de belirtilmiştir. Paydaş analizinde bitkisel üretim konusunda öne çıkan en önemli sorunlar; tarım işletmelerinin arazi varlığının küçük ve çok parçalı olması, altyapı yetersizliği, ovalarda drenaj yetersizliği, sermaye ve finansman yetersizliği, üretim veya kaynak kullanım planlamasının olmaması, üreticilerin bilgi ve uygulama yetersizliği, rekabet yetersizliği, girdi fiyatlarının yüksekliği, iklimsel değişiklikler, bazı ürünlerdeki verim düşüklüğü, meyve ve sebze konusunda işleme sanayinin yetersiz olması, tarım piyasaları ile ilgili yeterli ve güncel bilgiye ulaşılamaması, ürün kaybının yüksek olması, ürün fiyatlarının düşük ve istikrarsız olması şeklinde belirlenmiştir.

Hayvancılık ve su ürünleri grubunda sektörün sorunları ve alınması gereken önlemler büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, kanatlı sektörü, arıcılık ve su ürünleri alt sektörlerine göre ortaya konulmuştur. Büyükbaş hayvancılığın temel sorunları; işletmelerin genellikle küçük olması, altyapının eksik veya yetersiz olması nedeniyle işletmelerin genellikle uygun olmayan şartlarda ve yerlerde yetiştiriciliği yapılması, yerli ve verimsiz melez ırkların yaygınlığı, damızlık materyal eksikliği, girdi fiyatlarının yüksekliği, suni tohumlamanın pahalı olması ve tutmaması, canlı hayvanlarda fiyat istikrarının olmaması, sahada teknik personel yetersizliği, hekimlerin sahada kullanılan antibiyotikleri yeterince izlememesi ve kontrol etmemesi, danışmanlara gerekli hizmet içi eğitimin sağlanmaması, üreticilerin mesleki bilgisinin yetersiz olması, süt soğuk zincirinin olmaması, arz fazlası sütü süt tozuna işleyecek fabrikanın olmaması, girdi maliyetlerinin yüksekliği, üreticilerin eline geçen et ve süt fiyatlarının düşüklüğü ve istikrarsızlığı şeklinde ifade edilmiştir.

Küçükbaş hayvancılığın temel sorunları; bölgede yaygın olarak düşük verimli ırkların (Karayaka) yetiştirilmesi nedeniyle diğer bölgelerle rekabet edilememesi, kıl keçisi yetiştiriciliğinin yaygın olmaması, yüksek verimli ırkları besleyecek imkânların olmaması, meraların yeterli olmaması ve azalması, keçilerin ormana girişinin yasak olması, yem girdisinin çok pahalı olması, genç nüfusun kırsalda yaşamak ve küçükbaş hayvancılık yapmak istememesi, üreticilerin mesleki eğitimlerinin yetersiz olması, teknik ekipmanın yetersizliği, yeniliklerin takip edilmemesi, oturmuş bir koyun ve keçi sütü piyasanın bulunmaması ve yeterli gelirin elde edilememesi şeklinde ortaya konulmuştur.

Kanatlı hayvancılığın temel sorunları; işletmelerdeki kapasite kullanım oranının düşük olması, birliklerin ortak paydada buluşamaması, alternatif bir entegre tesisim bulunmaması, talebe göre üretim planlamasının yapılmaması, satış fiyatlarının düşük olması, olumsuz propagandalarla tüketimin azaltılması, üreticilerin sektöre güvenmemesi, üreticilerin düşük gelir elde etmesi şeklinde belirtilmiştir.

Arıcılığın temel sorunları; örgütlenme yetersizliği, mekanizasyonun yetersizliği, ıslah edilmiş damızlık materyalin ve yeterli çalışmanın olmaması, verim ve kalite düşüklüğü, bilinçsiz ilaçlama kaynaklı kalıntısı problemi, üreticilere yönelik kamu eğitim ve yayım hizmetinin olmaması ve kişi başına tüketimin az olması şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 23. Paydaşların gözüyle Samsun İli tarım ve kırsal sektörünün sorunları

	Bitkisel Üretim	Büyükbaş Hayvan	Küçükbaş Hayvan	Kanatlı Hayvancılık	Su Ürünleri	Kırsal Kalkınma
Küçük ve çok parçalı işletmelerin yaygınlığı	✓	✓				✓
İşletmelerin ürün bazlı uzmanlaşmaması						✓
İşletmelerin rekabet gücünün düşüklüğü	✓		✓			
Altyapı yetersizliği	✓	✓	✓			✓
Yeterli yumurta ve yavru balık materyali sağlayan kuluçkahaneler olmaması					✓	
Ovalarda drenaj yetersizliği	✓					
Sermaye ve finansman yetersizliği	✓		✓			
Yeterli damızlık materyalin sağlanamaması		✓			✓	
Tarım topraklarının amaç dışı kullanımı						✓
Meraların yeterli olmaması ve azalması		✓	✓			
Kaynak kullanımı ve üretim planlamasının olmaması	✓			✓		✓
Balık Halinin barınaklara uzak olması					✓	
Su kirliliğinin yaygınlığı ve arıtma tesislerinin iyi çalışmaması					✓	
İklimsel değişikliklerin yaşanması	✓					
Arazi ve hayvan başına verimin düşüklüğü	✓	✓	✓		✓	
Girdi fiyatlarının yüksekliği	✓	✓	✓			✓
Suni tohumlamanın pahalı olması ve tutmaması		✓				
Mekanizasyon yetersizliği				✓	✓	
Birliklerin deniz dibindeki kirliliği tarayacak ekonomik gücünün olmaması					✓	
Tarımdaki nüfusun yaşlanması ve genç nüfusun tarımda kalmak istememesi			✓			
Üreticilerin mesleki bilgi ve uygulama yetersizliği	✓	✓	✓			✓
Üreticilerin yenilikleri öğrenme ve benimseme isteksizlikleri			✓			✓
Tarımsal örgütlere katılımın yetersizliği ve yeterli hizmetlerin sağlanamaması					✓	✓
Üreticilerin sektöre güvenmemesi				✓		
Üreticilerin yeterli gelir elde edilememeleri			✓			
Kırsaldan göçün yaşanması						✓
İşletmelerin kapasite kullanım oranının düşüklüğü				✓		
Aşırı avcılık kapasitesine karşılık avlanma alanının darlığı					✓	
Balık hastalık ve ölümlerinin yaygınlığı					✓	
Aşırı avcılığın bazı türlerin (mersin balığı) soyunu tüketmesi					✓	
İç sularda istilacı türlerin yaygınlaşması					✓	
Üretimde yüksek ürün kayıplarının yaşanması	✓					
Bilinçsiz ilaçlama kaynaklı kalıntı probleminin yaşanması					✓	
Ürün fiyatlarının düşük ve istikrarsız olması	✓	✓	✓	✓		
Oturmuş bir koyun ve keçi sütü piyasasının bulunmaması			✓			
Tarım piyasalarıyla ilgili yeterli ve güncel bilginin olmaması	✓					
Tarım ürünlerinin araçlarla pazarlanması ve yüksek aracı marjlarının varlığı						✓
Kırsal alanlarda yeterli tarıma dayalı sanayinin olmaması						✓
Bazı meyve ve sebzelerde işleme sanayinin olması	✓					
Gıda olarak işlenebilecek su ürünlerinin iskarta olarak fabrikalara aktarılması					✓	
Süt soğuk zincirinin yetersizliği		✓				
Arz fazlası sütün süt tozuna işlenmemesi		✓				
Kişi başına tüketimin az olması					✓	✓
Olumsuz propagandaların tüketimi azaltması				✓		
Sahada yeterli teknik personelin bulunmaması		✓				
Üreticilere yeterli kamu yayım ve eğitim hizmetinin sağlanmaması					✓	
Ziraat Fakültelerinde yeterli uygulamalı eğitim yapılmaması						✓
Tarım danışmanlara gerekli hizmet içi eğitimin sağlanmaması		✓				
Antibiyotik kullanımının yeterince izlenmemesi ve denetlenmemesi		✓				
Keçilerin ormana girişinin yasak olması			✓			
Açık denizlerden dolayı kontrol mekanizmasının çok iyi işlememesi					✓	
Desteklemelerde çiftçi, üretici ve köylü ayırımının yapılmaması						✓
Tarımsal desteklerin etkisizliği		✓				✓
Alan bazlı desteklemenin üreticileri üretimden uzaklaştırması						✓

Su ürünlerinin temel sorunları;su kirliliği, su arıtmalarının iyi çalışmaması, birliklerin deniz diplerindeki kirliliği tarayacak ekonomik gücünün olmaması, çok güçlü avcılık filosunun kapasitesinin altında çalışması, mevcut tekne sayısına göre avcılık alanının çok dar olması, kontrolsüz avcılığın yapılması (birçok balığın uygun standartlarda olmamasına rağmen avlanması) ve açık denizlerden dolayı kontrol mekanizmasının çok iyi işlememesi, yetiştiricilikte verimsiz ırklar, balık hastalık ve ölümlerinin yaygınlığı, aşırı avcılıktan dolayı soyu tükenen ırklar (mersin balığı), iç sulardaki istilacı türlerin yaygınlaşması, yetiştiricilere yavru balık-yumurta materyali sağlayan kuluçkahanelerin bulunmaması ve kişi başı balık tüketimi çok düşük olması gıda olarak işlenebilecek ürünün ıskarta olarak fabrikalara aktarılması, su ürünleri örgütlerinin faal ve/veya etkin olarak çalışmaması şeklinde ifade edilmiştir

Kırsal kalkınma konusundaki temel sorunlar; kırsal alanda alt yapı yetersizliği, tarım işletmeleri küçük ve arazi çok parçalı olması, tarımın desteklemesinde çiftçi, üretici ve köylü ayrımının yapılmaması, tarımsal desteklerin etkinsizliği, arazi bazlı destekleme modelinin üreticileri üretimden uzaklaştırması, genç çiftçi projesinin etkin olmaması, tarımsal örgütlenme yetersizliği ve yeterince etkin olamamaları, tarım ürünlerinin pazarlama sorunları, tarım arazilerinin kullanım planının olmaması, tarım topraklarının amaç dışı kullanımı üretim planlamasının olmaması, işletmelerin ürün bazlı uzmanlaşmaması, üreticilerin mesleki eğitimlerinin yetersizliği, üreticilerin yeni teknolojileri kullanmaması ve öğrenmek istememesi, üniversitelerde uygulamalı eğitimin yetersizliği, kırsal alanlarda tarıma dayalı sanayinin olmaması, girdi maliyetlerinin yüksekliği, işletmelerin rekabet gücünün düşüklüğü ve kırsaldan göçün yaşanması şeklinde ifade edilmiştir.

Çalıştayda paydaşların belirttikleri sorunların çözümü konusunda öngördükleri eylemler alt sektörlere göre aşağıda ortaya konulmuştur.

Bitkisel Üretim

Bitkisel üretim grubuna katılan paydaşlar işletmelerin arazi varlığının büyütülmesi ve parsel sayısının azaltılabilmesi için; arazilerin toplulaştırılması, toplulaştırma yapılamayan yerlerde işletmelerin birleştirilmesi, küçük parçalı arazilerde bahçe bitkilerinin yetiştirilmesi ve ekolojiye uygun çeşitlerin seçilmesi şeklinde eylemlerin gerçekleştirilmesinin gerekliliğini dile getirmişlerdir.

İşletmelerin sulama, drenaj, depolama ve silo gibi altyapı eksikliklerinin giderilebilmesi için devletin bu konulardaki projelere yeterli desteği vermesi ve proje uygulama prosedürünü kolaylaştırması gerekli eylemler olarak belirtilmiştir.

Üreticilerin bilgi ve uygulama yetersizliğinin giderilebilmesi için; üreticilerin kooperatif ve birlik gibi örgütlere katılımlarının artırılmasını ve örgütler vasıtasıyla üreticilere teknik konularda danışmanlık yapılması öngörülen eylemler olarak öne çıkmıştır.

Bitkisel üretim girdilerinin fiyatlarının düşürülebilmesi için; girdilerin tasarruflu kullanılması, üretim için yeterli yerli tohum stokunun oluşturulması, girdilerin işletme içinden temin edilmesine yönelik arayışların arttırılması, girdi fiyat artışlarının etkili bir şekilde denetimin arttırılması ve girdi desteklerin arttırılması gerekli eylemler olarak dile getirilmiştir.

İklimseldeğişikliklerin etkilerinin azaltılması ve gerekli uyumun sağlanabilmesi için; üreticilerin iklim değişikliği konusunda bilinçlendirilmesi ve adaptasyon kapasitelerinin artırılması, tarım sigortasının yaygınlaştırılması, don ve sel erken uyarı sisteminin kurulması, daha az su tüketen kuraklığa dayanıklı çeşitlerin geliştirilmesi, malçlama, akarsu rezerv alanlarının oluşturulması, iklim değişikliğinin etkilerine araştırmaların yapılması konusunda önlemlerin alınması gerekli görülmüştür.

Bazı bitkisel ürünlerin veriminin artırılabilmesi için; üreticilerin eğitilmesi, üniversite, araştırma kuruluşları ve yayım/danışmanlık kuruluşları arasındaki bağın güçlendirilmesi, teknik eleman sayısının artırılması, bölgeye uygun çeşit seçimi veya çok yıllıklar için çeşit değiştirme, gerekli kültürel işlemlerin (sulama zamanı, budama sistemleri, gübreleme, ilaçlama) doğru ve yeterince yapılması, sulama imkânlarının arttırılması, uygun ekim nöbetlerinin uygulanması ve verimliliğin artırılması konusundaki uygulamalı projelerin desteklenmesi gerekli eylemler olarak belirtilmiştir.

Meyve ve sebze konusunda işleme sanayinin geliştirilebilmesi için; üretici örgütleri aracılığıyla tarım ürünlerinin işlenerek gıdaya dönüştürülerek pazarlanabilmesi için gerekli işleme tesislerin ortaklaşa kurulması, sebze ve meyvelerin dondurulmuş gıda şeklinde pazarlanması ve üreticiler arasında sözleşmeli tarımın yaygınlaştırılması önemli eylemler olarak bildirilmiştir.

Tarım piyasaları ile ilgili yeterli ve güncel bilgiye ulaşılabilmesi için; üretimle ilgili verilerin derlenmesi analiz edilerek verim ve rekolte tahminlerinin sağlıklı bir şekilde yapılarak etkili bir şekilde duyurulması gerekli eylem olarak bildirilmiştir.

Bitkisel ürün kayıplarının azaltılabilmesi için; pazar istekleri doğrultusunda üretim deseninin belirlenmesi, uygun depolama şartlarının oluşturulması, uygun ekim ve hasat döneminin uygulanması, ürünlerin markalaştırılması, e-ticaret üzerinden ürünlerin satılması ve pazar fiyatlarının takip edilmesi alınması gerekli önemli eylemler olarak ortaya konulmuştur.

Hayvansal Üretim

Hayvan işletmelerinin altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve modernize edilmesi için proje yapım maliyetlerinin azaltılması ve kolaylaştırılması yönünde önlemlerin alınmasının gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, üreticilere yeterli teknik desteğin sağlanması için sahada çalışacak yeterli teknik elemanın istihdam edilmesi ve üreticilerin planlı bir şekilde eğitilmesi gerekli görülmektedir.

Yem girdisi fiyatının düşürülebilmesi için yem bitkileri ekim alanları ve üretiminin artırılması konusunda önlemin alınması gerekli görülmüştür. Hayvancılık desteklerinin üreticilere tek kaleme sağlanması (destek mevzuatı ve yönergelerde düzenleme yapılması), süte sağlanan desteğin artırılması yoluyla damızlık hayvan materyalinin artırılması, toplu sağım merkezleri ve süt soğutma tankı (soğuk zincir) altyapısının kurulması, süt işleyen fabrikaların Ulusal Süt Konseyi'nin ilan ettiği fiyatlara uymaları konusunda eylemlere ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir.

Üreticilere damızlık hayvan dağıtımı, mera alanları artırılmalı, yeterli bakım ve amenajman uygulanmalı, küçükbaşta sözleşmeli üretime geçilmeli, küçükbaş hayvanların sağım teknolojisinin yaygınlaştırılması, çiftçilere uygulamalı eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, tarım danışmanlığı hizmeti devamlı olarak sahada sürdürülmeli ve tarım danışmanları pratik bilgiye sahip olarak eğitilmeli, her yıl yenilenen yayım ve danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesine dair tebliğin en az gelecek 5 yılı kapsamlı ve tarım danışmanları uzun vadede çalıştırılmalı, yetiştiricilerin etkin eğitimi için belirlenen yetiştiriciler tarım danışmanlarıyla beraber çalışabilmesi için desteklenmeli, tarım danışmanına sorumlu yetiştiricisi üzerinde yaptırım gücü olmalı, yetiştiriciyi danışmanına bağlayacak yasal düzenleme yapılmalı ve üreticilerin kırsal kalkınma projelerine ve desteklerine ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.

Arıcılık sektör paydaşlarının yukarıda belirtilen temel sorunların çözümü konusunda örgütlenme ve örgütlerin destelenmesi, enstitü ve üniversiteler aracılığıyla ıslah materyalinin geliştirmesine yönelik desteklemenin sağlanması, desteklerin verim ve kaliteye yönelik sağlanması, ürün çeşitlendirmesine gidilmesi, üreticilere Bakanlık tarafından gerekli eğitim ve yayım hizmetlerinin verilmesi, ruhsatlı ilacı özendirme için tescilli ilaçlara destek verilmesi konusunda gerekli eylemlerin yerine getirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Su Ürünleri

Su ürünleri ve kültürbalıkçılığı sektörünün paydaşları balıkçılığın kontrol altına alınması için hal sayısının artırılıp denize yakınlaştırılmaları, balıkçı girişlerinin büyütülmesi, su kirliliği ve su arıtma konusunda iyi tarım uygulamaları ve sigorta uygulamasının yaygınlaştırılması, devlet eliyle ıslah çalışmalarının yapılması ve kuluçkahanelerin kurulması, aşı ve desteklemelerde yeni yaklaşımlara gidilmesi, deniz diplerinin temizlenmesi için Ulaştırma Bakanlığı'nın özel sektöre izin vermesi, iç sulardaki istilacı türlerin (İsrail sazı) avlanmasının özendirilmesi ve desteklenmesi konusunda bir eylem planının hazırlanması, balık unu fabrikalarının istilacı türleri satın alması konusunda desteklenmesi, desteklerin verim ve kalitenin artırılması ile balığın hale girmesi şartıyla üreticilere sağlanması, hal sayısının artırılması, yem fabrikalarının aldığı balıkların boyutu kontrol edilmesi konularında gerekli eylemlerin alınması gerekli görülmektedir.

Kırsal Kalkınma

Tarım işletmeleri ölçeğinin büyütülmesi için; çoklu miras haklarının devri konusunda uzun vadeli finansmanın sağlanması, arazilerin toplulaştırılması, mutlak tarım arazilerinin belirlenmesi, havza bazlı üretim modelinin etkin şekilde uygulanması, tarıma sağlanan alt yapı hizmetlerinde kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekli eylemler olarak dile getirilmiştir

Girdi maliyetlerinin azaltılması konusunda; üreticilerin etkili olarak örgütlenmesi sağlanması, arazi parçalılığının azaltılması için mevzuatın daha sıkı bir şekilde uygulanması, çevre kirliliğinin önlenmesi için üreticiler tarım ilaçları ve gübreleme konusunda bilinçlendirilmeli, üreticiler arasında yaygın olan bilinçsiz girdi kullanımının verilecek eğitimlerle engellenmesi ve bu konuda Bakanlığın denetimlerinin artırılması gerekli görülen eylemler arasında yer almıştır

Tarımsal örgütlerin daha etkin hizmet sağlayabilmesi için; çok farklı örgüt yapısında sadeleştirmeye gidilmesi ve çiftçilere ihtiyaç duydukları hizmetlerin tek bir örgüt tarafından sağlanması, mevzuatta bu yönde değişikliğe gidilmesi, örgütlerde güven ortamı sağlayacak önlemlerin alınması, örgütlerde etkili bir özdenetimin sağlanması, örgüt yöneticilerinin nitelikli ehil üyelerden seçilmesi, genç üreticilerin üyeliğe teşvik edilmesi ve örgütlerde yeterli danışmanın istihdam edilmesi konularındaki eylemlerin alınması öngörülmüştür

Tarımsal pazarlama konusunda; mevzuat değişikliğiyle tarımsal üretici birliklerinin ürün pazarlama konusunda önündeki engeller kaldırılması, tarımsal örgütlerin ürün pazarlama konusunda eğitilmesi, tarımsal ürünlerin üretici örgütler kanalıyla doğrudan pazarlanması, piyasada rekabeti bozucu faaliyetlerin etkili bir şekilde denetlenmesi, sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması, birim veya üst örgütler bünyesinde ürünleri işleyecek depolayacak tesislerin kurulması ve işletilmesi için devlet desteklerinden yararlanılması konularındaki eylemlerin gerçekleştirilmesi gerekli görülmektedir

Kırsal göçün azaltılması konusunda; genç çiftçi projesi destekleri ve katılımın artırılması, kırsaldaki altyapı, eğitim ve sosyal yaşam alanlarının geliştirilmesi, üreticileri alternatif ekonomik faaliyetlere yönlendirilmesi, kadın girişimcilere daha fazla tarımsal desteğin sağlanması, tarıma geri dönecek üreticilere verilen hibe desteklerinin artırılması ve kırsal turizm daha etkili bir şekilde desteklenmesi ile ilgili eylemlerin yerine getirilmesi beklenmektedir

Tarımsal desteklerin etkinliğinin artırılması için; tarımsal desteklerin üretici örgütleri aracılığıyla verilmesi, destekleme mevzuatının basitleştirilmesi, tarımsal desteklerin üretim bazlı olması, tarımsal desteklerin arazi kullanım planlamasına göre verilmesi, tarımsal desteklerin tek kurum tarafından verilmesi, tarımsal desteklerin üretimde kullanılmasının sağlanması, desteklerin denetiminin bağımsız kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi konularındaki eylemlerin yerine getirilmesi gerekli görülmüştür.

2.9. GZTF Analizi

OKA (2018) tarafından hazırlatılan Tarım Çalıştayı raporunda Samsun İlindeki tarım sektörünün güçlü ve zayıf yönleri ile karşı karşıya olduğu fırsatlar ve tehditler aşağıdaki şekilde ortaya konulmuştur.

Güçlü Yönler

- Ekolojik özellikler (toprak, su, iklim, vb) sayesinde yüksek bitkisel üretim potansiyeline sahip olması
- Deniz, hava, kara ve demiryolu ulaşım yollarının tamamının bulunması
- Arazi toplulaştırma çalışmalarının büyük ölçüde başlamış olması
- Bölgede ana, ara ve ikinci ürün yetiştirme olanaklarının olması
- Hayvancılık potansiyeli yönünden ilk sıralarda olunması
- Bölgenin güçlü bir tarım kültürü geçmişine sahip olması
- Su ürünleri yetiştiriciliği için uygun alanların bulunması (gölet, vb)
- Sanayinin tarımsal ürün işleme uygunluğu ve geliştirilme imkânı
- Ormanların rehabilite edilmiş ve ediliyor olması
- Örtü altı yetiştiriciliğinin varlığı
- Tohumculuk konusunda mevcut alt yapının hazır olması
- Tarımsal ürünlerin değerlendirilme imkânlarının bulunması (tarıma dayalı sanayinin varlığı)
- Bölgede ziraat fakültelerinin bulunması
- Tarımda istihdam edilen insan potansiyeli
- Organik tarımın gelişebilmesi yönünden altyapının mevcut olması
- Bölgede tarım teşkilatlarının hepsinin bulunması
- Bölgede iyi tarım ve organik tarım uygulamalarının gelişmesi
- Yem sanayisi varlığı
- Tarımsal mekanizasyonun gelişmesi
- Yeni kurulan meyve bahçelerinin önümüzdeki yıllarda verime geçecek olması

Zayıf Yönler

- Üretim planlamasının yapılmaması
- Modern sulama yöntemlerinin yetersizliği
- Küçük tarımsal işletmeler ve küçük araziler nedeniyle verimliliğin düşük olması
- Seracılığın yetersiz ve henüz gelişmemiş olması
- Ürün standardizasyonunun olmaması
- Tarımsal ürün işleyen tesislerin azlığı (ambalaj, depolama, vb)

- Vasıflı ve yetenekli personel yetersizliği
- Tarım alanlarının plansızlığı
- Bölgemizde güvenli gıda tüketimi açısından yapılan denetimlerde belirlenen analizlerin yapılması yönünden gerekli alet ve ekipmanların yetersizliği
- Tarımsal kurum ve kuruluşlar arasında etkin bir iletişimin olmaması
- Tarımda çalışan kesimin büyük çoğunluğunun kadın olmasına karşın karar mekanizmalarında yeterince yer alamamaları ve kadın algısı
- Mera ve yayla yönetim sisteminin yetersizliği
- Halkın geleneksel üretim yöntemlerinde ısrarcı olması
- Sözleşmeli çiftçilik geleneğinin yeterince gelişmemesi
- Tarım işletmelerinin ekonomik büyüklüğe ulaşamaması
- Sertifikalı meyve fidanı yetiştiriciliğinin azlığı
- Bölgede sebze fidesi üreten tesislerin olmaması
- Ortak hareket etme alışkanlığı ve kültürünün noksanlığı
- Yetiştirici örgütlenmesinin bilinçli şekilde oluşturulamaması
- Unlu mamuller konusunda doyma noktasına gelen sektöre yapılan gereksiz yatırımlar
- Emek yoğun üretimin caydırıcı olması
- Çayır ve meralarda otlatmaya bağlı tahrip ve verimsizlik
- Sektörde güncel ve izlenebilir veri tabanı yetersizliği

Fırsatlar

- Alternatif ürünlerin yetiştirilme potansiyelinin bulunması
- Et ve süt sanayisinin hammadde talebi
- Hayvancılık yatırımlarına olan yoğun talep
- Biyolojik çeşitlilik içerisinde tıbbi ve aromatik bitkilerin değerlendirilmesi
- Tarım ve hayvancılık organize sanayi bölgelerinin kurulacak olması
- Her ürün grubunda verimin artmasıyla kaliteyi iyileştirme olanağının olması
- Tarımsal sanayi çeşitliğinin artırılabilir olması
- Çiğçinin çıkış yolu araması
- Bölgenin tarımsal ürün tedarikçisi olabilmesi
- Su kaynaklarının geliştirilebilme imkânının olması
- İklim değişikliğinin getireceği olumlu sonuçlar
- Meraların ıslah ediliyor olması
- Doğal ürünlerin kültüre alınması
- Damızlık hayvan talebi

Tehditler

- Siyaset -bürokrasi dengesinin sağlıklı olmaması
- Arazilerin miras yoluyla bölünmesi
- Bölge su kaynaklarının tarım ve sanayi atıkları ile kirletilmesi
- Su kirliliği konusunda yeterli bir çalışmanın bulunmaması
- Tarımsal girdi fiyatlarının yüksek olması
- Kimyasal gübre kullanan toprakların verimliliğinin düşmesi, organik gübre kullanımının desteklenmemesi
- Ulusal tohum stratejisinin bölge tohum stratejisi ile uyumsuzluğu
- Uluslararası tohum firmalarının Türkiye üzerindeki baskısı
- Kırsal alanlardan kentsel alanlara verilen göç ile genç nüfusun azalması
- Tarım arazisinin amaç dışı kullanımı
- Performansa dayalı ücret sisteminin olmaması
- Tarımsal istihdamın azalması ve tarımın geçim kaynağı olmaktan uzaklaşması,
- Ekolojik tarımın öneminin anlatılamaması
- Tarım işletmelerinin giderek rekabet gücünü yitirmesi
- Mevcut bitki örtüsü ve gen kaynaklarının kaybolma tehlikesi
- Bilinçsiz üretim teknikleri sonucu oluşan çevre kirliliği
- Yapılan tarımın teknolojik imkânlardan ziyade iklim koşullarına bağlı yapılması
- Tarım üretim birimlerinin (işletmelerin) pazar sistemine entegre edilememesi
- Kıyı ovalarda yaşanan nitelikli tarım toprağı kaybı

3. GELECEĞE BAKIŞ

3.1. Misyon

Topluma ihtiyaç duydukları güvenilir tarım ve gıda ürünlerini yeterince sağlamak, üretim kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak ve kırsal alanlarda yaşam standardını yükseltmek.

3.2. Vizyon

Samsun İlinde toplumun gıda ihtiyacını karşılarken gıda güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik fırsatları karşılayan rekabetçi ve sürdürülebilir bir tarım-gıda sektörü ile kalkınmasını gerçekleştirmiş bir kırsal alan oluşturmak.

3.3. Temel Değerler

- **Erişilebilirlik:** Tarım ve kırsal kalkınma hizmetlerine kolaylıkla ulaşılabilir.
- **Duyarlılık:** Toplumun ihtiyaçlarına duyarlılık ve çözüm odaklılık.
- **Paydaş Odaklılık:** Politika ve uygulamalarında hizmetlerinden yararlananların ve birlikte hizmet ürettiklerinin görüşlerini dikkate alır.
- **Özverili Çalışma ve Gelişime Açıklık:** Çalışanların sürekli gelişimine önem verilir ve bunu destekleyici faaliyetler teşvik edilir, hizmetlerden yararlananlara faydalı olabilmek için çalışanlar fedakârlıkta bulunurlar.
- **Stratejik Bakış:** Geleceğe yönelik öngörülebilir gelişme ve riskler çerçevesinde sürdürülebilir stratejiler bugünden belirlenir.
- **Sürekli İyileştirme Anlayışı:** Faaliyet ve süreçler, etkin yöntemlerle analiz edilerek değerlendirilir ve gerekli iyileştirmeler yapılır.
- **Tutarlılık ve Süreklilik:** Eylemlerin uygulanmasında daima prensipler doğrultusunda dengeli hareket edilir.
- **Sonuç Odaklılık:** Elde edilecek başarıya yönelik olarak kaynaklar ve faaliyetler planlı olarak kullanılır.
- **Toplumsal Sorumluluk:** Faaliyetler ve paydaşlarla ilişkilerde sosyal sorumluluk gözetilerek kararlar alınır ve uygulanır.
- **Kurumsal Dürüstlük:** Faaliyetlerde yasalara uygun, tarafsız, şeffaf ve doğrulukla hareket edilir ve hesap verilebilirlik anlayışı temel alınır.

4. EYLEM PLANI

4.1. Eylem Planının Yapısı

Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planı'nda belirtilen her bir gelişme eksenini ve alt başlıklarında yer alan eylemler için eylem no, eylem adı, yer, sorumlu kuruluş, işbirliği yapılacak kuruluşlar, başlama ve bitiş tarihi ve açıklama sütunları yer almaktadır (Tablo 24). Tabloda belirtilen Eylem No, ilgili eksenini ve başlığı ifade eden kod numarasıdır. Eylem Adı, ne yapılacağını kısaca tanımlamaktadır. Sorumlu Kuruluş, öngörülen eylemi ilgili yerel ve merkezi kuruluşlarla işbirliği içinde yürüterek süresinde sonuçlandırmaktan ve raporlamaktan sorumlu kuruluştur. İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar, eylemlerin yürütülmesi ve sonuçlandırılması sürecinde gerçekleştirilecek eylem ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan ve sorumlu kuruluşlarla işbirliği yaparak somut destek verecek kuruluşlardır. Başlama ve Bitiş Tarihi, eylemin tamamlanması için öngörülen süreyi göstermektedir. Yapılacak İşlem ve Açıklama bölümü ise eylemin gerekçesini ve detayda yapılacak işleri ortaya koymaktadır.

Tablo 24. Eylem planının yapısı

Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama

4.2. Eylem Planının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesi

İzleme ve değerlendirme süreci, kurumsal öğrenmeyi ve buna bağlı olarak faaliyetlerin sürekli olarak iyileştirilmesini sağlar. İzleme ve değerlendirme faaliyetleri ile eylem planının belirlenen takvime göre uygulanması temin edilir. Ortaya çıkan yeni koşullara göre güncellemeler yapılabilir ve sorunlar ile ilgili önlem alınabilir. Eylem planının izleme ve değerlendirmeye tabi tutulması, gerek planın uygulanmasında gerekse ilgililerin hesap verme sorumluluğu ilkesinin tesis edilmesi açısından vazgeçilmez bir husustur. Samsun İli Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının koordinasyonu, izlenmesi ve değerlendirilmesinden Samsun Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü sorumlu olacaktır. Planın İl düzeyinde uygulanmasından ise Eylem Planında yer alan bütün iç paydaşlar (kamu kurum ve kuruluşları) sorumlu olacaklardır. Eylem Planında gerekli görülecek revizyonlar, Samsun Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilecektir.

Eylem Planının etkili bir şekilde yürütülmesi ve öngörülen hedeflere ulaşılmasında uygulanacak ilke ve esaslar aşağıda belirtilmiştir. Eylem Planının amaçlarına ulaşılmasında, kalkınma sürecinin ilgili tüm kesimlerce ve taraflarca benimsenmesi ve bütüncül bir yaklaşımla sürdürülmesi, insan odaklı, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri gözetilecektir. Eylem Planı kapsamında yapılacak uygulamalar, ulusal ve bölgesel planlar ile strateji belgelerine dayandırılacaktır. Eylem Planı'nın uygulanmasından sorumlu olan kurumlar bütçelerini ve yıllık iş programlarını hazırlarken Plandaki eylemleri dikkate alacaklardır. Eylem Planındaki faaliyetlerin uygulanmasında tamamlayıcılık, koordinasyon ve eşzamanlılık sağlanacak ve ilgili kurum ve kuruluşlar çalışmaları zamanında gerçekleştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır. Bölgede dönüşümü hızlandıracak yenilikçi yaklaşımların ve modellerin geliştirilmesine özen gösterilecektir.

4.3. Stratejik Amaçlar, Hedefler ve Eylemler

GTHB'nın 2018-2022 dönemini kapsayan Stratejik Planına paralel olarak Samsun İlindeki tarım ve kırsal alanların kalkınmasının sağlanması konusunda 7 stratejik gelişme eksenini söz konusudur. Bu stratejik alanlar; (1) tarımsal üretim ve arz güvencesi, (2) gıda güvenliği, (3) bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı, (4) tarımsal altyapı ve kırsal kalkınma, (5) su ürünleri ve balıkçılık kaynakları yönetimi, (6) araştırma-geliştirme ve (7) kurumsal kapasite şeklindedir.

Bu gelişme alanları ile ilgili stratejik amaçlar ise; tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak ve rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü oluşturmak, gıda ve yem güvenilirliğini sağlamak, bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahını artırmak, kırsal alanlarda tarımsal, sosyal ve fiziki altyapıyı iyileştirerek ekonomiyi geliştirmek, su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak, tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırılmasına yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarını yürütmek ve kurumsal kapasiteyi geliştirmek şeklindedir.

Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak ve ulusal-uluslararası alanda rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü oluşturulması stratejik amacı kapsamında; tarımsal ürünlerde arz güvencesinin sağlanması, rekabet gücü yüksek ve sürdürülebilir bir tarım sektörü oluşturulması, üreticilere ve tüketicilere yönelik eğitim stratejileri ve danışmanlık sistemi geliştirilmesikonularına odaklanması gerekli görülmektedir.

Gıda ve yem güvenilirliğinin sağlanması *stratejik amacı kapsamında*; gıda ve yem güvenilirliğine yönelik resmi kontrol hizmetlerinde etkinliğin artırılması, gıda güvenliğine ilişkin doğru ve güncel bilgi sunulması, gıda güvenliğine yönelik uygulamaların geliştirilmesine yönelik konulara odaklanması gerekmektedir.

Bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahıstratejik amacı kapsamında; bitkisel üretimde çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirlerinin alınması, bitki koruma ürünleriniuygulama ekipmanlarının resmi denetiminin gerçekleştirilmesi, hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili mücadele hizmetlerini geliştirilmesi ve hayvan refahının korunması, hayvan hastalıkları ile mücadelede kullanılan veteriner sağlık ürünlerinin kalite ve etkilerinin artırılmasınayönelik konulara odaklanması gerekmektedir.

Tarımsal altyapı ve kırsal alanların fiziki ve sosyal altyapısının iyileştirilmesi stratejik amacı kapsamında; kırsalda gelir ve istihdam olanaklarının artırılması, küçük ve parçalı tarım arazilerinin toplulaştırılması ve arazi kullanım planlamasının yapılması, toprak ve su kaynaklarının korunması ve verimli kullanılmasının sağlanması, üreticilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi, tarım ürünlerinin işlenmesi ve işletmelerin modernize edilmesi, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi, mikro işletmeciliğe dayalı girişimciliğin teşvik edilmesi, IPARD II programından azami şekilde istifade edilmesi ve yerel düzeyde tanınırlığın artırılmasınayönelik konulara odaklanması gerekmektedir.

Su ürünleri kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir gelişiminin sağlanması stratejik amacı kapsamında; su ürünleri türlerinin stok durumlarının izlenmesi ve yönetim planlarının hazırlanması, su ürünleri kaynaklarının korunması, kontrol ve denetimlerin etkinliğinin artırılmasıve su ürünleri üretim ve tüketiminin artırılmasınayönelik konulara odaklanması gerekli görölmektedir.

Tarımsal üretimde verim ve kalitenin artırılmasına yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarının yürütülmesi stratejik amacı kapsamında; iç ve dış pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknolojilerin geliştirilmesi, genetik kaynaklar ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımının sağlanması, Ar-Ge konusunda ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin geliştirilmesi, iklim değişikliğinin tarıma etkileri ve uyum stratejilerine yönelik önerilerin geliştirilmesive Ar-Ge sonuçlarının uygulamaya aktarılmasınayönelik konular üzerinde odaklanması gerekli görölmektedir.

Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi stratejik amacı kapsamında; ilgili kurumların bilişim altyapısının iyileştirilmesi, çalışanların verimliliğinin artırılması ve iş süreçlerine yönelik standartların uygulanması, üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve kurumların fiziki altyapılarının iyileştirilmesineyönelik konulara odaklanması gerekli görölmektedir.

Samsun İlindeöngörölün plan döneminde tarımsal ve kırsal kalkınmanın sağlanması için gerçekleştirilmesi gereken eylemler Tablo 25-31’de verilmiştir. Plan döneminde gelişme ekseninde kapsamında gerçekleştirilmesi öngörülen eylemler aşağıda belirtilmiştir.

Samsun İlinde ülkenin tarımsal ürün arz güvencesine katkı sağlanabilmesi için; kullanılmayan tarım arazilerinin tarımsal üretime kazandırılması, sertifikalı tohum kullanımının artırılması, tarım sigortasının yaygınlaştırılması, havza bazlı destek planlamasının yapılması, hayvan başına verimin artırılması, hayvancılık işletmelerinin modernizasyonunun sağlanması, işletmelerinin sürdürülebilir ölçeğe ulaştırılması, meraıslah ve amenajman çalışmalarının yapılması konularında eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde rekabet gücü yüksek sürdürülebilir bir tarım sektörü oluşturmak için; sektörler bazında tarım ve kırsal kalkınmanın mevcut durumu ve gelecek öngörülerini içeren etki analizlerine dayalı raporların hazırlanması, tarım-sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi, tarımsal ürünlerin fiyatlarının takip edilmesi, üretici örgütlerinin pazarlama ve tanıtım alanlarında güçlendirilmesi, tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretlenmesi konularında eylemlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin çeşitlendirilerek daha fazla işletme ve üreticiye hizmet sağlanması, bu konuda yazılı ve görsel iletişim araçlarının geliştirilmesi konularında da eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde gıda ve yem güvenliğinin sağlanabilmesi için; tarım işletmelerinin hatalı pestisit kullanımının önlenmesine yönelik denetimlerin artırılması, veteriner ilaçların uygun kullanımına yönelik denetimlerin etkinliğinin artırılması, gıda risk değerlendirmelerinin yapılması, gıda güvenilirliği bilincinin arttırılması ve tüketicilerin bilinçlendirilmesine yönelik internet tabanlı eğitim modüllerin geliştirilmesi konusunda eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahının geliştirilmesi için; bitkisel üretimde kimyasal uygulamalara alternatif biyolojik ve biyoteknik mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması, bitki sağlığı alanında zararlı organizmalara karşı entegre mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması, Bakanlıkça ruhsatlandırılan bitki koruma ürünlerinin ruhsatına esas özellikleri ile piyasada bulunmalarının sağlanması, bitki koruma ürünü ve zirai mücadele alet ve makinaları üretim yerlerinin üretim izinlerine uygun üretim yapılmasının sağlanması, bitki koruma ürünleri ve uygulama alet-ekipmanlarının standartlara uygun olarak ruhsatlandırılması ve kontrollerinin sağlanması, hayvan sağlığı ve refahının sağlanması için gerekli sistemlerin ve standartların oluşturulması, İlin şap hastalığından arilisk statüsüne kavuşturulması, buzağı ölümlerinin azaltılması için gerekli çalışmaların yapılması, veteriner sağlık ürünleri ve üretim yerlerinin nakli, depolanması ve kullanımlarının kontrol ve denetim faaliyetlerinin geliştirilmesi, kullanılan antibiyotiklerin mikroorganizmalar üzerindeki etkinliklerini izlemek için sürveyans ağı kurulması, veteriner hekimlere akılcı ilaç kullanımıyla ilgili eğitimler verilmesi konularında eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde tarımsal altyapının iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için; kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, kırsal turizmin geliştirilmesi, kırsal alanlarda geleneksel gıda, tarım ürünleri ve el sanatları üretiminin artırılması ve çeşitlendirilmesi, kırsal alanda kadınların ve gençlerin istihdamını artırmaya yönelik sürdürülebilir projelerin desteklenmesi, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı konularındaki tescil sayısının artırılması, IPARD Programı kapsamında tabandan tavana yaklaşımla oluşturan yerel eylem gruplarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, markalaşma potansiyeli bulunan tarımsal ürünlerin tespiti ve markalaşmasının desteklenmesi, sürdürülebilir aile çiftçiliğine yönelik araçların geliştirilmesi, küçük ve parçalı arazilerin

toplulaştırılması ve arazi kullanım planlarının yapılması, mirasa konu tarım arazilerinde devir işlemlerinin gerçekleştirilmesi, modern basınçlı sulama yöntemlerinin kullanımının yaygınlaştırılarak bilinçli su kullanımının sağlanması, yerüstü ve yeraltı sularında tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğinin izlenmesi, kirliliği önlemeye ve azaltmaya yönelik çalışmalar yapılması, kadın çiftçilere yönelik tarımsal yayım çalışmalarının yaygınlaştırılması, tarımsal yayım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması, genç çiftçilerin tarıma teşvik edilmesi, kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi, küçük tarımsal işletmelerin geliştirilmesi, hayvancılık yatırımlarının desteklenmesi, tarım işletmelerinin fiziki varlıklarına yönelik yatırımların desteklenmesi, tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması ile ilgili fiziki varlıklara yönelik yatırımların desteklenmesi, çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve iş geliştirme yatırımların desteklenmesi, yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması-LEADER yaklaşımı tedbiri için yerel eylem grubunun projelerin desteklenmesi ve kırsal alanda kamu altyapı yatırımlarının desteklenmesi,proje çağrılarına yönelik tanıtım ve bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi, tarım fuarına katılım sağlanması, tanıtım ve bilgilendirme broşürlerinin dağıtılması konularında gerekli eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun İlinde su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak için; ticari balık stoklarının belirlenmesi ve sosyo-ekonomik analizlerin yapılması, su Ürünleri Bilgi Sistemleri alt yapısının güçlendirilmesi, balıkçı Gemilerini İzleme Sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, balıkçı filosundaki av gücü fazlalığının azaltılması, su kaynaklarında alıcı ortam izleme çalışmaları yapılması, su ürünleri yetiştiricilik alanlarının ve taşıma kapasitelerinin belirlenmesi, balıklandırma programı hazırlanması ve uygulanması, su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinde izlenebilirliğin yaygınlaştırılması ve su ürünleri üretimini geliştirilmesi konularında gerekli eylemler yerine getirilecektir.

Samsun İlinde tarım ve kırsal alanlara yönelik ar-ge çalışmaları kapsamında; biyotik ve abiyotik stres koşullarına toleranslı kaliteli, standart çeşit ve teknoloji geliştirilmesi, tavukçulukta yerli yumurtacı ve etçi damızlıkların ıslah edilerek verimlerinin artırılması, bölgeye uygun verim özellikleri yüksek yerli hayvan ırklarının ıslah edilmesi, moleküler destekli seleksiyon modellerinin geliştirilmesi, tarımsal ürünlerde zararlı organizmalara karşı mücadelede çevreci metotların geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması, tarımsal ürünleri tehdit eden karantinaya tabi organizmalara karşı yapılacak çalışmaların önceliklendirilmesi, zararlı organizmalara karşı mücadelede organik tarımı destekleyen biyolojik, biyoteknik ve kültürel mücadele metotlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, tarımsal atıkların ekonomiye kazandırılması, gen bankalarında ve halk elinde korunan gen kaynaklarının artırılması, genetik kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin taranması, kayıt altına alınması ve muhafaza edilmesi, özel sektör, STK ve üniversitelerin tarımsal Ar-Ge faaliyetlerini desteklenmesi ve araştırma enstitülerinin altyapısının diğer kuruluşlara açılması, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla ortak projeler yapılması ve finansman sağlanması, iklim değişikliğine uyum stratejileri, tarımsal kuraklık ve ürün tahmin sistemlerinin geliştirilmesi, topraktaki organik karbon stoku ve biokütlenin belirlenmesi, artırıcı

önlemlerin alınması için izleme ve yönetim sistemleri geliştirilmesi, ar-ge faaliyetleri için izleme ve değerlendirme sistemi kurulması, tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması amacıyla üretici örgütleriyle işbirliği yapılması, tarımsal sulama ve arazi ıslahı konusunda Ar-Ge sonuçlarını uygulamaya aktaracak teknik rehber yayınlanması konularında gerekli eylemler gerçekleştirilecektir.

Samsun ilinde tarıma hizmet sunan kurumların kapasitesinin geliştirilebilmesi için; ilgili kurumların bilişim altyapısının iyileştirilmesi, iç kontrol sisteminin etkin olarak uygulanması, personel dağılımının norm kadroya göre planlanması, yürütülen faaliyetlerin mevzuata uygunluğunun sağlanması, personelin nicel ve nitel kapasitelerinin artırılması, çalışanların moral ve motivasyonlarını artırmak için sosyal ve kültürel aktiviteler düzenlenmesi, tarımsal üretici örgütlerinin rekabet gücünün geliştirilmesi, tarımsal örgütlerin pazarlama kabiliyetlerinin geliştirilmesi, su ürünleri üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi, ihtiyaç duyulan hizmet binalarının yapılması, mevcut binaların bakım ve onarımlarının sağlanması konularında gerekli eylemler gerçekleştirilecektir.

Tablo 25. Tarımsal üretim ve arz güvencesi

Stratejik Amaç (A1). Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak ve ulusal-uluslararası alanda rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü oluşturmak						
Hedef (H1.1). Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
1.1.1.	Kullanılmayan tarım arazilerinin tarımsal üretime kazandırılması	GTHBİM	SBB, TKDKİK, ZB, ÜÖ	2018-2023	Nadas alanları üretime alınacak, işlenmeyen tarım arazileri üreticilere kiralanacaktır.	
1.1.2.	Sertifikalı tohum kullanımının artırılması	GTHBİM	KTAE, SBB TSTMI, ÜÖ	2018-2023	Üretilen fidan ve fidelerin belgelendirilmesi yapılacak ve sertifikalı tohum kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	
1.1.3.	Tarım sigortasının yaygınlaştırılması	GTHBİM	ZB, TARSİM, OMÜ, ÜÖ	2018-2023	Tarım sigortası tanıtım çalışmaları yapılacaktır.	
1.1.4.	Havza bazlı destek planlamasının yapılması	GTHBİM	ZB, ÜÖ	2018-2023	Havza bazlı ürün çalışmaları gerçekleştirilecektir.	
1.1.5.	Hayvan başına verim artırılması	GTHBİM	OMÜ, KTAE, ÜÖ, VKE, DOKAPBKİ	2018-2023	Hayvan ıslah çalışmaları yapılacak, üreticilere bakım ve besleme konularında eğitim verilecektir.	
1.1.6.	Hayvancılık işletmelerinin modernizasyonunun sağlanması	GTHBİM	TKDK, ZB, DOKAPBKİ, OMÜ	2018-2023	Hayvan barınakları tekniğine uygun olarak inşa edilecektir.	
1.1.7.	İşletmelerinin sürdürülebilir öçeğe ulaştırılması	GTHBİM	ZB, DOKAPBKİ, ÜÖ	2018-2023	İşletmelere hayvan sağlanacak, arazi devir ve intikal işlemleri yaygınlaştırılacaktır.	
1.1.8.	Mera ıslah ve amenajman çalışmalarının yapılması	GTHBİM	KTAE, OMÜ, ÜÖ	2018-2023	Mera alanlarının ıslah ve amenajmanı yapılacaktır.	
Hedef (H1.2). Rekabet gücü yüksek sürdürülebilir bir tarım sektörü oluşturmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
1.2.1.	Sektörler bazında tarım ve kırsal kalkınmanın mevcut durumu ve gelecek öngörülerini içeren etki analizlerine dayalı raporların hazırlanması	GTHBİM	OMÜ, KTAE	2018-2023	Alt sektörler için orta ve uzun vadeli politika raporu hazırlanacak ve etki analizleri yapılacaktır.	
1.2.2.	Tarım-sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi	GTHBİM	STO, TB, OMÜ	2018-2023	İhtiyaç duyulan alanlarda tarıma dayalı sanayi işletmeleri kurulacak, sözleşmeli tarım yaygınlaştırılacaktır.	
1.2.3.	Fiyatların şeffaf, izlenebilir ve istikrarının sağlanabilmesi için tarımsal ürünlerin fiyat takibinin yapılması	GTHBİM	TB, STO, TUIK, ÜÖ, OMÜ	2018-2023	Tarım ve gıda ürünlerinin fiyat takibinin yapılması için aylık ve yıllık tahminler yapılacaktır.	
1.2.4.	Üretici örgütlerinin pazarlama ve tanıtım alanlarında güçlendirilmesi	GTHBİM	STO, ÜÖ, OMÜ	2018-2023	Pazarlama ve tanıtım konularında üretici örgütlerine eğitim verilecektir.	
1.2.5.	Tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretlenmesi konularında farkındalığın artırılması	GTHBİM	OMÜ, ÜÖ, STO, TB	2018-2023	Üretici örgütlerine coğrafi işaretler konusunda farkındalık yaratma çalışmaları yapılacaktır.	

Hedef (H1.3). Üreticilere ve tüketicilere eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanmak					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
1.3.1.	Tarimsal danışmanlık hizmetlerinin çeşitlendirilmesi sayesinde daha fazla işletmeye hizmet sağlanması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ, DF	2018-2023	Danışmanlık hizmetleri çeşitlendirilecek ve daha fazla tarım işletmesine danışmanlık hizmeti sağlanacaktır.
1.3.2.	Yazılı ve görsel iletişim araçlarının geliştirilmesi, sosyal medya platformlarında aktif olarak yer alması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ, GYB	2018-2023	Tarım ve kırsal kalkınma konularında konferans, panel vb etkinlikler düzenlenecek, web sayfalarının güncellenmesi, eylemlerin yerel yazılı ve görsel basından duyurulması sağlanacaktır.

Tablo 26. Gıda güvenirliliği

Stratejik Amaç (A2). Gıda ve yem güvenirliliğini sağlamak					
Hedef (H2.1). Gıda ve yem güvenirliliğine yönelik resmi kontrol hizmetlerinde etkinliği artırmak					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
2.1.1.	Tarım işletmelerinin hatalı pestisit kullanımının önlenmesine yönelik denetimlerin artırılması	GTHBİM	GKLM, VKE, ZKM, TSTM, VSNKM, ÜÖ	2018-2023	Hasat öncesinde işletmelerde yapılan pestisit denetim sayısı artırılabilecektir.
2.1.2.	Veteriner ilaçların uygun kullanımına yönelik denetimlerin etkinliğinin artırılması	GTHBİM	GKLM, VKE, ZKM, TSTM, VSNKM, ÜÖ	2018-2023	Doğrudan tüketime arz edilen hayvan ve hayvansal ürünlerde ilaç kalıntısının tespiti için yapılan denetim sayısı artırılabilecektir.
2.1.3.	Gıda risk değerlendirmelerinin yapılması	GKLM	GTHBİM, VKE, ZKM, TSTM, VSNKM	2018-2023	Teknik personele risk analizi konusunda eğitim verilecek, gıda ve yem işletmelerine yönelik yeterli ve etkili risk kontrolleri yapılacaktır.
Hedef (H2.2). Gıda güvenirliliğine ilişkin doğru ve güncel bilgi sunmak, gıda güvenirliliğine yönelik uygulamaları geliştirmek					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
2.2.1.	Gıda güvenirliliği bilincinin artırılması	GTHBİM	GKLM, VKE, ZKM, TSTM, VSNKM, OMÜ, ÜÖ	2018-2023	Gıdaların sağlıklı hazırlanması, muhafazası, tüketilmesi ve israfının önlenmesi konularında eğitimler düzenlenecek, işletmeler daha etkili olarak izlenecek ve denetlenecek. ALO 174 Gıda Hattına gelen şikâyetlerin takip edilerek çözüme kavuşturulacaktır.
2.2.2.	Tüketicilerin bilinçlendirilmesi amacıyla eğitim içerikleri internet tabanlı modüllerin geliştirilmesi	GTHBİM	TELEKOM, YYGB, OMIÜ	2018-2023	Gıda güvenirliliği konusunda ilgililere bilgi mesajları gönderilecektir.

Tablo 27. Bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı

Stratejik Amaç (A3). Bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahını sağlamak						
Hedef (H3.1). Bitkisel üretimde çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirleri almak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama- Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
3.1.1.	Bitkisel üretimde kimyasal uygulamalara alternatif biyolojik ve biyoteknik mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ, KTAE, ZKM	2018-2023	Biyolojik ve biyo-teknik mücadele uygulamaları konularında üreticilere gerekli eğitimler verilecektir.	
3.1.2.	Bitki sağlığı alanında zararlı organizmalara karşı entegre mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ, KTAE, ZKM	2018-2023	Entegre mücadele prensipleri konusunda üreticilere gerekli eğitim sağlanacaktır.	
Hedef (H3.2). Bitki koruma ürünleri ekipmanlarının resmi denetimini gerçekleştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama- Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
3.2.1.	Bakanlıkça ruhsatlandırılan bitki koruma ürünlerinin ruhsatına esas özellikleri ile piyasada bulunmalarının sağlanması	GTHBİM	ZKM, TSE, STO, OMÜ	2018-2023	Piyasadaki bitki koruma ürünleri denetlenecektir.	
3.2.2.	Bitki koruma ürünü ve zirai mücadele alet ve makineleri üretim yerlerinin üretim izinlerine uygun üretim yapılmasının sağlanması	GTHBİM	TSE, STO, OMÜ	2018-2023	Bitki koruma ürünü ve zirai alet-ekipman üretim yerleri denetlenecektir.	
3.2.3.	Bitki koruma ürünleri ve uygulama alet-ekipmanlarının standartlara uygun olarak ruhsatlandırılması ve kontrollerinin sağlanması	GTHBİM	TSE, STO, OMÜ	2018-2023	Bitki koruma ürünleri ve zirai mücadele alet-ekipmanları üreten işletmeler denetlenecektir.	
Hedef (H3.3). Hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili mücadele hizmetlerini geliştirmek ve hayvan refahını korumak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama- Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
3.3.1.	Hayvan sağlığı ve refahının sağlanması için gerekli sistemlerin ve standartların oluşturulması	GTHBİM	VKE, OMÜ	2018-2023	Büyükbaş hayvanlara programlı olarak şap aşlaması uygulanacaktır.	
3.3.2.	İlin şap hastalığından arılık statüsüne kavuşturulması	GTHBİM	ÜÖ, TKDKİK	2018-2023	İşletmelerin şap hastalığından arılığı sağlanacaktır.	
3.3.3.	Buzağı ölümlerinin azaltılması için gerekli çalışmaların yapılması	GTHBİM	ÜÖ, VKE, TKDKİK, DOKAPBKİ, OMÜ	2018-2023	Buzağı yaşam alanları, beslenme ve sağlık koruma önlemleri alınacaktır.	

Hedef (H3.4). Hayvan hastalıkları ile mücadelede kullanılan veteriner sağlık ürünlerinin kalite ve etkinliklerini artırmak					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
3.4.1.	Veteriner sağlık ürünleri ve üretim yerlerinin nakli, depolanması ve kullanımlarının kontrol ve denetim faaliyetlerinin geliştirilmesi	GTHBİM	VKE, OMÜ, STO	2018-2023	Piyasadaki veteriner ilaçları denetlenecektir.
3.4.2.	Kullanılan antibiyotiklerin mikroorganizmalar üzerindeki etkinliklerini izlemek için sürveyans ağı kurulması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ,	2018-2023	Veteriner tıbbi ürün üretim yerleri risk esaslı denetlenecektir.
3.4.3.	Aklıcı ilaç kullanımı konusunda veteriner hekimlere eğitim verilerek farkındalıklarının artırılması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ	2018-2023	Piyasadaki tıbbi olmayan veteriner sağlık ürünleri denetlenecektir.

Tablo 28. Tarımsal altyapı ve kırsal kalkınma

Stratejik Amaç (A4).Kırsal alanlarda tarımsal, sosyal ve fiziki altyapıyı iyileştirerek kırsal ekonomiyi geliştirmek

Hedef (H4.1).Kırsalda istihdam olanaklarını artırmak ve ekonomiyi çeşitlendirmek					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
4.1.1.	Kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi	GTHBİM	TKDKİK, ZB, TKK, OKA	2018-2023	Eİ Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde kurslar düzenlenecektir.
4.1.2.	Kırsal turizmin geliştirilmesi, kırsal alanlarda geleneksel gıda, tarım ürünleri ve el sanatları üretiminin artırılması ve çeşitlendirilmesi	TKDKİK	GTHBİM, OMÜ, ÜÖ, OKA, DOKAP	2018-2023	Kadın çiftçilere yönelik projeler hazırlanacak ve uygulanacaktır.
4.1.3.	Kırsal alanda kadınların ve gençlerin istihdamını artırmaya yönelik sürdürülebilir projelerin desteklenmesi	GTHBİM	TKDKİK, ÜÖ, OKA, İŞKUR, DOKAPBKİ, OMÜ	2018-2023	İşletmelerin ekonomik ve sosyal alt yapıya yönelik projeler ve faaliyetlerden yararlandırılması sağlanacaktır.
4.1.4.	Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı konularındaki tescil sayısının artırılması	GTHBİM	ÜÖ, OMÜ, TSE, TKDKİK	2018-2023	Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı konusunda potansiyel ürünlerle ilgili çalışmalar yapılacak ve onlara eş finansman sağlanacaktır.
4.1.5.	IPARD Programı kapsamında tabandan tavana yaklaşımla oluşturan yerel eylem gruplarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi	TKDK	GTHBİM, ÜÖ, STO, TB	2018-2023	Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin desteklenmesi, IPARD Programının tanıtım etkinliklerinin düzenlenmesi, coğrafi işaretler konusunda üretici, yerel yönetim, sivil toplum örgütü ve ilgili kurumlar nezdinde bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
4.1.6.	Markalaşma potansiyeli bulunan tarımsal ürünlerin tespiti ve markalaşmasının desteklenmesi	GTHBİM	DOKAPBKİ, OKA, ÜÖ, SBB	2018-2023	Tarım ve gıda sektöründe markalaşma potansiyeli bulunan ürünlerin ulusal ve küresel marka haline gelmeleri sağlanacaktır.
4.1.7.	Sürdürülebilir aile çiftçiliğine yönelik araçların geliştirilmesi	GTHBİM	GTB, ASPB, OSİB, ÇSGB, DOKAP BKİ, ÜÖ SBB	2018-2023	Gerek geçimlilik gerekse pazara yönelik üretim yapan aile işletmelerindeki tarımsal faaliyetlerin gıda güvenliği, tarımsal biyo-çeşitlilik, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve sosyal koruma açılarından işlevlerini güçlendirebilecek politika araçları hayata geçirilecektir.

Hedef (H4.2).Küçük ve parçalı tarım arazilerini toplulaştırmak ve arazi kullanım planlamasını yapmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.2.1	Küçük ve parçalı arazilerin toplulaştırılması ve arazi kullanım planlarının yapılması	TRBM	OMÜ, GTHBİM,	2018-2023	Arazi toplulaştırması yapılacak ve arazilerin kullanımları planlanacaktır.	
4.2.2	Mirasa konu tarım arazilerinde devir işlemlerinin gerçekleştirilmesi	GTHBİM	STKBM	2018-2023	Arazi kullanım planlaması ve toplulaştırma faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	
Hedef (H4.3).Toprak ve su kaynaklarını korumak ve verimli kullanılmalarını sağlamak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.3.1	Modern basınçlı sulama yöntemlerinin kullanımının yaygınlaştırılarak birinci su kullanımının sağlanması	GTHBİM	OMÜ, DSİ, ZB, ÜÖ	2018-2023	Basınçlı sulama sistemleri konusunda üreticilere gerekli eğitimler verilecektir.	
4.3.2	Yerüstü ve yeraltı sularında tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğinin izlenmesi, kirliliği önlemeye ve azaltmaya yönelik çalışmalar yapılması	GTHBİM	DSİ, OMÜ, ÜÖ	2018-2023	ÇATAK Programı uygulama alanlarında nitrat ölçümleri yapılacaktır.	
Hedef (H4.4). Üreticilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerini geliştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.4.1.	Kadın çiftçilere yönelik tarımsal yayım çalışmalarının yaygınlaştırılması	GTHBİM	MEB, ASPB, İŞKUR, ÜÖ	2018-2023	Kırsal kesimdeki kadının ekonomik ve sosyal konumunu güçlendirmek üzere kadın çiftçilerin ev ekonomisi, tarımsal üretim, girişimcilik ve kooperatifleşme konularında eğitilecektir.	
4.4.2.	Tarımsal yayım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması	GTHBİM	MEB, ÇSGB, İŞKUR, ÜÖ	2018-2023	İl müdürlüğünün yayım hizmetlerini yürütebileceği bir bütçe oluşturulacak, gerekli alet ve ekipmanla donatılacak, yayımcıların hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının karşılanacak, çiftçi eğitimleri daha etkin bir şekilde yapılacak, tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların desteklenecek ve etkin bir izleme-değerlendirme sistemi kurulacaktır.	
4.4.3.	Genç çiftçilerin tarıma teşvik edilmesi	GTHBİM	İŞKUR, ÇSGB, MEB, TKDK, DOKAPBKİ, ÜÖ	2018-2023	Çiftliğin kırsal alanda yaşayan gençler (40 yaş ve altı) arasında cazip bir meslek haline getirilmesine yönelik eğitim ve desteklemeler sağlanacaktır.	

Hedef (H4.5). Tarım işletmeleri modernize etmekte ürünleri işlemek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.5.1.	Kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi	TKDK,	GTHBİM OKA, DOKAPBKİ, ÜÖ, SBB	2018- 2023	Tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmeler desteklenecek, tarımsal pazarlama altyapısı geliştirilecek, grıda güvenliği güçlendirilecek, kırsal alanda alternatif gelir kaynakları oluşturulacak ve modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	
4.5.2.	Küçük tarımsal işletmelerin geliştirilmesi	DOKAPBKİ	GTHBİM, DOKAPBKİ, OKA , ÜÖ, SBB	2018- 2023	Üreticilere denemiş-tanıtımı yapılmış uygulamaları da içeren eğitim desteği verilecektir.	
4.5.3.	Hayvancılık yatırımlarının desteklenmesi	GTHBİM	DOKAPBKİ, TKDKİK, ÜÖ, SBB	2018- 2023	Küçükbaş-büyükbaş işletmelerinin altyapılarının geliştirilmesi, işletmelerde verimlilik ve kalitenin artırılması için ahır ve ağıl yeni inşaat-tadilat yatırımlarına hibe desteği sağlanacaktır.	
Hedef (H4.6). İPARD II programından azami şekilde yararlanmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.6.1.	Tarım işletmelerinin fiziki varlıklarına yönelik yatırımların desteklenmesi	TKDKİK	SBB, ÜÖ	2018- 2023	Tarım işletmelerinin fiziki varlıklarına yönelik yatırımlar desteklenecektir.	
4.6.2.	Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması ile ilgili fiziki varlıklara yönelik yatırımların desteklenmesi	TKDKİK	SBB, ÜÖ	2018- 2023	Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması ile ilgili fiziki varlıklara yönelik yatırımlar desteklenecektir.	
4.6.3.	Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve iş geliştirme yatırımların desteklenmesi	TKDKİK	SBB, ÜÖ	2018- 2023	Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve iş geliştirme yatırımları desteklenecektir.	
4.6.4.	Yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması-LEADER yaklaşımı tedbiri için yerel eylem grubunun projelerin desteklenmesi	TKDKİK	SBB, ÜÖ	2018- 2023	Yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması-LEADER yaklaşımı tedbiri için yerel eylem grubunun projeleri desteklenecektir.	
4.6.5.	Kırsal alanda kamu altyapı yatırımlarının desteklenmesi	TKDKİK	SBB, ÜÖ	2018- 2023	Kırsal alanda kamu altyapı yatırımlarının desteklenecektir.	

Hedef (H4.7). Yerel düzeyde tanınırlığı artırmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
4.7.1.	Proje çağrılarına yönelik tanıtım ve bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF	2018-2023	Proje çağrılarına yönelik tanıtım ve bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir.	
4.7.2.	Valilik Proje Koordinasyon Merkezine yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunulması	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF, VPKM	2018-2023	Valilik Proje Koordinasyon Merkezine yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır.	
4.7.3.	İlgili sivil toplum kuruluşlarına yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunulması	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF, STÖ	2018-2023	İlgili sivil toplum kuruluşlarına yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır.	
4.7.4.	Finans sektörüne yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunulması	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF, Bankalar	2018-2023	Finans sektörüne yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunulacaktır.	
4.7.5.	İlde düzenlenen tarım fuarına katılım sağlanması	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF	2018-2023	İlde düzenlenen tarım fuarına katılım sağlanacaktır.	
4.7.6.	Tanıtım ve bilgilendirme broşürlerinin dağıtılması	TKDKİK	STO, ÜÖ, TB, DF	2018-2023	Tanıtım ve bilgilendirme broşürlerinin dağıtılacaktır.	

Tablo 29. Su ürünleri ve balıkçılık kaynakları yönetimi

Stratejik Amaç (A5).Su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir gelişimini sağlamak						
Hedef (H5.1).Su ürünleri türlerinin stok durumlarını izlemek ve yönetim planlarını hazırlamak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
5.1.1.	Ticari balık stoklarının belirlenmesi ve sosyo-ekonomik analizlerin yapılması	GTHBİM	OMÜ	2018-2023	Ticari balık stokları belirlenerek yönetim planı hazırlanacak ve türler yeterince izlenecektir.	
5.1.2.	Su Ürünleri Bilgi Sistemleri ait yapısının güçlendirilmesi	GTHBİM	OMÜ	2018-2023	Türlerle ilgili biyolojik veri toplanacaktır.	
Hedef (H5.2).Su ürünleri kaynaklarını korumak, kontrol ve denetimlerin etkinliğini artırmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
5.2.1.	Balıkçı Gemilerini İzleme Sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	GTHBİM	ÜÖ	2018-2023	Balıkçı gemileri etkili bir şekilde izlenecektir.	
5.2.2.	Balıkçı filosundaki av gücü fazlalığının azaltılması	GTHBİM	ÜÖ	2018-2023	Su ürünleri avcılığı yeterli ve etkin bir şekilde kontrol edilecek ve denetlenecektir.	
5.2.3.	Su kaynaklarında alıcı ortam izleme çalışmaları yapılması	GTHBİM	ÜÖ	2018-2023	Su ürünleri yetiştiricilik tesisleri denetlenecektir.	
Hedef (H5.3).Su ürünleri üretimini ve tüketimini artırmak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
5.3.1.	Su ürünleri yetiştiricilik alanlarının ve taşıma kapasitelerinin belirlenmesi	GTHBİM	OMÜ, SOBİM, ÜÖ	2018-2023	Denizler ve iç sularda yetiştiricilik taşıma kapasitesi belirlenecektir.	
5.3.2.	Balıklandırma programı hazırlanması ve uygulanması	GTHBİM	SOBİM, ÜÖ	2018-2023	Su kaynaklarına yavru balıklar bırakılacaktır.	
5.3.3.	Su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinde izlenebilirliğin yaygınlaştırılması	GTHBİM	ÜÖ	2018-2023	Su ürünleri yetiştiren işletmelerin etiket kullanımının kontrolü yapılacaktır.	
5.3.4.	Su ürünleri üretimini geliştirilmesi	GTHBİM	DSİ, DOKAP BKİ, SOBİM	2018-2023	Su ürünleri yetiştiricilik taleplerini değerlendirmeye, su ürünleri istatistiklerini toplama ve değerlendirme, su kaynaklarını balıklandırma, yavru balık üretimini yapma, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili altyapıyı iyileştirme konularında gerekli faaliyetler yürütülecektir.	

Tablo 30. Araştırma – Geliştirme

Stratejik Amaç(A6).Tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırmaya yönelik araştırma-geliştirme çalışmaları yürütmek						
Hedef (H6.1).İç ve dış pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknolojileri geliştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
6.1.1.	Biyotik ve abiyotik stres koşullarına toleranslı kaliteli, standart çeşit ve teknoloji geliştirilmesi	KTAE	GTHBİM, OMÜ, ÖS	2018-2023	Bitkisel üretim için yeni çeşitler geliştirilecektir.	
6.1.2.	Tavukçulukta yerli yumurtacı ve etçi damızlıklarını ıslah edilerek verimlerinin artırılması	KTAE	KTAE, OMÜ, ÖS	2018-2023	Tavukçulukta ıslah çalışmaları yapılacaktır.	
6.1.3.	Bölgeye uygun verim özellikleri yüksek yerli hayvan ırklarının ıslah edilmesi	GTHBİM	KTAE, OMÜ, ÖS, DOKAPBKİ	2018-2023	Yerli hayvanların ıslahı konusunda araştırmalar yapılacaktır.	
6.1.4.	Moleküler destekli seleksiyon modellerinin geliştirilmesi	KTAE	OMÜ, ÖS, OKA, DOKAPBKİ	2018-2023	Seleksiyon modelleriyle çeşitler ıslah edilecektir.	
6.1.5.	Tarımsal ürünlerde zararlı organizmalara karşı mücadelede çevreci metotların geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması	KTAE	OMÜ, ÖS, OKA, DOKAPBKİ	2018-2023	Zararlı organizmalara karşı mücadelede çevreci yöntemlerin kullanımını yaygınlaştırılacaktır.	
6.1.6.	Tarımsal ürünleri tehdit eden karantinaya tabi organizmalara karşı yapılacak çalışmaların önceliklendirilmesi	KTAE	OMÜ, ÖS, OKA, DOKAPBKİ	2018-2023	Karantina çalışmaları önceliklendirilecektir.	
6.1.7.	Zararlı organizmalara karşı mücadelede organik tarımı destekleyen biyolojik, biyoteknik ve kültürel mücadele metotlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	KTAE	OMÜ, ÖS, OKA, DOKAPBKİ	2018-2023	Zararlı organizmalara karşı biyolojik, biyoteknik ve kültürel mücadele yöntemleri geliştirilecektir.	
6.1.8.	Tarımsal atıkların ekonomiye kazandırılması	KTAE	OMÜ, ÖS, OKA, DOKAPBKİ, STK	2018-2023	Biyokitle çevrim santralinin kurulması, biyokütleden pelet ve briket üretimi, işletme atıklarının gübre olarak kullanılması sağlanacak ve biyogaz kullanımının yaygınlaştırılacaktır.	

Hedef (H6.2).Genetik kaynaklar ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımını sağlamak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
6.2.1.	Gen bankalarında ve halk elinde korunan gen kaynaklarının artırılması	GTHBİM	OMÜ, DOKAPBKI	2018-2023	Halk elinde ve araştırma enstitülerinde hayvan ırkları korunacaktır.	
6.2.2.	Genetik kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin taranması, kayıt altına alınması ve muhafaza edilmesi	KTAE	OMÜ, ÜÖ, OKA	2018-2023	Arazi ve tohum gen bankalarındaki bitki gen kaynaklarının korunması sağlanacak ve gıda endüstrisinde kullanılacak yerli starter kültürler geliştirilecektir.	
Hedef (H6.3).Ar-Ge konusunda ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini geliştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
6.3.1.	Özel sektör, STK ve üniversitelerin tarımsal Ar-Ge faaliyetlerini desteklenmesi ve araştırma enstitülerinin altyapısının diğer kuruluşlara açılması	KTAE	ÖS, OMÜ, ÜÖ, DOKAPBKI, TKDKİK, OKA	2018-2023	Kamu ve özel sektör işbirliğinde Ar-Ge projeleri yapılacaktır.	
6.3.2.	Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla ortak projeler yapılması ve finansman sağlanması	KTAE	ÖS, OMÜ, ÜÖ, ICARDA, CIMMIT, TÜBİTAK, DOKAPBKI	2018-2023	Ulusal ve uluslararası kuruluşlara projeler sunulacak ve uygulanacaktır.	
Hedef (H6.4).İklim değişikliğinin tarıma etkileri ve uyum stratejilerine yönelik öneriler geliştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
6.4.1.	İklim değişikliğine uyum stratejileri, tarımsal kuraklık ve ürün tahmin sistemlerinin geliştirilmesi	KTAE	OMÜ, ÜÖ, OKA, TÜBİTAK	2018-2023	Üreticilerin iklim değişikliği algısı ve uyum stratejileri konusunda araştırmalar yapılacak, kuraklık haritası, izlenmesi ve uyum stratejileri ile rekolte tahminleri gerçekleştirilecektir.	
6.4.2.	Topraktaki organik karbon stoku ve biyokütle belirlenmesi, artırıcı önlemlerin alınması için izleme ve yönetim sistemleri geliştirilmesi	KTAE	OMÜ, ÜÖ, OKA, TÜBİTAK	2018-2023	Topraklarda karbon, biyokütle değişimi ve emisyon azalmasını sağlanması konularında modeller geliştirilecektir.	

Hedef (H6.5)-Ar - Ge sonuçlarının uygulamaya aktarılmasına sağlamaktır					
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama
6.5.1.	Ar-Ge faaliyetleri için izleme ve değerlendirme sistemi kurulması	KTAE	OMÜ	2018-2023	Tarım yayımcısı ve danışmanlarının tarımsal yeniliklerin paylaşıldığı veri paylaşım sisteminden yararlanmaları sağlanacaktır.
6.5.2.	Tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması amacıyla üretici örgütleriyle işbirliği yapılması	GTHBİM	KTAE, ÜÖ, DOKAPBKİ	2018-2023	Üretici örgütleriyle tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması projesi konusunda işbirliği sağlanacaktır.
6.5.3.	Tarımsal sulama ve arazi ıslahı konusunda Ar-Ge sonuçlarını uygulamaya aktaracak teknik rehber yayınlanması	KTAE	OMÜ, DSİ, TRBM	2018-2023	Sulama ve arazi ıslahı konularında rehber hazırlanacaktır.

Tablo 31. Kurumsal kapasite

Stratejik Amaç (A7). Kurumsal kapasiteyi geliştirmek						
Hedef (H7.1). İlgili kurumların bilişim altyapısını iyileştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
7.1.1.	Taşra birimlerinin Bakanlık merkez bilişim altyapısına entegrasyonu ve bilişim altyapılarının iyileştirilmesi	GTHB bağlı kuruluşlar	OMÜ	2018-2023	Veri tabanlarının kesintisiz çalışması sağlanacaktır.	
Hedef (H7.2). Çalışanların verimliliğini artırmak ve iş süreçlerine yönelik standartları uygulamak						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
7.2.1.	İç Kontrol Sistemi'nin tüm birimlerde etkin uygulanmasını sağlamak	GTHB bağlı kuruluşlar		2018-2023	Kamu İç Kontrol Standartlarına uyum sağlanacaktır.	
7.2.2.	Personel dağılımının norm kadroya göre planlanması	GTHB bağlı kuruluşlar		2018-2023	İl içindeki norm kadrodaki personelin ihtiyaçlar ve niteliklerine uygun dağılımı sağlanacaktır.	
7.2.3.	Yürütülen faaliyetlerin mevzuata uygunluğunun sağlanması	GTHB bağlı kuruluşlar		2018-2023	Yürütülen faaliyetlerin mevzuata uygunluğu denetlenecektir.	
7.2.4.	Personelin nicel ve nitel kapasitelerinin artırılması	GTHB bağlı kuruluşlar		2018-2023	İhtiyaç duyulan alanlara ek personel istihdamı ve ihtiyaç duyulan alanlarda personele gerekli hizmet içi eğitimler verilecektir.	
7.2.5.	Çalışanların moral ve motivasyonlarını artırmak için sosyal ve kültürel aktiviteler düzenlenmesi	GTHB bağlı kuruluşlar		2018-2023	Personel için sosyal ve kültürel aktiviteler düzenlenecektir.	
Hedef (H7.3). Üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesini geliştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
7.3.1.	Tarım üretici örgütlerinin rekabet gücünün geliştirilmesi	GTHBİM	TKDKİK, ÜÖ, OMÜ, DOKAPBKİ	2018-2023	Tarım üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planları hazırlanarak piyasada rekabet güçleri artıracak ve değer zinciri içinde daha fazla etkin olmaları sağlanacaktır	
7.3.2.	Tarım üretici örgütlerinin pazarlama kabiliyetlerinin geliştirilmesi	GTHBİM	TKDKİK, ÜÖ, OMÜ, DOKAPBKİ	2018-2023	Tarım amaçlı kooperatiflere ve üreticilere pazarlama ve markalaşma eğitimleri verilecek, broşür gibi tanıtım araçları yoluyla ürünlerini tanıtmaya-pazarlamaya imkânları oluşturulacak ve yeni pazarlara açılma fırsatları sağlanacaktır	
7.3.3.	Su ürünleri üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi	GTHBİM	TKDKİK, ÜÖ, OMÜ, DOKAPBKİ	2018-2023	Su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliğinde faaliyet gösteren üretici örgütlerine mevzuat, planlama ve yönetim konularında eğitimler verilecektir.	
Hedef (H7.4). Kurumun fiziki altyapısını iyileştirmek						
Eylem No	Eylem Adı	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluş	Başlama-Bitiş Tarihi	Yapılacak İşlem ve Açıklama	
7.4.1.	İhtiyaç duyulan hizmet binalarının yapılması ve mevcutların bakım ve onarımlarının sağlanması	İlgili tüm kurumlar	DOKAPBKİ	2018-2023	Yeni bina yapımı ve mevcutların bakım ve onarımları yapılacaktır.	

KAYNAKÇA

- Altindeğer, M. 2018. Samsun Tarımına Analitik Yaklaşım (2000-2015). Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- Dengiz, O., Sarioğlu, F.E. 2011. Samsun İli Bazı Arazi Özellikleri ve Arazi Kullanım Durumlarının Topografik Özellikleri ile Birlikte CBS Analizleri. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 48(1): 55-60.
- Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Eylem Planı. T.C. Kalkınma Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, <http://www.dokap.gov.tr>; Erişim tarihi: DSİ, 2018. DSİ Samsun 7. Bölge Müdürlüğü, Samsun.
- GTHB, 2015. Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2015-2018). <http://www.tarim.gov.tr>
- GTHBİM, 2017. 2016 Yılı Çalışma Raporu, Samsun.
- GTHB, 2018. Samsun İl Müdürlüğü Kayıtları, Samsun.
- GTHB, 2015. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2018-2022 Stratejik Planı. <http://www.tarim.gov.tr>, Erişim tarihi:
- Hekimoğlu, B., Altindeğer, M. 2016. Samsun Tarım ve Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektör ve Alanlar. Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- İl Özel İdaresi, 2012. Samsun İli Tarım Master Planı. Aydan Yayıncılık, Ankara.
- Kalkınma Bakanlığı, 2018. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) Tarım ve Gıdada Rekabetçi Üretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu Taslağı. Ankara.
- Korkmaz, A., Hekimoğlu, B., Altindeğer, M. 2017. Su Ürünleri Sektörünün Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- MGM, <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=SAMSUN=sfB>
- OKA, 20.. Tarım Çalıştayı Sonuç Raporu. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, http://oka.org.tr/Documents/OKA_KalkinmaKuruluTarim_Alt_Komisyonu_Raporu.pdf; Erişim Tarihi: 23.04.2018.
- TÜİK, 2017. Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı, Ankara.
- TKDK 2017, Samsun İl Koordinatörlüğü Kayıtları, Samsun.

EKLER

Ek 1. Paydaş çalıştayı davet yazısı

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

DAĞITIM YERLERİNE

Valiliğimizin talimatları doğrultusunda Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından 2018-2023 Samsun İli Sektörel Eylem Planları hazırlıkları başlatılmıştır. Bu çalışma kapsamında, 14 Kasım 2107 tarihinde başlangıç toplantısı gerçekleştirilmiş olup, 11 adet sektör belirlenerek ilgili sektörlerden birer koordinatör kurum seçilmiştir. Daha sonra belirlenen sektörlerin eylem planlarının hazırlanmasına yönelik olarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından görevlendirilen öğretim üyeleri ve raportörler ile koordinatör kurumların da katılımıyla 23 Kasım 2017 tarihinde koordinasyon toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantının sonucunda "Samsun İli Tarım ve Kırsal Kalkınma Planı'nın hazırlanmasına yönelik olarak Moderatör olarak görevlendirilen Doç.Dr. Mehmet BOZOĞLU ile Samsun Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü yetkilileri arasında bir ön görüşme gerçekleştirilmiş ve yapılacak çalışmalar ile ilgili olarak konunun paydaşlarının da katılımı ile geniş kapsamlı bir çalıştayın düzenlenmesi ve buradan elde edilecek sonuçların ışığında hazırlıklara yön verilmesinin gerekliliği konusunda fikir birliğine varılmıştır. Çalıştaya katılacak kurum/kuruluş ve sektör temsilcilerinin kendi faaliyet alanları ile ilgili, sektörün mevcut durumu, hedefleri, projeleri, sorun ve çözüm önerilerini içeren raporlara ihtiyaç vardır.

Bu gerekçelerle Samsun ilinin 2018-2023 Dönemi Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının hazırlanmasına yönelik olarak 23 Ocak 2018 tarihinde 09.30-17.00 saatleri arasında Yaşardoğu Caddesi No:62, 55330 Tekkeköy/Samsun adresinde bulunan Orta Karadeniz Kalkınma Ajansının Toplantı Salonunda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Mehmet BOZOĞLU'nun moderatörlüğünde yapılacak olan paydaş çalıştaya hazırlıklı olarak katılmanız hususunda,

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Dr. Hakan KUBALI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Dağıtım:

Dsi 7. Bölge Müdürlüğü - Samsun
Orta Karadeniz Kalkınma Ajansına
Türk Samsun Bölge Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah. Abdülhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@gthb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığına
(Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı)
Ziraat Fakültesi Dekanlığına
Veteriner Fakültesi Dekanlığına
Mühendislik Fakültesi Dekanlığına
(Çevre Mühendisliği-Gıda Mühendisliği
Bölümü)
Bafra Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Samsun Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığına
Alaçam Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Asarcık Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Ayvacık Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Atakum Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Bafra Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Canik Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Çarşamba Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Kavak Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Havza Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Ladik Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
İlkadım Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
19 Mayıs Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah. Abdülhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@gthb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

Salıpazarı Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Tekkeköy Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Terme Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Yakakent Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Vezirköprü Kaymakamlığına
(Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü)
Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
Müdürlüğüne
Samsun Zirai Karantina Müdürlüğüne
Samsun Veteriner Kontrol Enstitüsü
Müdürlüğüne
Samsun Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğüne
Samsun Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğüne
SAMSUN TOPRAK MAHSÜLLERİ OFİSİNE
KARADENİZ İHRACATÇILAR BİRLİĞİ
GENEL SEKRETERLİĞİNE
(Samsun İrtibat Bürosu)
TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ SAMSUN
BÖLGE BİRLİĞİ MÜDÜRLÜĞÜNE
SAMSUN ARI YETİŞTİRİCİ BİRLİKLERİNE
TERME BAL ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ DAMIZLIK SIĞIR
YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ SÜT ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ DAMIZLIK MANDA
YETİŞTİRİCİ BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ DAMIZLIK KOYUN KEÇİ
YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİNE

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah. Abdülhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@gtfb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

SEBZE ÜRETİCİ BİRLİĞİ BAFRANA
SAMSUN İLİ BAFRA ALAÇAM YAKAKENT
VE ONDOKUZMAYIS İLÇELERİ TAHİL
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ SU ÜRÜNLERİ
YETİŞTİRİCİLERİ ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞINA
SAMSUN ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASINA
SAMSUN VETERİNER HEKİMLERİ
ODASINA
SAMSUN VE İLÇELERİ KIRMIZI ET
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
SAMSUN MANTAR ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
SAMSUN İLİ KOZA ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
TERME ELMA ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ NE
19 MAYIS FINDIK ÜRETİCİLER BİRLİĞİNE
ONDOKUZMAYIS ORGANİK FINDIK
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
ÇARŞAMBA ORGANİK FINDIK
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
CANİK İLÇESİ ÇİLEK ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
KAVAK KANATLI HAYVAN ETİ
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
ÇARŞAMBA İLÇESİ ŞEFTALİ ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
TERME YAĞLI TOHURLU BİTKİ
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
TEKKEKÖY ORGANİK FINDIK
ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah. Abdulhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@grhb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

BAFRA TÛTÛN ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
VEZİRKÖPRÛ MANTAR ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİ NE
TERME ORGANİK FINDIK ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
ÖRTÛ ALTI SEBZE ÜRETİCİ BİRLİĞİNE
(Çarşamba Üretici Birliği)
MERKEZ İLÇE KİVİ ÜRETİCİLERİ
BİRLİĞİNE
TERME ÇELTİK ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİNE
YEŞİL KÛRE ORGANİK ÜRÛNLER TARIM
HAYV.PAZ.SAN.TİC.A.Ş.NE
KÖYTÛR PİLİÇE
BAFİRA GİDAYA
MUTENA GIDA TARIM HAYVANCILIK
İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET
LTD ŞTİNE
SAMSUN FIRINCILAR ODASINA
19 MAYIS ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI
NA
BAFRA ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞINA
ALAÇAM ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI NA
AYVACIK ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI
NA
ASARCIK ZİRAAT ODASINA
ÇARŞAMBA ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI
NA
HAVZA ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI NA
KAVAK ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI NA
LADİK ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI NA
İLKADIM ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞINA
SALIPAZARI ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah.Abdulhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@gthb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Sayı : 43838907-841.99-E.96046
Konu : Tarım ve Kırsal Kalkınma Eylem
Planı

12.01.2018

NA
TERME ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞINA
TEKKEKÖY ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI
NA
VEZİRKÖPRÜ ZİRAAT ODASI
BAŞKANLIĞI NA
YAKAKENT ZİRAAT ODASI BAŞKANLIĞI
NA
TARSİM TARIM SİGORTALARINA
TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI
DESTEKLEME KURUMUNA
(Samsun Koordinatörlüğü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Kılıçdede Mah. Abdülhakhamit Caddesi No:5 55060
Tel: (0362) 231 37 00 Faks: (0362) 233 21 63
E-Posta: samsun@tarim.gov.tr Kep: samsun@gthb.hs01.kep.tr

Bilgi için: Vedat ERUSTA
Tekniker

Ek 2. Paydaş çalıştay katılımcı listesi

Sıra	Adı, Soyadı	Kurum veya Kuruluş
1.	Halit Kıvanç Sekman	GTHB 19 Mayıs İlçe Müdürlüğü
2.	Kemal Anıl	GTHB Ladik İlçe Müdürlüğü
3.	Nurettin Tüğmen	Samsun Tohum Sertifikasyon test Müdürlüğü
4.	İbrahim Pazarlı	Samsun İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği
5.	Dilek Fanioglu	Samsun İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği
6.	İsmail Demir	Samsun GTHB İl Müdürlüğü
7.	Mehmet Fatih Özdemir	Zirai Karantina Müdürlüğü
8.	Sezgin Üstündağ	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
9.	Erdem Kılınc	GTHB Atakum İlçe Müdürlüğü
10.	Hayati Tosun	Samsun Ziraat Mühendisleri Odası
11.	Oğuz Fatih Ergün	Samsun İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği
12.	Burhan Hekimoğlu	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
13.	Ali Korkmaz	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
14.	Yunus Emre Terzi	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
15.	Dr. İdris Macit	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
16.	Erdal Çetinkaya	GTHB Tekkeköy İlçe Müdürlüğü
17.	Mehmet Gül	GTHB 19 Mayıs İlçe Müdürlüğü
18.	Ender Kural	DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
19.	Selçuk Gül	DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
20.	Murat Saraç	DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
21.	Deniz Çalışkan	DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
22.	Nural Özcan	DSİ 7. Bölge Müdürlüğü
23.	Özgür Öztekin	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
24.	Esmâ Zeybekoğlu	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
25.	Elif Mercan Ünyeli	Samsun Ticaret Borsası
26.	Remzi Yurtseven	Samsun Veteriner kontrol Müdürlüğü
27.	Ali Şirin Erdönmez	Çarşamba Süt Üreticileri Birliği
28.	Mustafa Altındağ	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
29.	Yetkin Esen	GTHB Samsun İl Müdürlüğü
30.	A. Vahit Maraba	GTHB TAAD Şube Müdürlüğü
31.	E. Tolga Özongan	TKDK Samsun İl Müdürlüğü
32.	Erhan Altıparmak	Samsun Ticaret Borsası
33.	Aydın Taşova	GTHB Terme İlçe Müdürlüğü
34.	Nedim Akkoyunlu	GTHB Canik İlçe Müdürlüğü
35.	Erol Köse	GTHB Canik İlçe Müdürlüğü
36.	Adnan Özbulut	GTHB İl Müdürlüğü
37.	Muhammet Koç	Atakum İlkadım Canik Süt Birliği
38.	Hakan Yılmaz	GTHB Asarcık İlçe Müdürlüğü
39.	Osman Aydın	Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
40.	Hicran Çıkış Kanca	Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı
41.	Muharrem Nas	GTHB Bafra İlçe Müdürlüğü
42.	Sevilay Bostancı	Bafra Ziraat Odası
43.	Yasemin Pala	Bafra Ziraat Odası
44.	Derya Şahinler	Toprak Mahsulleri Ofisi
45.	Prof.Dr. Bahtiyar Öztürk	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü
46.	Evren Kocaman	GTHB Alacam İlçe Müdürlüğü
47.	Maşuk Kansu	GTHB Bafra İlçe Müdürlüğü
48.	Namık Becer	GTHB Samsun İl Müdürlüğü Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü
49.	Mehmet Yıldız	Samsun Büyükşehir Belediyesi
50.	Musa Kır	GTHB Samsun İl Müdürlüğü Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü
51.	Alaattin GÜLAL	Ondokuzmayıs Fındık Üreticileri Birlik Başkanı
52.	Mehmet Akif ÖZDEMİR	Büyükşehir Belediyesi Kırsal Kalkınma Daire Başkanı
53.	Bülent TURAN	TKDK İl Koordinatörü
54.	Osman PARLAK	Samsun Sinop Su Ürünleri Yetiştiricileri Birlik Başkanı
55.	Erdal ÇETİNKAYA	Tekkeköy İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
56.	Erol BAŞ	Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

NOTLAR

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

A Samsun Organize Sanayi Bölgesi Yaşardoğu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN
T 0 362 431 24 00
F 0 362 431 24 09
W www.oka.org.tr
E info@oka.org.tr
Twitter /okaorgtr
F /OrtaKaradenizKalkinmaAjansi

AMASYA YATIRIM DESTEK OFİSİ

Dere Mah. İğneci Baba Sk. No:30 Amasya
T. 0 (358) 212 69 66 F. 0 (358) 212 69 65

ÇORUM YATIRIM DESTEK OFİSİ

A. Karekeçili Mah. Gazi Cad. No:1 Çorum Valiliği A Blok Kat:3 ÇORUM
T. 0 (364) 225 74 70 F. 0 (364) 225 74 71

SAMSUN YATIRIM DESTEK OFİSİ

Samsun Organize Sanayi Bölgesi Yaşardoğu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN
T. 0 (362) 431 24 00 F. 0 (362) 431 24 09

TOKAT YATIRIM DESTEK OFİSİ

Kabe-i Mescit Mahallesi Bekir Paşa Sokak No: 11 MERKEZ / TOKAT
T. 0 (356) 228 93 60 F. 0 (356) 228 97 60